

Národná štúdia pre Európsku migračnú sieť (European Migration Network)

ORGANIZÁCIA AZYLOVEJ A MIGRAČNEJ POLITIKY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Mgr. Mária Grethe Guličová, M. A. a Mgr. Zuzana Bargerová

**Máj 2010
aktualizovaná verzia**

Bratislava

Európska migračná sieť bola založená rozhodnutím Rady 2008/381/ES a je financovaná Európskou úniou.

Zostavenie tejto štúdie je spolufinancované Ministerstvom vnútra SR.

Názory prezentované v tejto štúdii sú názormi autoriek a nemusia predstavovať názory vlády Slovenskej republiky, Európskej komisie alebo IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu.

IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu
Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v Slovenskej republike
Grösslingová 4
811 09 Bratislava, Slovenská republika
E-mail: ncpslovakia@iom.int
Tel.: +421 2 52 62 33 35

PREDSLOV

Štúdia bola zostavená IOM Medzinárodnou organizáciou pre migráciu Bratislava (ďalej len „IOM“), ktorá je národným koordinátorom Európskej migračnej siete v Slovenskej republike (ďalej tiež „SR“). Táto národná štúdia je vypracovaná v súlade so spoločnou štruktúrou a metodológiou stanovenou Európskou migračnou sieťou. Štúdia bola zostavená externými expertkami IOM v roku 2010. Zachytáva obdobie od vzniku samostatnej SR 1. januára 1993 do konca apríla 2010 a aktualizuje rovnako štruktúrovanú štúdiu za rok 2008, pričom sú do nej zapracované informácie o zmenách v slovenskej legislatíve a praxi týkajúce sa oblasti migrácie a azylu.

OBSAH

PREDSLOV	3
ZHRNUTIE	6
ZOZNAM SKRATIEK	7
1. SLEDOVANÝ ZÁMER A METODOLÓGIA	8
2. PREHĽAD ORGANIZÁCIE POLITICKÉHO, LEGISLATÍVNEHO A INŠTITUCIONÁLNEHO RÁMCA PRE MIGRÁCIU A AZYL V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	11
2.1 Politický systém a inštitucionálny kontext	11
2.1.1 Zodpovedné štátne inštitúcie a ministerstvá	11
2.1.2 Ostatné inštitúcie zaoberajúce sa azylom a migráciou	16
2.1.2.1 Medzinárodné organizácie	16
2.1.2.2 Mimovládne organizácie.....	16
2.1.2.4 Výskumné inštitúcie a výskum migrácie v SR	18
2.2 Organizácia právneho systému v oblasti migrácie a azylu – relevantné zákony.....	20
3. VÝVOJ AZYLOVÉHO A MIGRAČNÉHO SYSTÉMU	21
3.1 Základná charakteristika migračnej situácie.....	21
3.2 Obdobie po vzniku samostatnej SR	24
3.3 Vývoj mimovládneho sektora, aktívneho v oblasti azylu a migrácie	25
3.4 Situácia v SR po vstupe do EÚ.....	26
4. ORGANIZÁCIA POLITIKY	32
4.1 Azyl a migrácia	32
4.1.1 Vstupné procedúry	34
4.1.1.1 Azyl – vstupné procedúry	34
4.1.1.2 Migrácia – vstupné procedúry.....	34
4.1.2 Podmienky prijatia	35
4.1.2.1 Azyl – podmienky prijatia.....	35
4.1.2.2 Migrácia – podmienky prijatia	36
4.1.3 Pobyť cudzincov z tretích krajín v SR.....	37
4.1.3.1 Azyl – pobyt cudzincov v SR.....	37
4.1.3.2 Migrácia – pobyt cudzincov v SR	39
4.1.4 Prístup na pracovný trh.....	45
4.1.4.1 Azyl – prístup žiadateľa o azyl a azylantov na pracovný trh.....	46
4.1.4.2 Migrácia – prístup na pracovný trh	47
4.1.5 Návraty zo SR do krajín pôvodu	48
4.1.5.1 Nútené návraty – administratívne vyhostenie.....	48
4.1.5.2 Asistované dobrovoľné návraty	52
4.2 Súvis s inými politickými oblasťami	54
5. ANALÝZA AZYLOVÉHO A MIGRAČNÉHO SYSTÉMU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	57
5.1 Oblasť migračnej politiky.....	57

5.2 Oblasť azylovej politiky	58
LITERATÚRA A INTERNETOVÉ ZDROJE.....	60

ZHRNUTIE

Prezentovaná štúdia vznikla na podnet Európskej komisie v rámci činnosti Európskej migračnej siete. Štúdia analyzuje migračnú a azylovú politiku SR, ale iba vzhľadom na štátnych príslušníkov tretích krajín, a nie občanov EÚ uplatňujúcich svoje právo na voľný pohyb a mobilitu v rámci Únie. Informácie týkajúce sa občanov EÚ sú uvedené len v prípadoch, keď je to relevantné vzhľadom na politiky týkajúce sa občanov tretích krajín. Rozdelenie a obsah kapitol podmieňuje špecifikácia zadávateľa štúdie – Európskej komisie, ktorá je rovnaká pre všetky členské krajiny EÚ.

Po objasnení cieľa a metodológie prezentuje štúdia stručný prehľad organizácie politického, legislatívneho a inštitucionálneho kontextu, v ktorom sa v Slovenskej republike tvorí a realizuje migračná a azylová politika. V 2. kapitole sú opísané aktivity inštitúcií a organizácií, ktoré sa v rozhodujúcej miere podieľajú na manažmente migrácie v SR, a to tak ministerstiev a ďalších štátnych orgánov, medzinárodných i mimovládnych organizácií poskytujúcich migrantom asistenciu a poradenstvo, ako i výskumných inštitúcií. V podkapitole 2.2 sú uvedené stručne hlavné zákony, ktorými sa riadi pobyt cudzincov v SR, vrátane žiadateľov o azyl, ale aj iných skupín migrantov. Legislatíva je analyzovaná širšie a v súvislostiach v 4. kapitole. Informácie predstavené v tejto časti zachytávajú vývoj v SR do konca apríla 2010.

3. kapitola obsahuje krátky prehľad historického vývoja azylovej a migračnej politiky SR od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 do mája 2010. Kapitola je rozdelená do troch podkapitol, v ktorých sú uvedené základné všeobecné informácie o migračnej situácii v SR, zmeny po vzniku samostatnej SR a o situácii po vstupe SR do EÚ. Kapitola umožňuje vytvoriť si chronologický prehľad o tom, ako sa SR musela v krátkom čase prispôbovať radikálnym výzvam súvisiacim s historicky najvyššími počtami žiadateľov o azyl a dlhodobou potrebou reagovať na požiadavky a štandardy stanovené EÚ v skúmanej problematike.

Najrozsiahlejšia je 4. kapitola, ktorá sa skladá z dvoch podkapitol. V podkapitole 4.1 Azyl a migrácia v jednotlivých častiach sú detailne rozobraté procedúry vstupu, podmienky prijatia, podmienky pre pobyt cudzincov z tretích krajín, prístup na pracovný trh ako i problematika návratov zo SR do krajín pôvodu, a to tak pre typy migrantov spadajúcich pod oblasť azylu, ako i pre typy migrantov v rámci všeobecnej migrácie. V kapitole je uvedený aj ilustrovaný vývoj počtov žiadateľov o azyl, pridelených azylov a migrantov z tretích krajín. Podkapitola 4.2 sa venuje prepojeniu migračnej a azylovej politiky SR s inými politikami – konkrétne so zahraničnou rozvojovou politikou trhu práce i problematikou nelegálnej migrácie. Rôzne časti tejto kapitoly sa priamo týkajú oblasti integračnej politiky, zadanie tejto štúdie však neposkytuje priestor na hlbšiu analýzu.

Štúdiu uzatvára záverečná kapitola Analýza azylového a migračného systému v SR, ktorá sa delí na dve podkapitoly: 5.1 Oblasť migračnej politiky a 5.2 Oblasť azylovej politiky. Konštatuje sa v nej, že SR zaznamenala od vstupu do EÚ značný pozitívny posun, pokiaľ ide o kvalitu služieb poskytovaných žiadateľom o azyl i azylantom, no služby iným skupinám migrantov sú napriek individuálnym projektom stále nedostatočné.

ZOZNAM SKRATIEK

Abbr. EN / Abbr. SL

–	ZMOS	Association of Slovak Towns and Communities - Združenie miest a obcí Slovenska
BBAP	ÚHCP	Bureau of Border and Alien Police of the MoI SR - Úrad hraničnej a cudzineckej polície Ministerstva vnútra SR
–	UPSVAR	Central Office of Labour, Social Affairs and Family - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
CEAS	SEAS	Common European Asylum System – Spoločný európsky azylový systém
COSPOL		Comprehensive Operational Strategic Planning for the Police - Komplexné operatívne strategické plánovanie pre políciu
–	OCP	Department of Aliens Police - Oddelenie cudzineckej polície
–	OMIC	Department of Migration and Integration of Foreigners - Odbor migrácie a integrácie cudzincov MPSVR SR
DBAP	RHCP	Directoriate of Border and Alien Police - Riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície
ERF	–	European Refugee Fund - Európsky utečenecký fond
EIF	–	European Fund for Integration of Third Country Nationals – Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín
EEA	EHP	European Economic Area - Európsky hospodársky priestor
EMN	EMS	European Migration Network – Európska migračná sieť
EC	EK	European Commission – Európska komisia
EU	EÚ	European Union - Európska únia
EUROPOL		European Police Office – Európsky policajný úrad
FRONTEX		European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union - Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov EÚ
IOM	IOM	IOM International Organization for Migration – IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu
INTERPOL		International Criminal Police Organization – Medzinárodná organizácia kriminálnej polície
MEKOMIC		Inter-Ministerial Commission for labour migration and integration of foreigners - Medzirezortná komisia pre oblasť pracovnej migrácie a integrácie cudzincov
MF SR	MF SR	Ministry of Finance of the Slovak Republic - Ministerstvo financií SR
MoLSAF	MPSVR SR	Ministry of Labour, Social Affairs and Family of the SR - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MJ SR	MS SR	Ministry of Justice of the SR - Ministerstvo spravodlivosti SR
ME SR	MŠ SR	Ministry of Education of the SR - Ministerstvo školstva SR
MO	MÚ	Migration Office of the MoI SR - Migračný úrad MV SR
MoI SR	MV SR	Ministry of Interior of the SR - Ministerstvo vnútra SR
MH SR	MZ SR	Ministry of Health of the SR - Ministerstvo zdravotníctva SR
MFA SR	MZV SR	Ministry of Foreign Affairs of the SR - Ministerstvo zahraničných vecí SR
NGO	MVO	Non-governmental Organisation - Mimovládna organizácia
OLSAF	-	Office of Labour, Social Affairs and Family - Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
P PF	P PZ	Presidium of Police Force of the SR - Prezídium Policajného zboru SR
PF	PZ	Police Force - Policajný zbor
SR	SR	Slovak Republic - Slovenská republika
SO SR	ŠÚ SR	Statistical Office of the Slovak Republic - Štatistický úrad SR
UNHCR	UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees – Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov

1. SLEDOVANÝ ZÁMER A METODOLÓGIA

Hlavným zámerom tejto štúdie z hľadiska Európskej komisie je poskytnúť národným kontaktným bodom Európskej migračnej siete (ďalej „EMN“) ako i Európskej komisii prehľadné informácie o vývoji a stave politického, inštitucionálneho a legislatívneho systému riadiaceho migračnú a azylovú politiku Slovenskej republiky. Rovnaké štúdie koncipovalo všetkých 27 členských štátov Európskej únie. Na základe týchto národných štúdií Európska komisia pripravila súhrnnú správu, ktorá obsahuje informácie o situácii vo všetkých členských krajinách, v európskom kontexte. Európska komisia zároveň vytvorila „inštitucionálnu tabuľku“ pre každý členský štát, ktorá je umiestnená na internetovej stránke EMN. V súlade s pracovným programom EMN na rok 2010 členské krajiny pripravujú aktualizovanú verziu národných správ. Následne bude aktualizovaná aj súhrnná správa pripravená Európskou komisiou.

Špecifickým cieľom štúdie, dôležitým predovšetkým na národnej úrovni, je zhrnúť a zosystematizovať informácie roztrúsené v iných publikáciách, z ktorých mnohé sú dostupné len v anglickom jazyku. Vytvorený prehľad o vývoji, štruktúre a význame politického, inštitucionálneho i legislatívneho systému determinujúceho migračnú a azylovú politiku Slovenskej republiky môže zároveň slúžiť ako základ pre ďalšie analýzy jednotlivých aspektov azylovej a migračnej politiky na národnej úrovni. Štúdia zachytáva vývoj v oblasti migrácie a azylu od vzniku samostatnej SR 1. januára 1993 do konca apríla 2010.

Štúdia je určená politickým činiteľom na národnej aj európskej úrovni, výskumným pracovníkom, zástupcom mimovládnych organizácií, expertom, akademickej obci, študentom i širšej verejnosti. Aktuálne informácie obsiahnuté v štúdiu môžu tieto cieľové skupiny využiť vo svojej práci.

Aktualizácia národnej štúdie o situácii v Slovenskej republike bola spracovaná podľa požiadaviek stanovených Európskou komisiou. Metodologicky je práca postavená na štúdiu dostupnej odbornej literatúry, článkov, výskumných štúdií, internetových zdrojov, informácií uverejnených na internetových stránkach rozhodujúcich inštitúcií a organizácií, tlače a štatistických informácií. Keďže ide o syntetickú prácu, založenú v súlade so zadaním zadávateľa na sekundárnej literatúre, štúdia nie je výsledkom osobitného výskumu. Pri spracovávaní pôvodnej štúdie boli chýbajúce a aktuálne informácie doplnené použitím kvalitatívnych výskumných metód. Uplatnila sa kombinácia riadených rozhovorov a otvoreného dotazníka, ktorý bol elektronicky zaslaný zástupcom relevantných štátnych, mimovládnych i medzinárodných organizácií. Informačnými zdrojmi boli rozhovory, resp. korešpondencia s pracovníkmi Ligy za ľudské práva, IOM a odborom dokumentaristiky a zahraničnej spolupráce Migračného úradu MV SR. Zásadné informácie týkajúce sa oblasti návratovej politiky poskytol Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR (ďalej len ako „ÚHCP“). Potrebné štatistické údaje dodalo oddelenie analýzy rizík a štatistik centra analýzy a strategického riadenia ÚHCP a Migračný úrad MV SR (ďalej len ako „Migračný úrad“).

Táto štúdia dopĺňa informácie o zmenách uskutočnených v oblasti migrácie a azylu v roku 2009, pričom priamo nadväzuje na a dopĺňa rovnako pomenovanú štúdiu zverejnenú v roku 2009 a je jej aktualizáciou. Z tohto dôvodu sa pri jej koncipovaní nevyskytli žiadne problémy. Autorky vychádzali z dostupnej literatúry, vlastnej praxe a z nasledovných publikovaných štúdií a správ Európskej migračnej siete v Slovenskej republike.

JUDr. Miroslava Mittelmannová (2009): Programy a stratégie asistovaných návratov na území Slovenskej republiky a reintegrácie v tretích krajinách

Mgr. Ivana Potočková, E.MA (2010): Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2009 Slovenská republika

Bargerová, Številová (2009), Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu 2008 Slovenská republika.

Viacero dôležitých a prínosných publikácií vzniklo v rámci projektov financovaných zo zdrojov Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín (ďalej tiež „EIF“), napríklad nasledujúce:

Boris Divinský (2009): Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004-2008).

Siman, M. - Mokrý, M. - Miháliková, S. - Jančo, M.: Uznávanie odborných kvalifikácií migrantov z tretích štátov v Slovenskej republike de lege lata a de lege ferenda. Bratislava: EUROIRIS, 2009.

Fajnorová, K., Številová, Z. (2009): Právne postavenie a možnosti integrácie maloletých cudzincov bez sprievodu v Slovenskej republike. Analýza právneho stavu a praxe, OZ Liga za ľudské práva, Bratislava.

Vašečka, M. (2009): Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v SR. IOM Bratislava.¹

Pre podkladovú národnú štúdiu zachytávajúcu vývoj do konca roka 2008 boli základnými literárnymi informačnými zdrojmi aj publikácie ako: *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume V Slovakia – An acceleration of challenges for society (2004)*², ktorá obsahuje prvú analýzu migračnej a azylovej problematiky v SR. Druhou bola publikácia *Potreby migrantov na Slovensku*³, ktorá obsahuje výsledky výskumu založeného na rozhovoroch s migrantmi, zamestnávateľmi aj predstaviteľmi relevantných inštitúcií a organizácií. Výskum sa venuje rôznym aspektom integrácie migrantov do spoločnosti a na trh práce v SR, analyzuje potreby migrantov a prináša odporúčania na zlepšovanie situácie v SR. Prínosná bola aj publikácia *Integrácia migrantov v Slovenskej republike (2008)*, ktorá obsahuje inštitucionálnu i právnu analýzu problematiky integrácie migrantov do spoločnosti v SR, ústiacu do návrhov konkrétnych opatrení v najdôležitejších oblastiach integrácie migrantov – pobyt, zamestnávanie, zdravotná starostlivosť a udeľovanie štátneho občianstva, ale i integračnej politiky v SR celkovo.⁴ Veľa informácií sme čerpali z komplexnej práce Divinského (2009): Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004–2008), IOM, Bratislava; (2005) *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike. Stav, trendy, spoločenské súvislosti* i z ďalších publikácií a článkov tohto autora. Mimoriadne dôležité zdroje však predstavovali aj internetové stránky relevantných štátnych, medzinárodných i mimovládnych inštitúcií, ako i materiály a brožúry, ktoré vydali. Spomenieme napríklad brožúru *Migrácia a azyl v podmienkach Slovenskej republiky*.⁵

Pri spracovávaní pôvodnej správy (informácie do roku 2008) sa vyskytli viaceré problémy. V tom čase bol hlavným problémom fakt, že literatúra z oblasti azylu a migrácie v SR bola nedostačujúca. Preto autorky vychádzali nielen z dostupnej literatúry, ale i z vlastných poznatkov z praxe v oblasti poradenstva migrantom a aktuálnych informácií, získaných z rozhovorov či internetových zdrojov. V oblasti štatistík sa vyskytol problém s ilustrovaním

¹ Dostupné online na www.iom.sk/sk/o-nas/novinky/27-postoje-k-cudzincim. [stiahnuté 2010-04-03]

² Inicialovala ju a publikovala IOM. Autor RNDr. Boris Divinský. Publikácia je dostupná len v anglickom jazyku.

³ Popper, M., Lukšík, I., Bianchi, G., Szeghy, P. *Potreby migrantov na Slovensku*. Bratislava: Veda et IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2006.

⁴ Bargerová, Z., Divinský, B. *Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik*. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008. Zhrnutie a odporúčania sú dostupné aj v anglickom jazyku v kancelárii IOM Bratislava.

⁵ V ďalšom texte uvedená ako *Migrácia a azyl*. Publikácia je dostupná na www.ludiaakomy.sk/download/posledna%20S.zip [stiahnuté 2008-11-11]. Z podkladov Migračného úradu MV SR a Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru spracoval riaditeľ Migračného úradu MV SR Ing. Bernard Prieceľ a riaditeľ odboru migrácie a integrácie Migračného úradu MV SR Ing. Vladimír Belo-Caban.

vývoja počtov migrantov z tretích krajín, ktorým bol udelený pobyt v SR. Nedostupnosť, resp. nedostatočnosť potrebných údajov súvisela s faktom, že v informačnom systéme ÚHCP a v relevantnej legislatíve sa uskutočnili zásadné zmeny, ako i s faktom, že aj SR bola pred vstupom do EÚ voči jej členským krajinám tret'ou krajinou. Z tohto dôvodu štatistiky uvádzajú najmä počty cudzincov od roku 2004.

Na účel tejto štúdie budeme rozlišovať medzi občanom EÚ, EHP a Švajčiarskej konfederácie (ďalej spolu ako „občan EHP“) a občanom tretej krajiny mimo Európskej únie, európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie (ďalej spolu tiež ako „občan tretej krajiny“). Prvá uvedená kategória migrantov má v zásade rovnaké právne postavenie ako občania SR, hoci je ich pobyt na území SR čiastočne upravený zákonom č. 48/2002 Z.z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zákon rovnako túto skupinu cudzincov nevylučuje z definície „cudzinec“, za ktorého sa na účel tohto zákona považuje aj občan EHP rodinný príslušník občana EHP, táto štúdia sa však bude primárne zameriavať na pobyt občanov tretích krajín.

2. PREHĽAD ORGANIZÁCIE POLITICKÉHO, LEGISLATÍVNEHO A INŠTITUCIONÁLNEHO RÁMCA PRE MIGRÁCIU A AZYL V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Táto kapitola ponúka všeobecný prehľad o organizácii politického, legislatívneho a inštitucionálneho rámca relevantného pre oblasti migrácie a azylu s cieľom poskytnúť kontext pre detailný opis v nasledujúcich častiach štúdie. Podkapitola 2.1 obsahuje náčrt politického systému a inštitucionálneho kontextu, v ktorom sa riešia výzvy súvisiace s procesom migrácie cudzincov do SR. Úlohy a činnosť jednotlivých ministerstiev a ich odborov vysvetľuje časť 2.1.1, aktivity ostatných inštitúcií zaoberajúcich sa problematikou migrácie a azylu časť 2.1.2. Podkapitola 2.2 ponúka veľmi stručný náčrt organizácie právneho rámca, relevantného pre dané oblasti.

2.1 Politický systém a inštitucionálny kontext

Slovenská republika je parlamentná demokracia. Najvyššími orgánmi moci a predstaviteľmi politického systému v SR sú Národná rada SR, vláda SR a prezident SR. Zákony relevantné pre oblasti migrácie a azylu schvaľuje Národná rada SR – parlament – ktorá je ústavodárnym a zákonodárnym orgánom republiky. Zákony nadobúdajú platnosť po ich podpise prezidentom SR a po uverejnení v Zbierke zákonov. Vláda SR, ako najvyšší orgán výkonnej moci, má 14 ministerstiev. Hoci takmer všetky z nich majú aspoň okrajový súvis s určitým špecifickým aspektom migrácie alebo azylu, inštitucionálne spadá oblasť migrácie najmä do pôsobnosti troch ministerstiev – **Ministerstva vnútra SR, Ministerstva zahraničných vecí SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.**

2.1.1 Zodpovedné štátne inštitúcie a ministerstvá

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo vnútra SR (ďalej len „MV SR“) vykonáva svoju agendu v oblasti migrácie a azylu predovšetkým prostredníctvom Migračného úradu MV SR a Úradu hraničnej a cudzineckej polície MV SR. V podmienkach SR plní MV SR úlohy Zodpovedného Certifikačného orgánu pre všeobecný program Solidarita a riadenie migračných tokov na programové obdobie 2007 – 2013.⁶ Zodpovedný orgán po organizačnej stránke predstavuje odbor zahraničnej pomoci MV SR.⁷

Migračný úrad Ministerstva vnútra SR

Migračný úrad, je inštitúcia zodpovedná za zabezpečovanie komplexnej starostlivosti o cudzincov vyžadujúcich si niektorú z medzinárodnej formy ochrany (azyl, doplnkovú ochranu, dočasné útočisko). Migračný úrad predovšetkým rozhoduje o udelení azylu alebo o poskytnutí doplnkovej formy ochrany, zabezpečuje základnú starostlivosť o žiadateľov o azyl, zaisťuje integráciu azylantov a osôb s poskytnutou doplnkovou ochranou do spoločnosti, poskytuje im pomoc, čo sa týka ubytovania, zamestnania, jazykovej prípravy, vzdelávania, sociálneho a zdravotného zabezpečenia. Migračný úrad spolupracuje s Úradom

⁶ Programom sa zriadili fondy, zamerané na budovanie integrovaného modelu riadenia ochrany vonkajších hraníc a migračných tokov. Vytvoril sa spoločný systém riadenia a kontroly pre všetky štyri fondy programu – Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, Fond pre vonkajšie hranice, Európsky fond pre utečencov a Európsky fond pre návrat. Internetová stránka Ministerstva vnútra SR, MV SR a EÚ, Solidarita a riadenie migračných tokov. http://www.minv.sk/?solidarita_a_riadenie_migracnych_tokov [stiahnuté 2010-06-28].

⁷ Spolu s platobnou jednotkou zodpovedného orgánu (oddelenie financovania projektov EÚ odboru rozpočtu a financovania a oddelenie účtovníctva a štátna pokladnica odboru účtovníctva sekcie ekonomiky Ministerstva vnútra SR). MV SR. <http://www.minv.sk/?system-riadenia-a-kontroly-fondov-programu-solidarita-a-riadenie-migracnych-tokov> [stiahnuté 2010-06-28].

vysokého komisára OSN pre utečencov („UNHCR“) i mimovládnyimi organizáciami a podieľa sa na tvorbe migračnej politiky štátu. Publikuje tiež pravidelné štatistické prehľady týkajúce sa azylovej problematiky na Slovensku.⁸ Úlohy Migračného úradu plnia jeho odbory: organizačný a právny, procedurálny, odbor migrácie a integrácie, dokumentaristiky a zahraničnej spolupráce, odbor ekonomiky a prevádzky, ďalej dublinské stredisko, integračné stredisko vo Zvolene, záchytný tábor, pobytové tábory a zariadenia na ubytovanie cudzincov, ktorým sa poskytnú doplnková ochrana.⁹

Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR

Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR, je útvar ministerstva vnútra, ktorý priamo riadi organizačné zložky pri plnení úloh v oblasti ochrany štátnej hranice, boja proti nelegálnej migrácii a prevádzkačstvu, hraničnej kontroly, povoľovania pobytu cudzincom, kontroly pobytu cudzincov, vyhostovania cudzincov, vízovej praxe a vo vymedzenom rozsahu na úseku azylového konania a realizácii dublinského nariadenia.¹⁰ Na základe organizačných zmien sa ÚHCP 1. júna 2007 vyčlenil z organizačnej štruktúry Prezídia Policajného zboru SR a následne sa zaradil do organizačnej štruktúry MV SR. Riaditeľ ÚHCP je podriadený ministrovi vnútra.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej MPSVR SR) vypracúva právne predpisy ustanovujúce právnu úpravu zamestnávania cudzincov na území SR, kritériá vstupu jednotlivých kategórií cudzích štátnych príslušníkov na trh práce SR, vrátane stanovenia podmienok na udelenie povolenia na zamestnanie, vypracúva právne predpisy týkajúce sa problematiky sociálnej starostlivosti o cudzincov, azylantov, odíedencov, zahraničných Slovákov a pod. Konkrétny výkon sociálnej starostlivosti zabezpečujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Tí, ktorí sa nachádzajú v zložitej sociálnej situácii alebo sú nezamestnaní, môžu požiadať odbor sociálnych vecí na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny o priznanie dávky sociálnej pomoci. Tieto dávky sa im priznávajú rovnako ako občanom SR na základe platných právnych predpisov. Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny okrem toho oprávneným kategóriám migrantov pomáhajú pri sprostredkovaní zamestnania v SR. Majú v starostlivosti aj maloletých migrantov (deti) bez sprievodu, zadržaných na území Slovenska. Odbor sociálnej inklúzie MPSVR SR je zodpovedný za plnenie Národného akčného plánu sociálnej inklúzie a sekcia práce a verejné služby zamestnanosti (ÚPSVaR a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny) za plnenie Národného akčného plánu zamestnanosti, v ktorých je inkorporovaná i cieľová skupina migrantov (imigranti, azylanti, deti bez sprievodu) ako kategória spoločensky a pracovne veľmi zraniteľných osôb, a preto si vyžaduje osobitnú ochranu a opatrenia.¹¹

Sekcia medzinárodných vzťahov MPSVR SR

V roku 2007 vznikol na MPSVR SR v rámci sekcie medzinárodných vzťahov Odbor migrácie a integrácie cudzincov (OMIC), ktorý na prelome rokov 2008 a 2009 koordinoval prípravné práce a vypracoval Koncepciu integrácie cudzincov v Slovenskej republike (ďalej tiež ako „koncepcia integrácie cudzincov“) schválenú uznesením vlády SR č. 338/2009 v máji 2009. Uvedený odbor bol k 1.4.2010 zrušený, ale agenda migrácie ostala v kompetencii sekcie

⁸ Migračné informačné centrum IOM. Spolupráca. Dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/sluzby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-11].

⁹ Migrácia a azyl.

¹⁰ Stránka ÚHCP dostupná na www.minv.sk/?uhcp [stiahnutá 2008-11-11].

¹¹ Stránka Migračného informačného centra IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu. Spolupráca. <http://mic.iom.sk/sk/sluzby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-09].

medzinárodných vzťahov a bola prerozdelená medzi **Odbor záležitostí EÚ**, ktorý zastrešuje problematiku slobodného pohybu za prácou pre občanov EHP a problematiku migrácie za prácou občanov tretích krajín a novovzniknutý **Odbor medzinárodnej spolupráce a integrácie cudzincov MPSVR SR**, ktorý sa zameriava na problematiku integrácie cudzincov. .

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej ÚPSVaR) riadi, kontroluje a koordinuje výkon štátnej správy v oblastiach sociálnych vecí a služieb zamestnanosti, riadi, kontroluje, koordinuje a metodicky usmerňuje činnosť 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v regiónoch SR, vedie ústrednú evidenciu o zamestnávaní cudzincov a spracúva štatistické údaje o ich zamestnávaní. Participuje aj v boji proti nelegálnemu zamestnávaniu cudzincov.¹² Posúdenie žiadostí o povolenie na zamestnanie a udelenie/neudelenie povolenia na zamestnanie patrí do pôsobnosti jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Ministerstvo zahraničných vecí SR

Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky je ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy SR k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám¹³. Podieľa sa na tvorbe jednotnej štátnej zahraničnej politiky a uskutočňuje túto politiku. V rámci svojej konzulárnej agendy plní ministerstvo vo vymedzenej pôsobnosti úlohy spojené s vydávaním víz a povoľovaním pobytu. Ministerstvo má na starosti povoľovanie vstupu cudzincov do SR a víza na pobyt v SR udeľuje prostredníctvom svojich konzulátov i veľvyslanectiev v zahraničí. Z hľadiska migrácie je dôležité udeľovanie dlhodobých víz, spojených s povolením na pobyt. Ministerstvo okrem toho asistuje pri dobrovoľných návratoch migrantov, pri vyhostovaní či pri príprave readmisných dohôd.

Centrum právnej pomoci Ministerstva spravodlivosti SR

Centrum právnej pomoci je organizácia Ministerstva spravodlivosti SR, ktorá na základe novely zákona o azyle (platnej od 1. 12. 2008)¹⁴ v prípade zamietnutej žiadosti o azyl zabezpečuje neúspešným žiadateľom o azyl bezplatnú právnu pomoc pri odvolaní sa voči zamietavému rozhodnutiu. Nárok na bezplatnú právnu pomoc majú od 1. decembra 2008 tí účastníci konania o azyle len v prípade, ak 1/ požiadali o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci, 2/ nemajú svojho zástupcu na konanie, v ktorom žiada o poskytnutie právnej pomoci podľa zákona o právnej pomoci a 3/ Migračný úrad vydal v konaní o azyle rozhodnutie: o neudelení azylu, o odňatí azylu, o nepredĺžení doplnkovej ochrany, o zrušení doplnkovej ochrany, ktorým bola žiadosť o udelenie azylu zamietnutá ako zjavne neopodstatnená, zamietnutá ako neprípustná alebo ktorým bolo konanie o azyle zastavené z dôvodu, že bolo o žiadosti skôr rozhodnuté a skutkový stav sa podstatne nezmenil. To znamená, že centrum poskytuje bezplatnú právnu pomoc až po vydaní rozhodnutia Migračného úradu. Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v azylovej veci žiadateľ o právnu pomoc podáva v centre alebo na Migračnom úrade počas pohovoru v konaní o azyle.¹⁵ Počas roku 2009 bezplatnú právnu pomoc neúspešným žiadateľom o azyl poskytovali aj mimovládne organizácie, pretože na to mali projektové finančné zdroje.

¹² Stránka Migračného informačného centra IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu. Spolupráca. <http://mic.iom.sk/sk/sluzby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-09].

¹³ § 14 ods. 1 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

¹⁴ Zákon č. 451/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o azyle.

¹⁵ Centrum právnej pomoci. <http://www.legalaid.sk/#azyl> [stiahnuté 2010-04-03].

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Štatistický úrad SR v rámci organizácie azylovej a migračnej politiky v SR sa zameriava na niekoľko oblastí, ktorými sú spravovanie a zverejňovanie oficiálnych číselníkov a klasifikácií, - (Číselník krajín, Klasifikácia štatistických územných jednotiek SR, Štatistická odvetvová klasifikácia ekonomických činností, Klasifikácia zamestnaní, Klasifikácia odborov vzdelania), harmonizácia obsahu a rozsahu informácií o cudzincoch so štandardmi Európskej únie, Organizácie Spojených národov (OSN) a zásadnými dokumentmi, schválenými vládou SR. ŠÚ SR zabezpečuje verejnú prístupnosť informácií o cudzincoch a ich integrácii. Štatistický úrad vydáva publikácie, ktoré prezentujú fenomén zahraničnej migrácie a medzinárodnej ochrany a základné informácie o cudzincoch v SR. Publikácie boli spracované a vydané za referenčný rok 2004 „Migrácia obyvateľstva“ a 2005 až 2008 pod názvom „Zahraničná migrácia a cudzinci v Slovenskej republike.“ Údaje o zahraničnej migrácii (medzinárodnej migrácii) využije štatistický úrad pri tvorbe prognóz vývoja obyvateľstva podľa požiadaviek Eurostatu. ŠÚ pripravil spustenie internetovej stránky so zverejnením základných informácií o zahraničnej migrácii a o cudzincoch v SR (www.statistics.sk). ŠÚ zároveň poskytuje údaje o cudzincoch s legálnym pobytom, spracované v spolupráci s inštitúciami, ktoré sa podieľajú na zbere údajov o zahraničnej migrácii Eurostatu prostredníctvom dotazníka „Joint International Migration Questionnaire“. ŠÚ SR v súčasnosti zabezpečuje prípravu a realizáciu sčítania obyvateľov, domov a bytov, ktoré si vyžaduje nevyhnutnú koordináciu a spoluprácu, deľbu práce a kompetencií všetkých zainteresovaných ministerstiev a ostatných ústredných orgánov, orgánov miestnej štátnej správy, obcí a samotného obyvateľstva, ktoré sú vymedzené v zákone NR SR č. 263/2008 o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2011.

Regionálna a miestna úroveň štátnej správy

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny

46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je priamo organizačne podriadených ÚPSVaR. V oblasti migrácie a integrácie cudzincov sú mu na základe zákona o službách zamestnanosti zverené úlohy súvisiace s udeľovaním povolení na zamestnanie cudzincom, občanom tretích krajín a vedenie evidencie zamestnaných cudzincov. Okrem udeľovania povolení na zamestnanie cudzincom majú vo svojej pôsobnosti aj agendu súvisiacu s priznávaním a vyplácaním dávky v hmotnej núdzi. Do pôsobnosti úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v oblasti zamestnávania cudzincov patrí o.i. poskytovanie informácií cudzincom a poradenstvo cudzincom o možnostiach zamestnania vo svojom územnom obvode, evidovanie informačných kariet o zamestnávaní občanov členských štátov EÚ a cudzincov, ktorí nepotrebujú povolenie na zamestnanie vo svojom územnom obvode a udeľovanie povolení na zamestnanie, evidovanie a oznamovanie počtu udelených povolení na zamestnanie.¹⁶

Oddelenia cudzineckej polície

Oddelení cudzineckej polície Policajného zboru SR (ďalej tiež „OCP“ alebo „oddelenie cudzineckej polície“) je na území SR spolu 20. Podľa zákona o pobyte cudzincov sú predovšetkým oprávnené rozhodovať o udeľovaní povolení na pobyt, o ich obnove, odňatí alebo zrušení. Sú tak významnými inštitúciami, ktoré svojou rozhodovacou činnosťou predstavujú základnú inštitúciu prvého kontaktu s každým cudzincom žijúcim na území SR. Sú tiež oprávnené vykonávať kontrolu oprávnenosti pobytu, plnenia podmienok pobytu

¹⁶ ÚPSVaR. <http://www.upsvar.sk> [stiahnuté 2008-11-13].

a dodržiavania povinností cudzinca podľa tohto zákona, ako aj povinností iných fyzických osôb a právnických osôb v súvislosti s pobytom cudzincov na území SR. V zmysle citovaného ustanovenia môže OCP pri výkone kontrolnej činnosti voľne vstupovať do objektov zamestnávateľa, priestorov určených na podnikanie alebo štúdium a do ubytovacích zariadení.

Riaditeľstvá hraničnej a cudzineckej polície, Riaditeľstvá cudzineckej polície a Riaditeľstvo hraničnej polície

Do organizačnej štruktúry ÚHCP patria aj nadriadené orgány oddelení cudzineckej polície¹⁷, riaditeľstvá. Riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície (RHCP) Bratislava a Prešov, Riaditeľstvo cudzineckej polície (RCP) Nitra a Banská Bystrica. Do organizačnej štruktúry rovnako patrí Riaditeľstvo hraničnej polície Sobrance (RHP) a Útvary policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a Sečovce.

Odbory všeobecnej vnútornej správy

Odbory všeobecnej vnútornej správy a im podriadené **oddelenia štátneho občianstva a matrík** v rámci **obvodných úradov krajov** prijímajú v miestach bydliska cudzincov žijúcich v SR žiadosti o udelenie štátneho občianstva. V rámci uvedených odborov sa na účely výkonu zákona o štátnom občianstve vytvárajú skúšobné komisie, v ktorých kompetencii je preveriť znalosti žiadateľa o udelenie štátneho občianstva SR v rozsahu vymedzenom zákonom. Po preskúšaní žiadateľa žiadosti zasielajú Ministerstvu vnútra SR na rozhodnutie.¹⁸

Riadenie všetkých zložiek migračnej i azylovej politiky sa uskutočňuje v SR zhora, no problematika zatiaľ nie je veľmi výrazne zastúpená na regionálnej úrovni. Dlhodobým zámerom štátnych orgánov SR je preniesť nové kompetencie v oblasti migračnej a integračnej politiky na mestá a obce. Problémy migrácie sa doteraz týkali iba malej časti sídel; najväčšími boli do plnenia úloh migračnej politiky zapojené tie mestá a obce, kde sa nachádzajú azylové zariadenia. V snahe zapojiť regióny do tvorby migračnej politiky štátne inštitúcie proklamujú potrebu spolupráce so **Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS)**, najmä v oblasti vytvárania inštitucionálnych, materiálno-technických a finančných predpokladov, nevyhnutných na zapojenie samospráv a mimovládnych organizácií do procesu integrácie migrantov do spoločnosti. ZMOS je dobrovoľné združenie, ktoré dlhodobo združuje vyše 95 percent všetkých miest a obcí v SR a zastupuje ich záujmy v styku s Národnou radou SR, vládou, ústrednými orgánmi štátnej správy a ďalšími orgánmi a organizáciami doma i v zahraničí.¹⁹

Koncepcia integrácie cudzincov však predpokladá významný prenos kompetencií práve na orgány samosprávy, ktoré by mali hrať kľúčovú rolu najmä v oblasti integrácie cudzincov.

¹⁷ Organizačne pod RHCP a RHP patria aj oddelenia hraničnej kontroly.

¹⁸ Bargerová, Divinský, 2008. S. 114.

¹⁹ Migračný úrad usporiadal v rokoch 2006 – 2007 sériu informačných a vzdelávacích prednášok pre riadiace štruktúry ZMOS i poslancov samospráv miest a obcí o problematike migrácie a azylu so zámerom zapojiť ich do práce v tejto oblasti. Išlo o projekt „Pozitívne ovplyvňovanie verejnej mienky majoritnej spoločnosti v záujme uľahčenia integrácie azylantov a migrantov do spoločnosti“ pod vedením Spoločnosti ľudí dobrej vôle v spolupráci so Slovenskou humanitnou radou a Asociáciou vzdelávania samosprávy. http://www.ludiaakomy.sk/sr_a_utecceni6.php a Migrácia a azyl. S. 51.

2.1.2 Ostatné inštitúcie zaoberajúce sa azylom a migráciou

2.1.2.1 Medzinárodné organizácie

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR)

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov zabezpečuje asistenciu žiadateľom o azyl a azyľantom v SR a má zároveň kontrolnú a monitorovaciu funkciu. Projekty, ktoré sa uskutočňujú na základe grantov UNHCR v súčinnosti s partnerskými mimovládnyimi organizáciami na území celej SR, sú zamerané napríklad na poskytovanie právneho, sociálneho a psychologického poradenstva a pomoci, realizáciu vzdelávacích, kultúrnych, rekvalifikačných, voľnočasových a podporných programov, materiálnu pomoc a finančnú výpomoc žiadateľom o azyl počas azylovej procedúry v utečeneckých táboroch i azyľantom v procese ich integrácie.²⁰

IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu

V rámci azylovej problematiky pracuje IOM dlhodobo v oblasti návratových programov pre žiadateľov o azyl, neúspešných žiadateľov o azyl, a nelegálnych migrantov. V oblasti všeobecnej migrácie sa IOM dlhodobo venuje problematike obchodovania s ľuďmi, pričom sa zameriava predovšetkým na vzdelávaciu činnosť. IOM zároveň iniciuje výskumné projekty v oblasti migrácie, od decembra 2008 pôsobí ako koordinátor Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v SR.²¹ Venuje sa i problematike integrácie migrantov. Od roku 2006 prevádzkuje IOM *Migračné informačné centrum (MIC)*, ktoré poskytuje právne a sociálne poradenstvo cudzincom, ktorí majú záujem žiť alebo žijú na Slovensku, s cieľom podporiť ich integráciu na trhu práce a do spoločnosti. Centrum funguje v Bratislave s pobočkou v Košiciach. Komplexné informácie sa záujemcom poskytujú prostredníctvom osobných konzultácií, telefonickej informačnej linky a elektronickej pošty. Všetky pre cudzincov dôležité informácie sú uverejnené na webovej stránke www.mic.iom.sk. V rámci podporovania integrácie migrantov na trh práce pridáva MIC IOM finančné príspevky na vzdelávací/rekvalifikačný kurz pre záujemcov. Individuálne pracovné poradenstvo zahŕňa prípravu životopisu, orientáciu na trhu práce a asistenciu pri hľadaní práce. MIC IOM dlhodobo spolupracuje aj s komunitami migrantov na Slovensku vďaka spolupráci s kultúrnymi mediátormi, ktorí organizujú informačné stretnutia pre komunity aj pre širokú verejnosť v rôznych mestách Slovenska.²²

2.1.2.2 Mimovládne organizácie

²⁰ www.unhcr.sk.

²¹ Národný kontaktný bod (NKB) Európskej migračnej siete (EMS) v SR tvorí skupina inštitúcií, ktoré sú určené dohodou medzi vládou Slovenskej republiky a IOM Medzinárodnou organizáciou pre migráciu o koordinácii činnosti Európskej migračnej siete z 20 júla 2009. NKB vykonáva úlohy spojené s implementáciou aktivít EMS na základe pracovného programu EMS na daný kalendárny rok: zhromažďuje, kompletizuje a dokumentuje informácie v oblasti azylu a migrácie v SR, poskytuje informácie prostredníctvom osobitných správ, štúdií a odpovedí na ad hoc žiadosti o informácie (tzv. ad hoc otázky, nerealizuje primárny výskum, ale zbiera, analyzuje a sprístupňuje dostupné údaje a informácie, ktoré opisujú najdôležitejší vývoj v oblasti politik a legislatívy, ako aj verejné diskusie prebiehajúce v oblasti migrácie a azylu v členských štátoch (a na úrovni EÚ). NKB v SR pozostáva z týchto inštitúcií: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu – Úrad pre Slovenskú republiku (národný koordinátor), Ministerstvo vnútra SR – Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR, Migračný úrad MV SR, sekcia legislatívy a vonkajších vzťahov MV SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, sekcia medzinárodných vzťahov, a Štatistický úrad SR, sekcia sociálnej štatistiky a demografie. Viac pozri na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-03].

²² Projekt bol v rokoch 2006 – 2008 financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci iniciatívy spoločenstva EQUAL. Od roku 2009 projekt pokračuje vďaka financovaniu zo zdrojov EÚ – Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci programu Solidarita pri riadení migračných tokov.

Najaktívnejšie organizácie pôsobiace v oblasti migrácie a azylu sú: Liga za ľudské práva, Slovenská humanitná rada a Spoločnosť ľudí dobrej vôle, a Slovenská utečenecká rada. Na zozname organizácií spolupracujúcich s UNHCR sa nachádza aj Asociácia azylantov na Slovensku. Oproti roku 2008 nenastali v činnosti mimovládnych organizácií výraznejšie zmeny. Jednoznačne pozitívne je ale potrebné hodnotiť, že v problematike migrácie a azylu začalo byť aktívnych viacero organizácií a inštitúcií, a viacero ich projektov bolo financovaných zo zdrojov EÚ - Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, v rámci programu Solidarita a riadenie migračných tokov.

Liga za ľudské práva

Liga za ľudské práva poskytuje bezplatnú komplexnú právnu pomoc žiadateľom o azyl, azylantom a osobám, ktorým bola v súvislosti s azylovým konaním poskytnutá určitá forma ochrany. Liga pokračovala aj v roku 2009 v realizácii viacerých projektov, týkajúcich sa napr. monitoringu vstupu na územie SR a do azylového konania (AMAS), ako i situácie maloletých bez sprievodu v SR, a naďalej poskytuje právne poradenstvo žiadateľom o azyl z prostriedkov Európskeho fondu pre utečencov („ERF“) a cudzincom z prostriedkov Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín. Organizácia sa zapája i do medzinárodných projektov.²³

Spoločnosť ľudí dobrej vôle

Spoločnosť ľudí dobrej vôle sa od 90. rokov venuje žiadateľom o azyl a azylantom. Sídлом organizácie sú Košice, ale má celoslovenskú pôsobnosť.²⁴ Dlhodobu zabezpečuje sociálne a psychologické poradenstvo, zastupovanie utečencov v úradných konaniach, individuálnu pomoc jednotlivcom a rodinám pri získavaní ubytovania a zamestnania. Ďalej poskytuje usídľovacie granty a granty na bývanie, organizuje rekvalifikačné kurzy, spoločenské podujatia a pod.²⁵

Slovenská humanitná rada (SHR)

Slovenská humanitná rada je národné dobrovoľnícke centrum, ktoré združuje 175 humanitných a charitatívnych organizácií, občianskych združení a nadácií pôsobiacich v sociálnej oblasti v širokom priereze na území celej Slovenskej republiky. Poskytuje im priamu finančnú pomoc na činnosť a na humanitné projekty. Od roku 1999 pôsobí SHR ako implementačný partner UNHCR v projekte materiálnej pomoci a sociálneho poradenstva pre žiadateľov o azyl v utečeneckých táboroch. SHR realizuje viaceré projekty, zamerané na azylovú problematiku, ako sú napríklad monitoring a akútna pomoc pred vstupom do azylovej procedúry, podpora integrácie azylantov, sociálna pomoc pre maloletých bez sprievodu, psychologické a právne poradenstvo.²⁶

Slovenská utečenecká rada

Hlavnou oblasťou pôsobnosti a aktivít Slovenskej utečeneckej rady je integrácia azylantov do slovenskej spoločnosti. Cieľové skupiny sú azylanti cudzinci, ktorým bol udelený tolerovaný

²³ Liga za ľudské práva vznikla v apríli 2005 ako nový subjekt po ukončení činnosti Slovenského helsinského výboru. Internetová stránka Lígy za ľudské práva O nás. <http://www.hrl.sk/?a=about> [stiahnuté 2008-11-15] a Projekty. Projekt monitoringu vstupu na územie SR a do azylového konania (AMAS) <http://www.hrl.sk/projects/view/4> [stiahnuté 2008-11-15].

²⁴ Spoločnosť ľudí dobrej vôle. <http://www.cassovia.sk/sldv/> [stiahnuté 2008-11-11].

²⁵ Internetová stránka projektu EQUAL Ľudia ako my. http://www.ludiaakomy.sk/partner_sldv.php [stiahnuté 2008-11-11].

²⁶ Pôsobí na Slovensku od roku 1990. www.shr.sk/utecceni.htm [stiahnuté 2010-04-05].

pobyt.²⁷ Organizácia v súčasnosti uvedenej cieľovej skupine poskytuje integračné poradenstvo z vlastných finančných rezerv a príspevkov individuálnych darcov.

Asociácia Azylov na Slovensku

Asociácia azylov je občianske združenie založené v decembri 2006 so sídlom vo Zvolene. Členmi Asociácie sú azylovníci a bývalí azylovníci, v súčasnosti sú štátnymi občanmi SR rôznej národnosti, ktorí žijú na území SR. Hlavným cieľom Asociácie je podporovať aktívnu účasť azylovníkov na verejnom živote a na riešení rôznych problémov, s ktorými sa azylovníci stretávajú pri integrácii na území SR.²⁸

Nadácia Milana Šimečku sa v rámci svojej činnosti venuje aj problematike migrácie. Migrácia je podoblasťou v nadačnom programe *Výchova k ľudským právam je ľudským právom/MultiKulti*. Ťažiskom programu sú kurzy pre učiteľov základných a stredných škôl a študentov vysokých škôl. V oblasti právnych vzdelávacích aktivít sa v súčasnosti najviac zameriavajú na tému interkultúrneho vzdelávania a interetnických vzťahov. Nadácia v roku 2008 realizovala projekt Migranti medzi nami. V roku 2009 realizovala nadácia 4. Ročník festivalu „Týždeň nových menšín“ informujúci prostredníctvom filmov, prezentácií a diskusií verejnosť o migrácii a nových komunitách v SR a podporiť vzájomný dialóg²⁹

Viac informácií o konkrétnych projektoch viacerých organizácií a inštitúcií v jednotlivých rokoch je k dispozícii vo Výročných správach Európskej migračnej siete v oblasti migrácie a azylu (2008, 2009)³⁰ a na stránke Zodpovedného orgánu za implementáciu všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov MV SR.³¹

2.1.2.4 Výskumné inštitúcie a výskum migrácie v SR

Výskum migrácie, respektíve zahraničnej migrácie, je v SR naďalej málo rozvinutý a v podstate sa v intenzívnejšej miere uskutočňuje až od roku 2004. Vykonáva sa zväčša projektovo a doteraz ho financovala najmä EÚ v rámci rôznych rámcových programov. Na rozdiel od iných členských štátov EÚ v SR neexistuje ani jedna štátna, ani mimovládna inštitúcia, ktorá by sa systematicky venovala výskumu migrácie a s ňou súvisiacich spoločenských javov, procesov či problémov.

No vďaka finančným prostriedkom z jednotlivých fondov všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov sa na SR od roku 2008 zintenzívnila monotematicka inovatívna výskumna činnosť jednotlivých mimovládnych organizácií.

Významnú úlohu ako realizátor i zadávateľ výskumných projektov naďalej plní **IOM**. IOM uskutočnila aj prvý komplexný výskum o problematike migrácie v SR, ktorého výstup bol publikovaný v roku 2004 pod názvom *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume V Slovakia – An acceleration of challenges for society*.³² Druhý významnejší výskum v oblasti migrácie vykonala partnerská organizácia IOM v rámci projektu EQUAL – **Kabinet**

²⁷ Slovenská utečenecká rada. www.srscs.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=33 [stiahnuté 2008-11-11].

²⁸ UNHCR. Štátne orgány zaoberajúce sa problematikou žiadateľov o azyl a utečencov. <http://www.unhcr-budapest.org/slovakia/index.php/partneri> [stiahnuté 2010-04-05].

²⁹ Nadácia Milana Šimečku. www.nadaciamilanashimecku.sk/index.php?id=116 ().

³⁰ www.emn.sk [konzultované 2010-05-13].

³¹ http://www.minv.sk/?solidarita_a_riadenie_migracnych_tokov [stiahnuté 2010-06-28].

³² Autor RNDr. Boris Divinský. Publikácia je dostupná len v anglickom jazyku.

výskumu sociálnej a biologickej komunikácie Slovenskej akadémie vied. Výsledkom bola publikácia *Potreby migrantov na Slovensku (2006)*.³³ Publikácia *Integrácia migrantov v Slovenskej republike (2008)* sumarizuje výsledky výskumu, ktorý rovnako iniciovala IOM na Slovensku.³⁴ V roku 2009 realizovala IOM výskumný projekt *Migrácia v Slovenskej republike po vstupe do EÚ (2004-2008)*, ktorej výstupmi boli dve publikácie - *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004 – 2008)* a *Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike*. Viacero výskumov bolo spracovaných IOM aj v rámci jej činnosti ako koordinátora Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete.

Okrajovo sa migrácii venuje **Inštitút pre výskum práce a rodiny**³⁵, ktorý je rozpočtovou organizáciou MPSVR SR.

Predovšetkým problematike etnicity a multikulturalizmu sa venuje **Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)**. V roku 2008 uskutočnil výskum postojov žiakov základných škôl k autochtónnym a novým menšinám (vrátane migrantov) na Slovensku, v ktorom skúmal, ako je téma multikulturalizmu a kultúrnej diverzity zahrnutá do vzdelávacieho systému v SR a spolu s **Inštitútom pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI)** sa podieľal na výskumnom projekte Ústavu verejnej politiky FSEV Univerzity Komenského: „Kvalitný výskum - podmienka úspešnej integrácie“.³⁶ Ako partner Nadácie Milana Šimečku participoval CVEK na projekte „Integrácia detí príslušníkov tretích krajín do vzdelávacieho systému“.

Novým aktérom na poli výskumu v oblasti migrácie a azylu bolo občianske združenie **EUROIURIS – Európske právne centrum**. V roku 2009 realizoval Euroiuris Projekt **Podpora uznávania kvalifikácie, odbornej praxe a prípravy príslušníkov tretích krajín**. Bol zameraný na analýzu právnej úpravy v oblasti uznávania kvalifikácie v SR, analýzu transpozície právnych noriem komunitárneho práva a komparatívnu analýzu právnej úpravy vybraných členských krajín EÚ, ktoré majú skúsenosti s migračnou politikou a uznávaním kvalifikácie migrantov. Výsledkom projektu bola informačná brožúra *Uznávanie odborných kvalifikácií migrantov z tretích štátov v Slovenskej republike*.³⁷

V priebehu roka 2009 sa rozšíril počet autorov publikujúcich v oblasti migrácie a azylu. Výrazne k tomu prispela aktívna činnosť Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete na Slovensku³⁸, ktorý v rámci svojej činnosti zadáva a financuje štúdie z tejto oblasti (napr. Mittelmannová, Številová, Bargerová, Grethe Guličová, Potočková). Okrem toho bolo v tomto smere prospešné projektové financovanie z prostriedkov EIF, keďže výsledky niektorých projektov boli prínosné a v rámci nich boli spracované v SR chýbajúce publikácie (pozri Vašečka, Fajnorová, Siman, Mokrý, Miháliková, Jančo). Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied publikoval článok M. Bahnu o pracovnej migrácii zo Slovenska po vstupe do EÚ.³⁹ Najplodnejším autorom v oblasti výskumu migrácie naďalej ostáva nezávislý

³³ Popper, M., Lukšík, I., Bianchi, G., Szeghy, P. *Potreby migrantov na Slovensku*. Bratislava: Veda et IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2006.

³⁴ Bargerová, Z., Divinský, B. *Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik*. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008. Zhrnutie a odporúčania sú dostupné aj v anglickom jazyku v kancelárii IOM Bratislava. Publikácia vznikla v rámci práce na opísanom projekte EQUAL.

³⁵ Do 28. 2. 2006 pôsobil pod názvom Stredisko pre výskum práce a rodiny. Internetová stránka www.sspr.gov.sk/ [stiahnuté 2008-11-23].

³⁶ Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK). Projekty. Dostupné na www.cvek.sk/main.php?p=projekty&lang=sk#anch73 [stiahnuté 2008-11-23].

³⁷ http://migracia.euroiuris.sk/sites/default/files/brozura/brozura_SK.pdf.

³⁸ www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/.

³⁹ Bahna, M. *Pracovná migrácia zo Slovenska po vstupe do EÚ v kontexte krajín EÚ* 16. 12. 2009. Dostupné online na www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1216_attach_Pracovna_migracia_zo_Slovenska_v_kontexte_EU_10.pdf.

výskumný pracovník Boris Divinský, ktorý publikoval viacero publikácií a článkov o zahraničnej migrácii v SR.⁴⁰

2.2 Organizácia právneho systému v oblasti migrácie a azylu – relevantné zákony

Problematiku **azylu v SR** upravuje zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon o azyle“). Zákon o azyle upravuje práva a povinnosti žiadateľov o azyl a azylantov a podmienky poskytovania doplnkovej ochrany a dočasného útočiska cudzincom. Žiadatelia o azyl, azylanti, osoby, ktorým sa poskytlo dočasné útočisko alebo doplnková ochrana sú oprávnení zdržiavať sa na území Slovenskej republiky automaticky, a to aj bez predchádzajúceho posudzovania žiadosti o udelenie pobytu a splnenia zákonných podmienok. Najvýraznejšou zmenou, ktorá nastala v poslednom období v dôsledku transpozície legislatívy EÚ v oblasti azylu v slovenskej legislatíve, bola transpozícia *smernice Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca (tzv. procedurálna smernica)*. Tá bola prijatá do slovenského právneho poriadku SR novelou zákona o azyle (zákon č. 643/2007 Z. z.), ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2008. Ďalšou zmenou bola transpozícia čl. 15 („Právo na právnu pomoc a zastúpenie“) tejto smernice, ktorej výsledkom je od 1. 12. 2008 platný nový zákon č. 451/2008 Z. z. prinášajúci viaceré zmeny.

Zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“) je základný predpis, ktorý upravuje **oblasť vstupu a pobytu cudzincov na území SR**, základné práva a povinnosti cudzinca od momentu jeho vstupu a po celú dobu jeho pobytu v SR.

V dôsledku potreby upraviť pravidlá pre udeľovanie víz v zmysle Vízového kódexu Spoločenstva⁴¹, zmeniť podmienky pre udelenie povolenia na prechodný pobyt, ako i v súvislosti s transponovaním tzv. návratovej smernice⁴² bola 1.12. 2009 schválená **novela zákona o pobyte cudzincov** (zákon č. 594/2009 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o pobyte cudzincov), ktorá nadobudla účinnosť 15. 1. 2010.

Zmeny, ktoré sa novelou zavádzajú, sa týkajú troch oblastí:

- i) zmeny v udeľovaní víz,
- ii) zmeny v udeľovaní jednotlivých druhov pobytov a
- iii) v administratívnom vyhostovaní a zaisťovaní cudzincov.

Oblasť **zamestnávania cudzincov na Slovensku** upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“). Uvedený zákon podlieha častým zmenám, avšak zásadnejší význam v oblasti právnej úpravy zamestnávania cudzincov mala novelizácia účinná od 1. mája 2008 . V rámci novely zákona o pobyte cudzincov (zákon č. 594/2009 Z.z.,

⁴⁰ Pozri publikované práce v zozname literatúry.

⁴¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex) sa uplatňuje od 5. 4. 2010.

⁴² Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnené zdržiavajú na ich území (ďalej návratová smernica).

ktorým sa mení a dopĺňa zákon o pobyte cudzincov), ktorý nadobudol účinnosť 15. 1. 2010 bola realizovaná aj zmena zákona o službách zamestnanosti.

Významnou oblasťou migračnej legislatívy súvisiacou so zamestnávaním cudzincov je **uznávanie kvalifikácie**, ktoré sa na Slovensku spravuje nasledovnými právnymi predpismi:

- a) Zákonom č. 293/2007 Z.z. o uznávaní odborných kvalifikácií v znení neskorších predpisov,
- b) Zákonom č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- c) Zákonom č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Všetky spôsoby **nadobúdania štátneho občianstva SR** upravuje zákon č. 40/1993 Zb. o štátnom občianstve Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Uvedeným zákonom je o.i. upravené nadobudnutie štátneho občianstva SR udelením na žiadosť cudzinca, *naturalizáciou*, ktorý je považovaný za jeden z najvýznamnejších spôsobov nadobudnutia občianstva cudzincom.

V oblasti **zdravotnej starostlivosti** je okrem zákona o azyle významným najmä zákon č. 576/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. Oblasť zdravotného poistenia je na Slovensku upravená najmä zákonom č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov.

3. VÝVOJ AZYLOVÉHO A MIGRAČNÉHO SYSTÉMU

Obsahom tejto kapitoly je chronologický prehľad historického vývoja azylovej a migračnej politiky od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 do apríla roku 2010. Kapitola je rozdelená do štyroch podkapitol: základná charakteristika migračnej situácie v SR, obdobie po vzniku samostatnej SR, vývoj mimovládneho sektora a situácia v SR po vstupe do EÚ. V kapitole sa uvádza, ako sa štruktúrovali hlavné inštitúcie, zodpovedné za oblasť migrácie a azylu, a ako sa ich úlohy menili vplyvom vonkajších okolností i požiadaviek EÚ v skúmanej problematike.

3.1 Základná charakteristika migračnej situácie

Slovensko sa z historicky emigračnej krajiny postupne stalo aj tranzitnou krajinou a podľa viacerých expertov sa bude pomaly stávať cieľovou krajinou imigrácie. Napriek intenzívnemu tempu hospodárskeho rozvoja v SR určité faktory, ako vyššie platy a lepšie pracovné miesta, naďalej motivujú obyvateľov Slovenskej republiky migrovať za prácou do zahraničia, pričom ide o krátkodobú, dlhodobú i cirkulárnu pracovnú migráciu. Tento trend je zjavný najmä v tých regiónoch Slovenska, kde je dlhodobo vysoká miera nezamestnanosti. Možno preto konštatovať, že trend emigrácie za prácou do iných krajín EÚ od vstupu SR do Únie naďalej pokračuje.

Do roku 1993 tvorili väčšinu prisťahovaných osôb do SR obyvatelia ČR (v roku 1993 to bolo 80 % všetkých prisťahovaných osôb do krajiny). Naopak, do ČR smerovalo 99 % všetkých

odšťahovaných osôb zo SR.⁴³ Od vzniku SR tvorili migranti z Európy 80 – 90 % evidovaných prisťahovalcov, ale odvtedy sa tento podiel znižuje. Rástol podiel prisťahovaných osôb z Ázie. Podiel prisťahovaných osôb z Ameriky predstavoval dlhodobo približne 10 %, ale postupne klesal. Podiel prisťahovalcov z Afriky, Austrálie a Oceánie nebol výrazný.⁴⁴

Od vstupu SR do Európskej únie predstavujú imigranti z EÚ najpočetnejšiu skupinu osôb. Na konci roku 2006 tvorili cudzinci 0,6 % (32 130) z celkového obyvateľstva SR, kým na konci roka 2009 už to bolo 1 % celkovej populácie SR. Z toho podiel štátnych príslušníkov z tretích krajín predstavoval v roku 2006 0,26 % (12 631)⁴⁵ a v roku 2009 už 0,39 % (21 492). Z tretích krajín boli v roku 2009 najpočetnejšie zastúpené Ukrajina, Vietnam, Srbsko a Čierna hora, Čína a Kórea.

Tabuľka 1. Počet občanov EHP s registrovaným trvalým pobytom⁴⁶ a počet občanov tretích krajín s povolením na pobyt⁴⁷ od roku 2000 do roku 2009 k 31. decembru príslušného roka:

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EÚ-EHP	28801	29 418	29 505	29 219	22 108	25 635	32 153	41 214	52 706	58 322
Tretie krajiny	-	-	-	-	-	11 299	12 631	14 912	19 472	21 492

Zdroj: UHCP MV SR.

Tabuľka 2. Najpočetnejšie skupiny imigrantov s povolením na pobyt (vrátane občanov EHP) podľa krajiny pôvodu a štátneho občianstva od roku 2000⁴⁸ do 2004 k 31. decembru príslušného roka:

Rok/krajina pôvodu:	2000	2001	2002	2003	2004
Česká republika	-	4 994	-	4 931	3 583
Ukrajina	-	4 631	-	4 913	4 007
Polsko	-	2 428	-	2 395	2 468
Rumunsko	-	1 910	-	1 902	-
Juhoslávia/Srbsko a Čierna hora	-	1 609	-	1 480	-
Maďarsko	-	1 516	-	1 547	1 519
Vietnam	-	1 477	-	1 716	832
Ruská federácia	-	1 371	-	1 362	1 213

Zdroj: štatistiky UHCPMV SR a vlastné výpočty.

Tabuľka 3. Najpočetnejšie skupiny imigrantov s povolením na pobyt (vrátane občanov EHP) podľa krajiny pôvodu a štátneho občianstva od roku 2005 do roku 2009 k 31. decembru príslušného roka:

Rok/krajina pôvodu:	2005	2006	2007	2008	2009
Česká republika	-	5 113	5 958	6 943	7 764
Ukrajina	3 719	3 927	3 833	4 726	5 413
Polsko	-	3 646	4 011	4 380	4 680
Rumunsko	-	700	3 013	4 984	5 350
Juhoslávia/Srbsko a Čierna hora	-	333	1 195	1 674	2 434

⁴³ Divinský, 2005. S. 46. Podľa Vaňo et al., 2003, Jurčová et al., 2004.

⁴⁴ Divinský, 2005. S. 47.

⁴⁵ UHCP (2008). Štatistická správa pre EMN za rok 2006 (v anglickom jazyku: Annual Report on Asylum and Migration Statistics in the Slovak Republic, Reference Year 2006, December 2008. S. 15 – 16.

⁴⁶ Od 1. mája 2004 občania EÚ nemusia žiadať o povolenie na pobyt v SR, registrovať sa môžu dobrovoľne a až vtedy je ich pobyt registrovaný v štatistikách. Z tohto dôvodu nie je výsledný počet občanov EHP pobývajúcich v SR kompletný.

⁴⁷ Počet občanov tretích krajín je zobrazený v druhom riadku tabuľky.

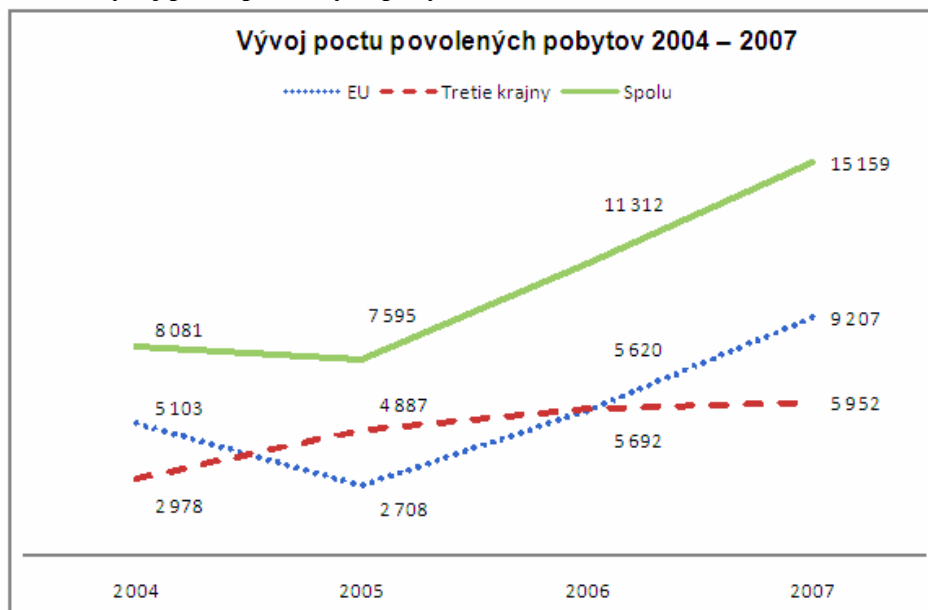
⁴⁸ Štatistické údaje podľa tohto hľadiska nie sú za roky 2000 a 2002 dostupné.

Maďarsko	-	2 106	2 713	3 624	4 396
Vietnam	847	1 063	1 452	2 534	2 204
Ruská federácia	1 246	1 311	1 366	1 485	1 738
Čína	-	896	1 205	1 478	1 609
Južná Kórea	-	837	1 137	1 485	1 525
Bulharsko	-	547	984	1 353	-

Zdroj: štatistiky UHCP a vlastné výpočty.

Ako uvádzajú viaceré publikácie, migračné saldo SR bolo od roku 1993 až do súčasnosti stále pozitívne. Vo svojej publikácii z roku 2005 Divinský poukazuje na rozdiely medzi štatistickými údajmi o nízkom počte obyvateľov odsťahovaných zo SR do určitých cieľových krajín, ktoré zaznamenal Štatistický úrad SR, a vysokými počtami prisťahovaných Slovákov, ktoré zaznamenali domáce štatistické úrady (napríklad ČR, USA, Kanada a Nemecko). V oblasti zahraničného sťahovania naďalej pretrváva jeden kardinálny problém. Sú to oproti reálnej situácii enormne podhodnotený oficiálne údaje o vystáňovaných osobách (občanov SR i cudzincov). Jednoznačnou príčinou týchto diferencií je (tak ako v mnohých iných štátoch) nedostatočná evidencia migrujúcich osôb pre ich nedisciplinovanosť pri odhlasovaní z trvalého pobytu v SR – len minimálna časť z nich si túto zákonom stanovenú povinnosť plní. Divinský uzatvára, že „oficiálne deklarované kladné migračné saldo zahraničného sťahovania Slovenskej republiky je iba čirý mýtus“. Podľa jeho voľných odhadov sa zo SR natrvalo vystáňuva 15 – 20-tisíc osôb ročne. Autor predpokladá, že tieto straty budú mať závažné demografické či sociálne následky. A navyše, migrácia osôb zo Slovenska je po vstupe do EÚ jednoduchšia.⁴⁹ Štatisticky je SR migračne ziskovou krajinou (v roku 2007 bolo saldo sťahovania na báze registrácie trvalého pobytu 6 793 osôb, v roku 2008 len o málo vyššie, 7060), pričom objem zahraničného sťahovania medzi SR a zahraničím dosiahol od vstupu SR do EÚ trojnásobok.⁵⁰

Graf 1. Vývoj počtu povolených pobytov v rokoch 2004 – 2007 v SR

Zdroj: ÚHCP 2008.

⁴⁹ Divinský, 2005. S. 52.

⁵⁰ Štatistický úrad Slovenskej republiky. Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2007. S. 6.

Tabuľka 4. Vývoj počtu povolených pobytov v rokoch 2008 a 2009 v SR

Druh pobytu		2008	2009
Prechodný pobyt		6 615	4 646
	štátni príslušníci tretích krajín	6 615	4 646
Trvalý pobyt		9 689	6 871
Z toho	štátni príslušníci tretích krajín	1 074	820
	občania EHP	8 615	6 051
Tolerovaný pobyt		249	273
Z toho	štátni príslušníci tretích krajín	219	245
	občania EHP	30	28
Pobyty spolu		16 553	11 790
Z toho	štátni príslušníci tretích krajín	7 908	5 711
	občania EHP	8 645	6 079

Zdroj: ÚHCP 2010.

3.2 Obdobie po vzniku samostatnej SR

Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov a newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov nadobudol pre Českú a Slovenskú federatívnu republiku účinnosť 24. februára 1992. 1. januára 1993 vznikla samostatná Slovenská republika. Po rozdelení ČSFR Slovenská republika prevzala v rámci sukcesie všetky medzinárodné záväzky. Azylová problematika v podmienkach SR vtedy predstavovala nový sociálny fenomén. Preto sa vytvorili základy funkčného azylového systému, inštitucionálna základňa na riešenie otázok spojených s utečeneckou problematikou a príslušná legislatíva a opatrenia vlády.

Migračný úrad bol zriadený na základe uznesenia vlády SR č. 501 z 13. júla 1993 ako nástupca *Sekretariátu splnomocnenca vlády SR pre otázky utečencov*. Bola mu pridelená zodpovednosť za tvorbu a realizáciu migračnej politiky SR v oblasti azylu. Vybudovali sa zariadenia Migračného úradu: záchytné utečenecké tábory, pobytové utečenecké tábory a integračné stredisko. Súčasne sa vybudovali personálne, materiálne a technické kapacity týchto zariadení.⁵¹

Prvé *Zásady migračnej politiky Slovenskej republiky* boli schválené uznesením vlády SR č. 846 zo 16. 11. 1993. Uznesenie vymedzovalo povinnosti štátu voči cudzincom vstupujúcim na územie SR a ich povinnosti voči SR.⁵²

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky prešli do pôsobnosti Policajného zboru (PZ) kompetencie súvisiace so zabezpečením cudzineckého režimu a pasovej služby. K 1. 1. 1993 vznikol samostatný *odbor cudzineckej polície a pasovej služby*, začlenený do organizačnej štruktúry Prezídia PZ, do ktorého pôsobnosti patrila problematika povoľovania vstupu a

⁵¹ Liga za ľudské práva. *Partneri* www.hrl.sk/pages/partners [stiahnuté 2008-11-11].

⁵² *Azylová problematika. Retrospektíva a základné právne predpisy*. Dostupné na internetovej stránke www.ludiaakomy.sk/sr_a_utecenci4.php alebo ako pdf publikácia *Migrácia a azyl v podmienkach Slovenskej republiky (ďalej Migrácia a azyl)*. Dostupné na www.ludiaakomy.sk/download/posledna%20S.zip [stiahnuté 2008-11-11]. Z podkladov Migračného úradu MV SR a Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru spracoval riaditeľ Migračného úradu MV SR Ing. Bernard Prieceľ a riaditeľ odboru migrácie a integrácie Migračného úradu MV SR Ing. Vladimír Belo-Caban.

pobytu cudzincov, problematika vydávania cestovných dokladov a riadenie cudzineckej polície na hraničných priechodoch.⁵³

Od januára 1994 začal v SR pôsobiť Zastupiteľský úrad UNHCR na Slovensku, ktorý odvtedy plní kontrolnú a monitorovaciu funkciu.

V období rokov 1994 – 2004 sa počet podaných žiadostí o azyl v SR zvýšil 81-krát, a tým stúpili aj nároky na inštitucionálne zvládnutie tejto situácie.⁵⁴ V rokoch 2001 – 2004 počet žiadateľov o azyl vyvrcholil, počet dosiahol maximum (pozri graf 2 a tab. 2). Napriek obmedzeným finančným zdrojom sa štátnym inštitúciám podarilo zriadiť a prevádzkovať utečenecké tábory a postupne sa pripravili a prijali nové právne predpisy týkajúce sa azylu. Začala sa venovať pozornosť aj integrácii azylantov do spoločnosti. UNHCR a mimovládne organizácie pôsobiace v SR sa v tejto problematike aktívne angažovali.⁵⁵

V novembri 1996 sa po podpísaní Dohody o spolupráci medzi vládou SR a Medzinárodnou organizáciou pre migráciu (v máji 1996) otvorila kancelária IOM v Bratislave. V roku 2000 sa otvorila pobočka na východnom Slovensku v Košiciach.

S cieľom zlepšiť činnosť hraničnej a cudzineckej polície sa 1. mája 2000 z odboru hraničnej a cudzineckej polície vytvoril samostatný *Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru* ako organizácia Ministerstva vnútra SR v právomoci Prezídia PZ. V roku 2002 vznikla Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii ÚHCP P Z.⁵⁶

3.3 Vývoj mimovládneho sektora, aktívneho v oblasti azylu a migrácie

Mimovládny sektor, aktívny v oblasti azylu a migrácie, prešiel od vzniku samostatnej Slovenskej republiky viacerými zmenami. V priebehu 90. rokov sa začal konštituovať a zbierať skúsenosti paralelne s prudko rastúcim počtom žiadateľov o azyl, ktorí prichádzali na Slovensko. Do roku 2005 boli v oblasti poskytovania pomoci žiadateľom o azyl a azylantom aktívne najmä tieto organizácie: Slovenský helsinský výbor, Človek v ohrození, Björnsonova spoločnosť, Slovenská humanitná rada a Spoločnosť ľudí dobrej vôle.

Tieto organizácie mali do určitej miery rozdelené regionálne pokrytie krajiny. Spoločnosť ľudí dobrej vôle pôsobila predovšetkým na východnom Slovensku, Slovenská humanitná rada a Slovenský helsinský výbor na západnom a Človek v ohrození spolu s Björnsonovou spoločnosťou na strednom Slovensku. Odvtedy sa však situácia zmenila. Slovenský helsinský výbor, ktorý vznikol v roku 1990, ukončil v roku 2005 činnosť. Na jeho miesto nastúpila Liga za ľudské práva. Od roku 2002 už v SR nie je aktívna ani Organizácia na pomoc utečencom, ktorá tu pôsobila od roku 1994 a poskytovala sociálne, právne a psychologické poradenstvo žiadateľom o azyl a azylantom. Po dlhom období absencie adekvátnych poradenských služieb v asistencii a pomoci žiadateľom o azyl, azylantom ako aj iným skupinám migrantov začali byť aktívne aj ďalšie organizácie a inštitúcie, ktorých činnosť stručne opisuje časť 2.1.2.2.

⁵³ Divinský, Migrácia a azyl. 2005.

⁵⁴ Divinský, 2005. S. 147.

⁵⁵ Divinský, 2005.

⁵⁶ Divinský, 2005. S. 143 – 144.

3.4 Situácia v SR po vstupe do EÚ

Do roku 2004 väčšinu imigrantov do SR tvorili naďalej (bývalí) občania ČSFR, ktorí sa vracali na územie SR. Od vstupu SR do EÚ prevládajú ako hlavná kategória migrantov občania EÚ.⁵⁷

1. mája 2004 vstúpila SR do Európskej únie. Tento akt sprevádzali mnohé organizačné zmeny v inštitúciách, zodpovedných za úlohy spojené s manažmentom migrácie. Boli to napríklad zmeny v Policajnom zbore (PZ). Priniesli posilnenie oddelení cudzineckej polície (OCP) a zníženie počtu riadiacich krajských odborov na 4 riaditeľstvá hraničnej a cudzineckej polície (Bratislava, Nitra, Banská Bystrica, Prešov). V súlade s harmonogramom postupného prispôbovania organizačnej štruktúry ÚHCP P PZ požiadavkám a obsahu Schengenského acquis nastali 1. 10. 2004 organizačné zmeny aj vo výkonných útvaroch.⁵⁸ Začiatkom mája 2004 bolo do činnosti uvedené Dublinské stredisko ako nový organizačný celok Migračného úradu. Plní úlohy spojené s určením členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl, podanej v jednom z členských štátov EÚ v zmysle tzv. Dublinského nariadenia.⁵⁹

V roku 2005 bola uznesením vlády SR č. 11/2005 schválená nová, v súčasnosti platná **Koncepcia migračnej politiky SR** ako základný dokument štátu v oblasti migračného manažmentu.

V roku 2006 sa otvoril nový záchytný utečenecký tábor v Humennom na východnom Slovensku. MV SR tak reagovalo na kritiku, že utečenecké tábory sa dovtedy zriaďovali len na území západného Slovenska v blízkosti hraníc, odkiaľ sa mohli migranti ľahko presunúť do Českej republiky alebo do Rakúska. Zároveň sa tým uľahčil v prípade potreby presun žiadateľov o azyl alebo nelegálnych migrantov späť do štátu, z ktorého prišli.⁶⁰

5. septembra 2007 sa podpísala medzi UNHCR, ÚHCP a Ligou za ľudské práva dohoda o monitorovaní hraníc a letísk (v rámci projektu AMAS). Hlavným cieľom monitoringu je zabezpečiť, aby žiadatelia o azyl mali prístup na územie EÚ a k azylovému konaniu. Dohoda formalizuje spoluprácu, úlohy, povinnosti a pracovné postupy všetkých zainteresovaných strán.⁶¹

1. októbra 2007 bol zriadený odbor migrácie a integrácie cudzincov v rámci sekcie medzinárodných vzťahov MPSVR SR (OMIC) ako odbor, ktorý sa venoval problematike pracovnej migrácie, príprave koncepcie integrácie cudzincov a sociálnej integrácii občanov tretích krajín. Mnohé administratívne, právne a finančné kompetencie ostali v zodpovednosti odborov Ministerstva vnútra SR.⁶²

30. novembra 2007 bola zriadená pri MPSVR SR *Medzirezortná komisia pre oblasť pracovnej migrácie a integrácie cudzincov MEKOMIC*. Jej cieľom bolo poskytovať zástupcom zodpovedných štátnych i neštátnych inštitúcií, odborov a organizácií i expertov platformu na vzájomnú výmenu informácií o ich činnosti, skúsenostiach a potrebách v oblasti migrácie a integrácie migrantov žijúcich v SR.⁶³ V rovnakom časovom období ako

⁵⁷ Divinský, 2007. S. 77. Dlhodobu sa väčšina migrantov sťahuje do Bratislavského kraja, nasleduje Košický kraj. Bratislava a Košice sú nielen mestá s dobrými možnosťami nájsť si zamestnanie, ale aj univerzitné mestá, kde študujú zahraniční študenti.

⁵⁸ Migrácia a azyl. S. 21.

⁵⁹ Divinský, 2005. S. 147.

⁶⁰ Divinský, 2005. S. 146.

⁶¹ UNHCR. *Slovensko – nová dohoda o monitorovaní hraníc a letísk*. (18. 9. 2007.) Dostupné na http://www.unhcr.sk/slovakia/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=59 [stiahnuté 2008--11-13].

⁶² Bargerová, Divinský, 2008.

⁶³ Bargerová, Divinský, 2008.

MEKOMIC pôsobila pod gesciou Ministerstva vnútra SR koordináčna „Pracovná medzirezortná komisia na zabezpečenie koordinácie postupov súvisiacich s plnením úloh a činností vyplývajúcich z rozpracovania Konceptie migračnej politiky Slovenskej republiky“.

Slovensko sa 21. decembra 2007 stalo súčasťou Schengenského priestoru. Vstup do Schengenského priestoru nepriniesol SR v oblasti poskytovania medzinárodnej ochrany cudzincom podstatné zmeny. Ochrana vonkajšej hranice Schengenského priestoru však získala centrálnu úlohu a s tým aj súvisiaci boj proti nelegálnej migrácii a cezhraničnej kriminalite. Istou novinkou však bolo začatie reálneho výkonu azylového konania na medzinárodných letiskách v SR. Žiadosť o azyl tak môže podať cudzinec, ktorý sa letecky prepraví na územie Slovenskej republiky, priamo na policajnom útvere v tranzitnom priestore medzinárodných letísk v Bratislave, Košiciach a Poprade. Okrem toho sa SR stala súčasťou SIS (Schengenského informačného systému).⁶⁴

Po 1. januári 2008 sa novelou zákona o azyle do právneho poriadku SR transponovala smernica Rady EÚ o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch, o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca (tzv. procedurálna smernica). Transpozíciou tejto smernice sa skončila prvá etapa budovania spoločného azylového systému v rámci EÚ. Novela spresňuje pravidlá vykonávania pohovoru so žiadateľom o udelenie azylu (najmä s dôrazom na osobitné práva maloletých osôb bez sprievodu).⁶⁵ Novela zároveň nanovo upravila dôvody zamietnutia žiadosti ako zjavne neopodstatnenej.⁶⁶

V októbri 2008 schválila Národná rada SR novelu zákona o azyle s platnosťou od 1. 12. 2008, čím nastala ďalšia harmonizácia slovenského azylového práva s azylovým právom EÚ. Keďže 15. článok tzv. procedurálnej smernice (smernica Rady EÚ 2005/85/ES) ukladá členským štátom EÚ zabezpečiť neúspešnému žiadateľovi o azyl bezplatnú právnu pomoc pri odvolaní, novela ustanovuje, že túto službu bude zabezpečovať *Centrum právnej pomoci*, ktoré je organizáciou Ministerstva spravodlivosti SR.⁶⁷

Vláda SR schválila v máji 2009 **Konceptiu integrácie cudzincov v Slovenskej republike**.⁶⁸ Za jej prípravu bolo zodpovedné MPSVR SR, presnejšie Odbor migrácie a integrácie cudzincov s podporou národného projektu EIF *Vypracovanie analýz a odporúčaní pre tvorbu koncepcie integrácie cudzincov v SR*. Koncepcia definovala problematické a nevyriešené oblasti v integrácii cudzincov v SR podľa hlavných tematických oblastí, stanovila princípy a ciele politiky a navrhla konkrétne legislatívne, organizačné, koncepčné a praktické opatrenia ako aj pomenovala zodpovedných aktérov. Koncepcia je výsledkom práce 5 tematických pracovných podskupín Medzirezortnej komisie pre oblasť pracovnej migrácie a integrácie cudzincov (MEKOMIC) pri MPSVR SR.

⁶⁴ Informácie MÚ MV SR. Po vykonaní relevantných úkonov sa rozhodne, či bude cudzinec prepravený do azylového zariadenia, ostane na letisku, alebo sa vráti do starostlivosti cudzineckej polície. Ak sa o jeho žiadosti nerozhodne do siedmich dní od pohovoru alebo ak súd nerozhodne o opravnom prostriedku do 30 dní od jeho podania, z prijímacieho centra na letisku sa vždy premiestni do príslušného azylového zariadenia.

⁶⁵ Pohovor s maloletým bez sprievodu bude možné vykonať len za prítomnosti jeho opatrovníka, ktorý bude mať možnosť informovať ho o význame a možných dôsledkoch pohovoru a pripraviť ho naň.

⁶⁶ Išlo napríklad o žiadateľov, ktorí nespĺňali podmienky na udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany, okrem toho neoprávnené vstúpili na územie SR a bez vážneho dôvodu nepožiadali o medzinárodnú ochranu, nepodrobili sa odňatiu daktyloskopických odtlačkov alebo predstavovali nebezpečenstvo pre bezpečnosť SR alebo spoločnosť. Internetová stránka Migračného úradu MV SR. *Od roku 2008 Slovensko uplatňuje v azylovom práve procedurálnu smernicu EÚ*. (12. 5. 2008.) Dostupné online na <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy-6&sprava=od-roku-2008-slovensko-uplatnuje-v-azylovom-prave-proceduralnu-smernicu-eu> [stiahnuté 2008-11-13].

⁶⁷ Internetová stránka Migračného úradu MV SR. *Poslanci schválili možnosť bezplatnej právnej pomoci pre žiadateľov o azyl*. Dostupné online na <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy-6&sprava=poslanci-schvalili-moznost-bezplatnej-pravnej-pomoci-pre-ziadatelov-o-azyl> [stiahnuté 2008-11-13].

⁶⁸ Uznesením č. 338 zo dňa 6. 5. 2009.

V roku 2009 bol zriadený *Riadiaci výbor pre migráciu a integráciu cudzincov*, ktorý prevzal úlohy Pracovnej medzirezortnej komisie na zabezpečenie koordinácie postupov súvisiacich s plnením úloh a činností vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky Slovenskej republiky. Tento Riadiaci výbor je súčasne zodpovedný za implementáciu Koncepcie integrácie cudzincov ako i Koncepcie migračnej politiky SR ako aj monitorovanie realizácie úloh z nich vyplývajúcich, koordináciu aktivít jednotlivých ministerstiev v tomto smere vnútroštátne ako i smerom k EÚ a iným medzinárodným organizáciám.. „Riadiaci výbor tvoria stáli členovia (zástupcovia relevantných ministerstiev a verejných inštitúcií) a ad-hoc členovia, vrátane mimovládnych a medzinárodných organizácií. Výbor je organizačne členený na šesť odborných pracovných skupín (OPS) – pre legálnu migráciu, nelegálnu migráciu, readmisiu a návraty, víza, azyl, integráciu cudzincov a pre migráciu a rozvoj.“⁶⁹

Na základe uznesenia vlády č. 331 zo dňa 19. mája 2010 k súhrnnej správe o stave plnenia úloh vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky SR na podmienky jednotlivých rezortov za rok 2009, bude tento dokument do konca roka 2010 aktualizovaný na dobu rokov 2011 – 2015 a návrhy na jeho aktualizáciu budú predložené podpredsedovi vlády a ministrom vnútra do 30. septembra 2010.

V roku 2009 prebehli aj ďalšie zmeny v oblasti legislatívy v dôsledku potreby transpozície smerníc EÚ. Bližšie informácie sú v kapitole 2.2 a Výročných správach Európskej migračnej siete 2008 a 2009.

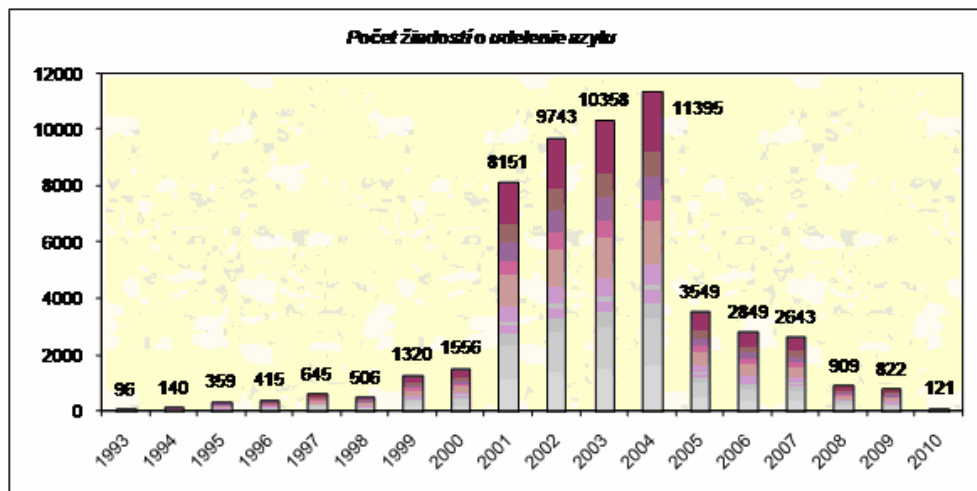
Rok 2009 bol charakteristický aj ďalším poklesom počtov žiadateľov o azyl ako i poklesom trendu nelegálnej migrácie.⁷⁰ SR tým pokračuje v trende ktorý začal po vstupe SR do EÚ, od roku 2005, pričom sa predpokladá, že tento jav je dôsledkom zlepšenia ochrany štátnej hranice s Ukrajinou, dôsledného uplatňovania Dublinského nariadenia so systémom Eurodac, sprísnenie trestného stíhania prevádzačstva a odstrašujúceho efektu zintenzívnených readmisií. Na tomto trende sa však podieľalo i celkové zníženie tokov nelegálnych migrantov cez východoeurópske štáty.⁷¹

⁶⁹ Potočková, 2010: 13.

⁷⁰ Potočková, 2010: 6.

⁷¹ Divinský, 2009: 61 a 75.

Graf 2. Počet žiadateľov o azyl v SR od roku 1993 do marca 2010.

Zdroj: Migračný úrad MV SR. Štatistická správa, 2010.

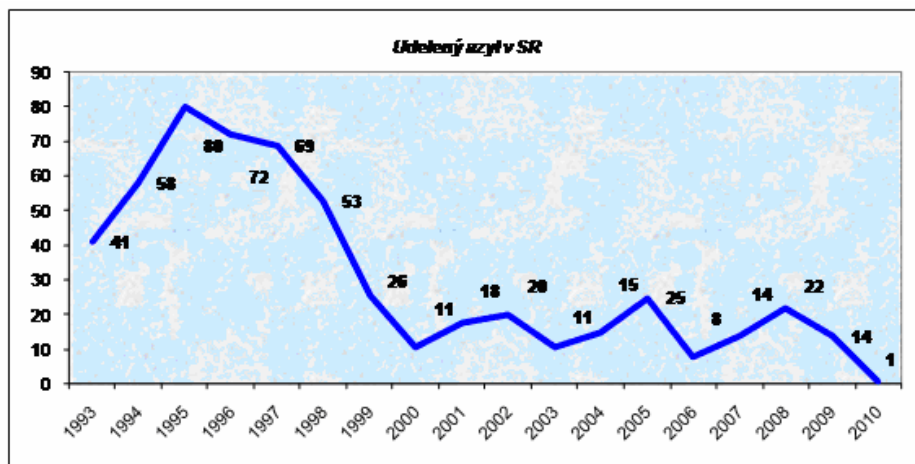
Tabuľka 5. Prehľad žiadateľov o azyl v SR v rokoch 1992 – marec 2010.

ROK	Počet žiadostí o udelenie azylu	Udelený azyl	Neudelený azyl	Poskytnutá/neposkytnutá doplnková ochrana	Zastavené konania	Udelené štátne občianstvo
1993	96	41	20	-	25	0
1994	140	58	32	-	65	0
1995	359	80	57	-	190	0
1996	415	72	62	-	193	4
1997	645	69	84	-	539	14
1998	506	53	36	-	224	22
1999	1320	26	176	-	1034	2
2000	1556	11	123	-	1366	0
2001	8151	18	130	-	6154	11
2002	9743	20	309	-	8053	59
2003	10358	11	531	-	10656	42
2004	11395	15	1592	-	11782	20
2005	3549	25	827	-	2930	2
2006	2849	8	861	-	1940	5
2007	2642	14	1177	82/646	1693	18
2008	909	22	416	66/273	455	4
2009	822	14	330	98/165	460	1

3/2010	121	1	46	24/25	100	0
Spolu	55 576	558	6 809	270	47 861	204

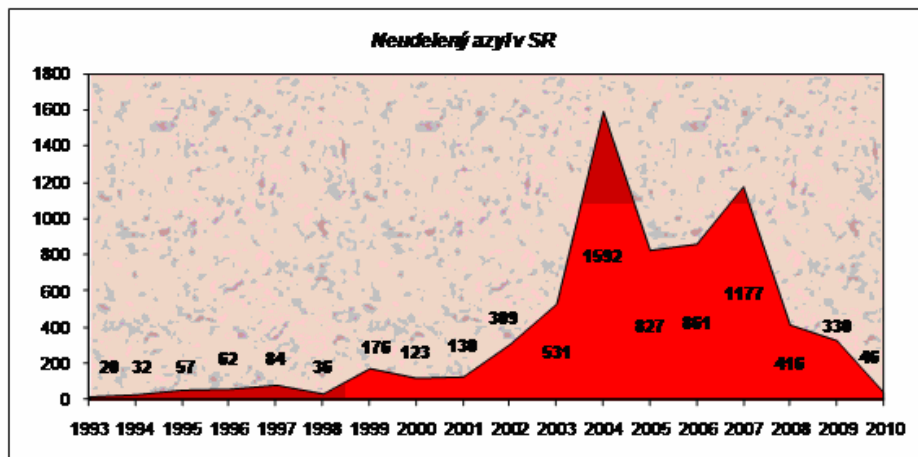
Zdroj: Migračný úrad MV SR. Štatistická správa, 2010.

Graf 3. Počet udelených azylů v SR v rokoch 1993 – marec 2010.

Zdroj: Migračný úrad MV SR. Štatistická správa, 2010.

Graf 4. Počet neudelených azylov v SR v rokoch 1993 – marec 2010.

Zdroj: Migračný úrad MV SR. Štatistická správa, 2010.

Od roku 2008 pretrváva klesajúci počet podaných žiadostí o udelenie azylu oproti nedávnej minulosti (pozri tabuľku č.5 a graf č.2). V roku 2009 požiadalo o azyl v SR 822 osôb, čo je najnižší počet od roku 1999. Klesol i počet pozitívnych rozhodnutí o udelení azylu, v roku 2009 ich bolo 14, pričom v roku 2008 bolo udelených 22 azylov. V 330 prípadoch bolo rozhodnuté o neudelení azylu v 460 prípadoch bolo rozhodnuté o zastavení konania. Z hľadiska úspešnosti podaných žiadostí bol azyl udelený v roku 2009 najmä štátnym občanom Iránu (3), Kuby (3).⁷²

Častejšie priznaným inštitútom je doplnková ochrana, ktorú Migračný úrad poskytol 97 osobám, čo je oproti roku 2008 nárast o 31 prípadov. Spolu bola v SR medzi rokmi 2007 a 2009 udelená v 246 prípadoch, čo predstavuje 18,5% počtu všetkých žiadateľov.

Tabuľka 6. Udelená doplnková ochrana od roku 2007 do roku 2009

2007	2008	2009
82	66	98

Zdroj: MÚ MV SR

V roku 2010 nastala výrazná inštitucionálna zmena tým, že samostatný odbor migrácie a integrácie cudzincov v rámci sekcie medzinárodných vzťahov MPSVR SR (OMIC), ktorý sa primárne venoval problematike integrácie cudzincov, bol zrušený a organizačnou zmenou z 1. apríla 2010 boli jeho úlohy zahrnuté medzi úlohy odboru záležitostí EÚ a odboru

⁷² MÚ MV SR. *Ročná štatistika, 2009*. Bratislava 2009. Dostupné na www.minv.sk/?statistiky-20. Z hľadiska národnostného zloženia najviac žiadostí o udelenie azylu podali žiadatelia pandžábskej národnosti (155), gruzínskej (68), moldavskej (66) a vietnamskej národnosti (53). Z hľadiska štátnej príslušnosti v roku 2009 požiadalo o udelenie azylu v SR najviac štátnych občanov Pakistanu (168), Gruzínska (98), Moldavska (73), Ruskej federácie – vrátane Čečenska – (72), Indie (57), Vietnamu (56) a Afganistanu (51). Potočková, 2010: 28.

medzinárodnej spolupráce a integrácie cudzincov sekcie medzinárodných vzťahov MPSVR SR.

V rokoch 2009-2010 SR intenzívne riešila úlohy spojené s účasťou v Schengenskom priestore, hlavne technickú a fyzickú ochranu hranice s Ukrajinou, a úlohy spojené s bojom proti nelegálnej migrácii. Pokračuje sa v budovaní technickej ochrany severného úseku štátnej hranice s Ukrajinou, na ktorom má byť vybudovaný tzv. „virtuálny plot“, ktorý automaticky detekuje nedovolené prekročenie hranice, pričom v roku 2009 bola spustená do prevádzky časť v dĺžke 3,5 km ako pilotný projekt. Všetky hraničné priechody boli vybavené čítačkou elektronických cestovných pasov a pre potreby hraničnej polície boli dodané nové technické prostriedky slúžiace na odhaľovanie falošných a pozmenených cestovných dokladov. V súvislosti s opatreniami na predchádzanie nelegálneho prisťahovalectva spolupracuje SR s policajnými zložkami členských štátov EÚ na bilaterálnej a multilaterálnej úrovni formou členstva v analytických súboroch EUROPOL-u, INTERPOL-e a účasťou na iniciatívach COSPOL. Zároveň sa SR aktívne podieľa na spoločných aktivitách organizovaných agentúrou FRONTEX.⁷³

4. ORGANIZÁCIA POLITIKY

Táto najrozsiahlejšia kapitola štúdie pozostáva z dvoch podkapitol, ktoré objasňujú organizáciu migračného systému v SR. Podkapitola 4.1 Azyl a migrácia vysvetľuje vstupné procedúry, podmienky prijatia, pobyt cudzincov z tretích krajín v SR, ich prístup na pracovný trh a tematickú oblasť návratov zo SR do krajín pôvodu. Problematika azylu a migrácie sa v kapitolách rozoberá osobitne, v samostatných častiach, v ktorých sa vysvetľujú rozdiely v postupoch u rôznych kategórií migrantov z tretích krajín. Podkapitola 4.2 rozoberá súvislosť problematiky migrácie a azylu s inými oblasťami politiky SR, napríklad s politikou zamestnanosti a rozvojovou politikou.

Súčasťou tejto kapitoly malo byť i objasnenie efektov, dopadov, vplyvov alebo zmien, ktoré nastali v súvislosti s prijatím európskej legislatívy, vrátane vplyvu inštitúcií Európskej únie. Na analyzovanie týchto otázok by však bol potrebný samostatný komplexný výskum jednotlivých transponovaných ustanovení európskeho práva, a to v oboch oblastiach – azylu i migrácie všeobecne, pričom osobitné miesto by sa muselo venovať integrácii migrantov. V rozsahu tejto kapitoly ani štúdie celkovo nie je možné vyhodnotiť dopady zmien na migračnú legislatívu v SR.

Všeobecne môžeme konštatovať, že od vstupu SR do EÚ sa zásadné zmeny dotkli najmä občanov a rodinných príslušníkov občanov EHP. Právne postavenie občanov tretích krajín je naďalej závislé od ich štatútu a udeleného legálneho pobytu a nie je rovnaké ale len porovnateľné s občanmi SR a EHP. V prípade legálneho zamestnania sa na občanov tretích krajín vzťahujú rovnaké práva a povinnosti, ako v oblasti pracovných podmienok vrátane odmeňovania ako aj v oblasti sociálneho zabezpečenia.

V oblasti organizácie migračnej politiky nenastala zásadnejšia zmena systému.

4.1 Azyl a migrácia

Pre občana tretej krajiny mimo Európskej únie, európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie je rozhodujúcou fázou migrácie predvstupová procedúra a

⁷³ Potočková, 2010: 17–18.

moment prechodu hraníc SR. Charakter procesu umožňujúceho vstup a pravidlá po vstupe cudzinca na územie Slovenskej republiky vymedzujú dve základné právne normy, ktoré upravujú pobyt cudzincov na území SR: zákon o azyle a zákon o pobyte cudzincov.

Subjektami tohto práva sú vo všeobecnosti dve hlavné skupiny migrantov: (a) osoby, ktoré požiadali o udelenie azylu a ktorých práva a povinnosti na Slovensku sa riadia zákonom o azyle, a (b) osoby migrujúce dobrovoľne z iných, súkromných dôvodov, ktorých práva a povinnosti upravuje zákon o pobyte cudzincov. Právne postavenie cudzincov na Slovensku je však podstatne rôznorodnejšie. V oblasti vstupu a pobytu na územie SR si dokážeme definovať niekoľko kategórií migrantov podľa ich právneho postavenia a právnej úpravy procedúr pred vstupom na územie SR alebo možnosti legalizácie pobytu po vstupe na územie SR. Každá jednotlivá kategória je vymedzená najmä typom a účelom pobytu na území SR.

V oblasti vstupných procedúr slovenský právny poriadok rozlišuje medzi povolením na prechodný pobyt a povolením na trvalý pobyt. Mimo tohto rámca môže cudzinec požiadať o udelenie tolerovaného pobytu na jeden zo 6 zákonom uvedených účelov.⁷⁴

Povolenie na prechodný pobyt sa v zásade udeľuje migrantom na dobu presahujúcu 90 dní, a v prípade ak trvajú dôvody a účel pobytu, môže pokrývať celú dobu až do momentu prípadného trvalého usadenia sa na území Slovenskej republiky, napr. na základe povolenia na trvalý pobyt.

Povolenie na prechodný pobyt môže byť migrantovi, občanovi tretej krajiny, udelené na účel:

- 1) zamestnania (vrátane sezónneho zamestnania)
- 2) podnikania
- 3) štúdia
- 4) zlúčenia rodiny
- 5) plnenia služobných povinností civilnými zložkami ozbrojených síl alebo
- 6) výkonu osobitnej činnosti, na jednu z podkategórií napríklad ako:
 - i. lektorskú činnosť
 - ii. umeleckú činnosť
 - iii. športovú činnosť
 - iv. stážista v rámci štúdia mimo územia SR
 - v. činnosť vyplývajúcu z programov vlády Slovenskej republiky alebo z programov Európskeho hospodárskeho priestoru
 - vi. plnenie záväzku Slovenskej republiky vyplývajúceho z medzinárodnej zmluvy

S účinnosťou od 15.1.2010 zákon o pobyte cudzincov umožňuje požiadať o povolenie na pobyt na dva nové účely výkonu osobitnej činnosti a to na:

- vii. účel výkonu dobrovoľníckej práce a
- viii. účel liečenia, a ak je to potrebné, povolenie sa môže udeliť aj cudzincovi, ktorý cudzinca na liečení sprevádza.

Pre každú z kategórií platia nielen odlišné pravidlá určujúce vstup a pobyt na území SR, inak vymedzené zákonné podmienky pre udelenie povolenia na pobyt a jeho predĺženie, ale aj ďalšie práva a povinnosti uložené cudzincom počas doby ich pobytu v SR, napríklad iné podmienky vstupu na trh práce či podmienky podnikania pod.

⁷⁴ Tolerovaný pobyt má len dočasný charakter a slúži na preklenutie prekážky, pre ktorú nelegálny migrant nemôže vycestovať.

Osobitnú skupinu cudzincov tvoria **maloletí bez sprievodu**. V kompetencií Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny je starostlivosť o maloletých bez sprievodu. prostredníctvom:

- a) opatrovníka, ktorého funkciu spravidla vykonávajú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (bez ohľadu na to, či ide o deti žiadajúce o udelenie azylu, alebo ostatných maloletých cudzincov),
- b) detského domova pre maloletých bez sprievodu v Hornom Orechovom pri Trenčíne,
- c) iného detského domova.

4.1.1 Vstupné procedúry

4.1.1.1 Azyl – vstupné procedúry

V čase po podaní vyhlásenia o žiadosti⁷⁵ o udelenie azylu sa už neposudzuje osobitne žiadosť cudzinca o udelenie povolenia na pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov, ale žiadosť o udelenie azylu, ktorú posudzuje Migračný úrad. Vstup a pobyt žiadateľov o azyl na území SR sa riadi odlišnými pravidlami ako vstup a pobyt iných kategórií migrantov⁷⁶.

Pre žiadateľov o azyl neexistujú nijaké osobitné podmienky na vstup. Keď je cudzinec na území SR alebo na hranici a požiada o azyl, nemôže byť automaticky vrátený. SR nemá systém „pre-screening“ ako niektoré členské štáty EÚ.⁷⁷ Neexistujú ani nijaké integračné opatrenia, ktoré by bolo potrebné splniť predtým, než žiadatelia o azyl vstúpia do SR. Zatiaľ sa nedá požiadať o azyl v SR mimo územia SR, teda napríklad na zastupiteľskom úrade. Vyhlásenie, že žiadateľ žiada o azyl je možné podať aj na iných miestach ako sú hranice, napr. na Oddelení azylu PZ pri azylových zariadeniach, v Útvoroch policajného zaistenia pre cudzincov (ďalej ako „ÚPZC“) Medveďov a Sečovce, v nemocniciach, väzniciach atď.

O cudzinca, ktorý po prekročení hraníc vyhlási, že žiada o azyl, preberá starostlivosť Migračný úrad (alebo ÚPZC ak je žiadosť podaná tam). Ten mu poskytuje aj sociálnu pomoc, a to počas žiadateľovho pobytu v táboroch do ukončenia azylového konania a rozhodnutia o udelení či neudelení azylu. Sociálna pomoc cudzincovi sa riadi ustanoveniami zákona o azyle. Podaním vyhlásenia o žiadosti o azyl sa začína konanie o udelenie azylu. Kým prvotné úkony spojené s podaním vyhlásenia o žiadosti o udelenie azylu realizujú policajné útvary, pohovor so žiadateľom už uskutočňuje Migračný úrad.

Ako sme uviedli v 3. kapitole, cieľom poslednej novelizácie zákona o azyle z decembra 2008 bola ďalšia harmonizácia slovenského azylového práva s azylovým právom Európskej únie. 15. článok smernice Rady EÚ 2005/85/ES, tzv. procedurálnej smernice, ktorá ukladá členským štátom Európskej únie v prípade zamietnutej žiadosti o azyl zabezpečiť neúspešnému žiadateľovi bezplatnú právnu pomoc pri odvolaní voči zamietavému rozhodnutiu v azylovom konaní. Túto službu zabezpečuje **Centrum právnej pomoci** (organizácia Ministerstva spravodlivosti SR). Novela zákona o azyle upravila niektoré doterajšie ustanovenia vzhľadom na skúsenosti z aplikačnej praxe. Odstránil sa napríklad problém dvojitého posudzovania prekážok administratívneho vyhostenia, keď tieto prekážky posudzovalo ministerstvo v konaní o azyle a následne útvary polície podľa zákona o pobyte cudzincov. O existencii prekážok vyhostenia vo všetkých prípadoch rozhoduje už len

⁷⁵ Konanie o udelenie azylu sa podľa ustanovenia § 3 zákona o azyle začína „vyhlásením žiadateľa“, ak tento zákon neustanovuje inak.

⁷⁶ Žiadateľom o azyl sa môže stať aj osoba, ktorá mala upravený pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov, ak nastala zmena v jeho životnej situácii.

⁷⁷ V rámci projektu EUREMA SR v roku 2010 relokuje 10 afrických utečencov z Malty a stanovila si podmienky, napr. príslušnosť k zraniteľným skupinám a iné, ktoré sa dajú hodnotiť ako určitý spôsob pre-screeningu.

príslušný útvar ÚHCP. Lehota na podanie opravného prostriedku na súd proti rozhodnutiu o zamietnutí žiadosti o azyl ako neprípustnej alebo zjavne neopodstatnenej je predĺžená zo 7 na 20 dní.⁷⁸ V roku 2009 nedošlo k žiadnej novelizácii uvedeného zákona.

4.1.1.2 Migrácia – vstupné procedúry

Aktivity na úseku udeľovania povolení na pobyty, registrácie pobytov a odhaľovania a prevencie nelegálnej migrácie vykonáva MV SR prostredníctvom osobitných, na to zriadených úradov a odborov. Kompetentným úradom na výkon uvedených činností je ÚHCP. V oblasti povoľovania pobytov cudzincom z tretích krajín je zodpovedný za vedenie povoľovacieho procesu a preskúmanie žiadostí o udelenie trvalého, prechodného a tolerovaného pobytu a to prostredníctvom jemu podriadených 20 oddelení cudzineckej polície PZ.

Udeľovanie víz a prijímanie žiadostí o pobyt

V oblasti udeľovania schengenských a národných víz a prijímania žiadostí o prechodný a trvalý pobyt v SR je príslušným rezort zahraničných vecí a jemu podriadené zastupiteľské úrady SR v zahraničí. Zastupiteľské úrady SR v zahraničí posudzujú žiadosti o turistické víza a prijímajú žiadosti o udelenie povolenia na pobyt, a to vo väčšine prípadov žiadostí o prechodný pobyt⁷⁹ a niektorých žiadostí o trvalý pobyt (kde má žiadateľ právo voľby miesta podania žiadosti).

Zastupiteľský úrad SR v zahraničí, akreditovaný pre danú krajinu pôvodu cudzinca, žiadosť o udelenie povolenia na pobyt prijíma a zasiela na rozhodovanie Oddeleniu cudzineckej polície PZ podľa miesta predpokladaného bydliska cudzinca v SR. Žiadosti možno podať priamo na Slovensku len v prípadoch vyslovene ustanovených zákonom o pobyte cudzincov. Právo zvoliť si miesto podania žiadosti majú napríklad žiadatelia o udelenie povolenia **na trvalý pobyt**, ktorí môžu podať žiadosť osobne buď na oddelení cudzineckej polície PZ, alebo na príslušnom zastupiteľskom úrade SR v zahraničí.

Boj proti nelegálnej migrácii

V oblasti boja proti nelegálnej migrácii⁸⁰ a v jej odhaľovaní pôsobí na Slovensku Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii, ktorej činnosť vysvetľuje 2. kapitola.

4.1.2 Podmienky prijatia

Podmienky prijatia cudzinca sú odvodené, rovnako ako podmienky vstupu na územie SR, od účelu plánovaného pobytu cudzinca. V zásade môžeme hovoriť o dvoch základných typoch: o účele udelenia azylu alebo inej ochrany štátu a inom účele vymedzenom zákonom o pobyte cudzincov.

4.1.2.1 Azyl – podmienky prijatia

Žiadosti o azyl posudzuje a o udelení azylu, poskytnutí doplnkovej ochrany či dočasného útočiska rozhoduje Migračný úrad.

⁷⁸ Internetová stránka Migračného úradu MV SR.

⁷⁹ Zákon o pobyte cudzincov vymedzuje, kedy môže cudzinec požiadať o udelenie povolenia na prechodný pobyt na území SR priamo na OCP príslušnom podľa plánovaného miesta pobytu.

⁸⁰ Slovenský právny poriadok používa pojem neoprávnený pobyt, neoprávnený vstup (výnimočne pojem nelegálny pobyt).

Vstup žiadateľov o azyl

Žiadosti o azyl posudzujú rozhodovači Migračného úradu. Potom, čo žiadateľ podal žiadosť o azyl, umiestni sa do **záchytného tábora** (účelového zariadenia Migračného úradu). V ňom sú zabezpečené prvotné úkony: zdravotná prehliadka a dočasné ubytovanie (spravidla do 30 dní). Počas karantény nesmie žiadateľ opustiť tábor. Jediná podmienka žiadateľovho pobytu v pobytovom tábore a následného pohybu po území SR je vyhovujúci zdravotný stav.

V záchytnom tábore sa žiadateľ zaregistruje, odfotografuje a vydá sa mu preukaz žiadateľa o azyl, ktorý mu slúži na identifikáciu počas pobytu v SR. Počas žiadateľovho pobytu v tábore sa mu bezplatne poskytujú ubytovanie, strava, neodkladná zdravotná starostlivosť, sociálne a psychologické poradenstvo, vreckové a materiálne aj hygienické vybavenie. V táboroch sú zabezpečené aj sociálne aktivity. Tábor možno opustiť iba na základe priepustky, a to až po oznámení kladného výsledku zdravotnej prehliadky. Priepustku na opustenie tábora do 24 hodín vydáva vedúci tábora alebo ním poverený zamestnanec.⁸¹ V súčasnosti sa nachádza v SR len jeden záchytný tábor v Humennom na východnom Slovensku.⁸² Žiadateľov sa následne premiestňujú do pobytového tábora.

Cudzinci s neoprávneným pobytom

Migranti s neoprávneným pobytom, ktorí nezákonne vstúpili na územie Slovenskej republiky, neoprávnene sa na ňom zdržiavajú a nepožiadali o azyl, sú umiestňovaní do útvarov policajného zaistenia pre cudzincov MV SR. Sú zaistení podľa zákona o pobyte cudzincov a prevezení do týchto zariadení⁸³, kde prebieha procedúra s cieľom výkonu rozhodnutia o administratívnom vyhostení. V súčasnosti sú v SR dva ÚPZC v Medveďove na západnom Slovensku a v Sečovciach na východnom Slovensku.⁸⁴

4.1.2.2 Migrácia – podmienky prijatia

Podmienky vstupu a povolenia na pobyt

Podmienky vstupu a pobytu cudzincov upravuje zákon o pobyte cudzincov. Jednou z významných podmienok začatia konania o udelenie povolenia na pobyt je miesto podania žiadosti. Žiadosti o udelenie povolenia na pobyt sa vždy podávajú osobne (okrem prípadov bezvládných žiadateľov a ak je to v záujme Slovenskej republiky) na orgány určenom zákonom podľa právneho statusu žiadateľa. Preberajú ich buď zastupiteľské úrady SR v zahraničí alebo príslušné OCP podľa miesta predpokladaného pobytu cudzinca. Rozhodovanie o udeľovaní povolení na pobyt v SR však už majú v kompetencii výhradne oddelenia cudzineckej polície PZ, podriadené ÚHCP. Každá žiadosť cudzinca sa posudzuje individuálne, posúdením predložených dokladov potvrdzujúcich zákonom požadované skutočnosti (výška finančného zabezpečenia, bezúhonnosť, ubytovanie, účel pobytu, podľa jednotlivých typov pobytu).

Integračné podmienky

Na vstup na Slovensko nie je, okrem vyššie spomenutých všeobecných zákonných podmienok pre jednotlivé typy pobytu alebo udelenie víz, potrebné splniť nijaké podmienky, ktoré by boli

⁸¹ Migrácia a azyl. S. 33 – 36.

⁸² Do tábora v Liptovských Vlachoch už žiadateľov o azyl neumiestňujú a záchytný tábor v Opatovskej Novej Vsi sa pretransformoval na pobytový tábor.

⁸³ Môžu v nich stráviť maximálne 180 dní.

⁸⁴ Divinský, 2005. S. 145.

predpokladom integrácie do spoločnosti. V zákonom ustanovených prípadoch sa síce v rozhodovaní o udelení a obnove pobytov prihliada na mieru integrácie, ale ide o ustanovenia týkajúce sa už usadených migrantov, ktorí mali v SR udelené povolenie na pobyt, napr. na základe § 39 ods. 1 písm. c) zákona o pobyte cudzincov, má Policajný útvar prihliadať na mieru integrácie cudzinca pri udeľovaní povolenia na trvalý pobyt. Hodnotenie miery integrácie závisí v plnom rozsahu od posúdenia policajného útvaru⁸⁵, ktorý o udelenie povolenia na pobyt rozhoduje, pričom uvedené ustanovenie celý proces nijako nekonkretizuje a na jeho vykonanie sa neprijali nijaké vykonávacie predpisy.

4.1.3 Pobyt cudzincov z tretích krajín v SR

Ako sme uviedli v úvode, podľa zákona o pobyte cudzincov sa *cudzincom* rozumie každý, kto nie je občanom SR, čiže aj občan/občianka iného štátu EÚ a európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie (spolu pre účely tejto štúdie len ako „občan EHP“). Cudzinci z tretích krajín mimo územia EÚ a EHP a Švajčiarskej konfederácie (ďalej tiež ako „občania tretích krajín“ alebo pre účely tejto štúdie „cudzinci“) musia na rozdiel od občanov EHP pri vstupe a pre pobyt na území SR prejsť povolovacím procesom a splniť viaceré zákonné podmienky. Občania niektorých tretích krajín okrem povolenia na pobyt potrebujú na vstup do Schengenského priestoru schengenské vízum (§ 8 zákona o pobyte cudzincov).

4.1.3.1 Azyl – pobyt cudzincov v SR

Na základe zákona o azyle sú žiadatelia o azyl, ako i osoby, ktorým sa poskytlo dočasné útočisko alebo doplnková ochrana, oprávnení na pobyt na území SR automaticky, a to aj bez predchádzajúceho posudzovania žiadosti o udelenie pobytu a splnenia zákonných podmienok. Azylant sa podľa zákona o azyle považuje za cudzinca, ktorému sa udelilo povolenie na trvalý pobyt. V tejto súvislosti azylantovi vystaví policajný útvar doklad o pobyte.

Pobyt žiadateľov o azyl

Žiadateľ o udelenie azylu je po pobyte v záchytnom tábore umiestnený do **pobytového tábora** (rovnako zariadenie Mиграčného úradu), a to až do ukončenia konania o udelenie azylu. V prípade, že žiadateľ získa azyl, môže v pobytovom tábore ostať nevyhnutný čas. Tam žiadatelia zväčša ostávajú len krátko a následne sú presúvaní do Integračného strediska vo Zvolene. Žiadateľom o azyl sa poskytuje základná starostlivosť, základné sociálne aktivity a hodiny slovenského jazyka. Žiadatelia majú možnosť navštevovať aj rekvalifikačné kurzy a iné aktivity, ktoré zabezpečujú mimovládne a medzinárodné organizácie. Deti predškolského veku môžu navštevovať zariadenie priamo v tábore, školopovinné deti navštevujú školy v mieste tábora.⁸⁶ Na území SR sa v súčasnosti nachádzajú dva pobytové tábory: v Opatovskej Novej Vsi a v Rohovciach.⁸⁷

Pohyb žiadateľov o azyl v rámci SR

Počas konania o udelenie azylu sa žiadatelia na území Slovenskej republiky zdržiavajú oprávnené. Ich pohyb v rámci SR sa obmedzuje ohlasovacou povinnosťou **v tábore alebo na**

⁸⁵ § 38a ods. 5 zákona o pobyte cudzincov vyžaduje aj splnenie integračných podmienok. Žiadateľ musí k žiadosti o udelenie povolenia na trvalý pobyt doložiť doklad, ktorý potvrdzuje, že absolvoval kurz slovenského jazyka.

⁸⁶ Migrácia a azyl.

⁸⁷ Tábor v Rohovciach prebral funkciu pobytového tábora po požiari tábora v Brezovej pod Bradlom. Až donedávna bol pobytový tábor v Gabčíkove na južnom Slovensku najväčším pobytoвым zariadením pre žiadateľov o azyl v SR. Jeho prevádzka sa koncom roku 2008 skončila a boli v ňom ubytovaní len cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana. V súčasnosti tento tábor nie je v prevádzke.

cudzineckej polícii. Pri presune do pobytového tábora sa im vystaví preukaz žiadateľa o azyl, ktorý im slúži ako identifikačný doklad až do právoplatného skončenia konania o udelení azylu. V prípade, že žiadatelia majú záujem opustiť tábor, musia požiadať o udelenie krátkodobej priepustky. Vydávajú ju administratívni pracovníci tábora maximálne na týždeň. V prípade, že žiadateľ má záujem žiť mimo tábora, musí požiadať o *udelenie dlhodobej priepustky rozhodovачku/rozhodovачa na Migračnom úrade.* Žiadateľ musí preukázať, že má zmluvu o ubytovaní a potrebné finančné prostriedky alebo môže iná osoba predložiť čestné vyhlásenie, že súhlasí s tým, že žiadateľ sa ubytuje u neho a bude mu hradíť všetky vzniknuté náklady. Čestné vyhlásenie musí overiť notár. Dlhodobá priepustka sa udeľuje na jeden mesiac, v odôvodnených prípadoch i na dlhšie, napr. tri mesiace. *Po jej udelení je žiadateľ do troch pracovných dní povinný nahlásiť pobyt na príslušnom oddelení cudzineckej polície.* Dlhodobú priepustku možno opakovane predlžovať.⁸⁸

Dĺžka pobytu žiadateľov o azyl v SR

Žiadatelia o azyl čakajú na rozhodnutie rôzne dlhý čas, pretože prípady sa posudzujú individuálne a individuálna je aj dĺžka konania o udelení azylu. Migračný úrad má podľa zákona povinnosť vydať rozhodnutie do troch mesiacov (90 dní) od podania vyhlásenia o žiadosti o udelenie azylu. Ak Migračný úrad rozhodne negatívne, žiadateľ má právo podať opravný prostriedok na *Krajský súd v Bratislave alebo v Košiciach* a žiadať o preskúmanie zákonnosti tohto rozhodnutia. V prípade, že krajský súd potvrdí rozhodnutie Migračného úradu, existuje ešte možnosť podať odvolanie proti rozsudku krajského súdu na *Najvyšší súd SR*. Na konečné rozhodnutie o udelení azylu žiadatelia čakajú niekedy aj niekoľko mesiacov, dokonca viac ako dva roky.⁸⁹ Pritom na podanie opravného prostriedku je štandardne 30 dní. Krajský súd má rozhodnúť o opravnom prostriedku do 90 dní od jeho doručenia. Najvyšší súd má 60 dní na rozhodnutie o odvolaní.

Možnosti rozhodnutia v azylovom konaní a možnosti odvolania

1. V prípade pozitívneho rozhodnutia Migračný úrad rozhodne o udelení azylu na území SR. Okrem udelenia azylu podľa § 8 zákona o azyloch t.j. na základe dôvodov uvedených v Ženevskom dohovore, môže byť udelený azyl aj na účel zlúčenia rodiny alebo z humanitných dôvodov. Nasleduje proces integrácie azyllanta do spoločnosti.

2. a) Migračný úrad rozhodne o **neudelení azylu**, ale rozhodne o poskytnutí **doplňkovej ochrany** cudzincovi. Platnosť doplňkovej ochrany je jeden rok. Ak dôvody na jej poskytnutie trvajú, môže byť žiadosť predĺžená opäť o jeden rok. Počas tohto obdobia má cudzinec právo na prechodný pobyt na území SR, vreckové, ubytovanie, stravu a má právo sa zamestnať.

2. b) Migračný úrad rozhodne o **neudelení azylu a neposkytne doplňkovú ochranu**⁹⁰. V tomto prípade posudzuje OCP existenciu prekážky administratívneho vyhostenia. Ak **existuje prekážka administratívneho vyhostenia**, možno podať žiadosť o **udelenie povolenia na tolerovaný pobyt** na oddelení cudzineckej polície v mieste bydliska. Toto povolenie sa udeľuje najviac na 180 dní a je možné ho predĺžiť. Cudzinec v tomto období nemôže podnikáť ani vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu.⁹¹

⁸⁸ Právna klinika Trnavskej univerzity. FAQ. http://utecenci.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42 [stiahnuté 2008-11-24].

⁸⁹ Právna klinika Trnavskej univerzity. FAQ. http://utecenci.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42 [stiahnuté 2008-11-24].

⁹⁰ Proti rozhodnutiu možno podať odvolanie.

⁹¹ Právna klinika Trnavskej univerzity. FAQ.

- 2. c) Migračný úrad zamietne žiadosť o azyl ako neprípustnú.
- 2. d) Migračný úrad zamietne žiadosť o udelenie azylu ako zjavne neopodstatnenú.
- 2. e) Migračný úrad zastaví konanie.

Doplňková ochrana, pri ktorej sa vystaví doklad o pobyte

Inštitút doplnkovej ochrany cudzinca zaviedla novela zákona o azyle účinná od 1. 1. 2007. Ministerstvo vnútra SR podľa cit. zákona poskytne doplnkovú ochranu na 1 rok žiadateľovi, ktorému neudelilo azyl, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia. Ministerstvo s cieľom zlúčiť rodinu poskytne doplnkovú ochranu aj blízkym osobám cudzinca, uvedeným v zákone:

- (a) manželovi cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, ak manželstvo trvá a trvalo aj v čase, keď cudzinec odišiel z krajiny pôvodu, a tento cudzinec so zlúčením vopred písomne súhlasí,
- (b) slobodným deťom cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, alebo manželovi cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana do 18 rokov ich veku, alebo
- (c) rodičom slobodného cudzinca do 18 rokov, ktorému sa poskytla doplnková ochrana,
- (d) dieťaťu narodenému na území Slovenskej republiky cudzinke, ktorej sa poskytla doplnková ochrana.

Doplňkovú ochranu je možné udeliť *neúspešnému žiadateľovi o azyl*, ak mu/jej v krajine pôvodu hrozí reálne nebezpečenstvo vážneho bezprávia. Migračný úrad ex effo posudzuje udelenie doplnkovej ochrany v prípadoch, keď neudelí azyl (§ 13a zákona o azyle). Podľa zákona o azyle majú prechodný pobyt na území SR povolení aj cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana.

Cudzinec, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, sa môže zamestnať na základe povolenia na zamestnanie, ktoré sa udeľuje bez prihliadnutia na situáciu na trhu práce (v podstate automaticky). Zároveň má zabezpečenú zdravotnú starostlivosť. Za cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana a nie je verejne zdravotne poistený, Ministerstvo vnútra SR uhradí zdravotnú starostlivosť poskytnutú na území Slovenskej republiky v rozsahu, v akom sa uhrádza na základe verejného zdravotného poistenia.

V súčasnosti kurzy slovenského jazyka pre cudzincov s doplnkovou ochranou zabezpečujú mimovládne organizácie.

Do decembra 2009 cudzinci, ktorým bola udelená doplnková ochrana, mohli byť počas poskytovania doplnkovej ochrany ubytovaní v zariadení Ministerstva vnútra SR určenom na ubytovanie cudzincov na tento účel. V tomto zariadení im bolo poskytované stravovanie alebo stravné, základné hygienické potreby a vreckové. Od decembra 2009 však Migračný úrad takéto zariadenie nemá. Osoby s doplnkovou ochranou sú ubytované v ubytovniach, kde im pobyt hradí Slovenská humanitná rada alebo Spoločnosť ľudí dobrej vôle.⁹²

4.1.3.2 Migrácia – pobyt cudzincov v SR

Podľa zákona o pobyte cudzincov môže štátny príslušník tretej krajiny pre pobyt na Slovensku požiadať o povolenie na jeden z troch typov pobytu:

⁹² Rozhovor. Miroslava Mittelmannová, Liga za ľudské práva. 20. 5. 2010.

- A. prechodný pobyt (0 – 2r., 0 - 5r.),
- B. trvalý pobyt (5r. – neobmedzene)
- C. tolerovaný pobyt (0 – 180 dní)

A. Prechodný pobyt

Povolenie na prechodný pobyt je povolenie krátkodobejšieho charakteru, ktoré môže, ale nemusí viesť k dlhodobému usadeniu sa cudzinca na Slovensku. Nepretržitý prechodný pobyt 5 rokov na území SR tak v istých prípadoch predstavuje hlavný zákonný predpoklad pre udelenie povolenia na trvalý pobyt. Môže oň požiadať občan tretej krajiny, ktorý po 5 rokoch nepretržitého prechodného pobytu v SR spĺňa zákonom ustanovené podmienky, má dôvod a záujem požiadať o udelenie tohto povolenia. Pred skončením platnosti povolenia na prechodný pobyt cudzinec buď požiada o jeho obnovenie, alebo po skončení jeho platnosti musí Slovensko opustiť. Toto povolenie sa udeľuje na konkrétny účel a oprávňuje cudzinca zdržiavať sa na území SR v čase, na aký mu bolo udelené. Ak chcú vykonávať jednu z uvedených činností, potrebujú ho aj cudzinci, ktorí na vstup do SR nepotrebujú víza.

Povolenie na prechodný pobyt:

- a) oprávňuje cudzinca zdržiavať sa na území Slovenskej republiky a cestovať do zahraničia a naspäť na územie SR v čase, na aký bolo udelené,
- b) udeľuje sa vždy na jeden konkrétny účel, ktorý treba dokladovať pri žiadosti o udelenie pobytu,
- c) prvýkrát sa udeľuje najmenej na obdobie trvania účelu pobytu, najviac však na 2 roky,
- d) cudzincovi, ktorý žiada povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia, môže policajný útvar udeliť povolenie na prechodný pobyt na predpokladané obdobie štúdia, najviac až na 5 rokov,
- e) vystavuje sa formou nálepky do platného cestovného pasu,
- f) na jeho udelenie nie je právny nárok.

Povolenie na prechodný pobyt je možné udeliť na účel:

1. podnikania,
2. zamestnania,
3. štúdia,
4. osobitnej činnosti (výskumnej, vedeckej, lektorskej, športovej, umeleckej, s účinnosťou od 15.1.2010 aj na účel dobrovoľníckej práce a liečenia),
5. zlúčenia rodiny,
6. plnenia služobných povinností civilnými zložkami ozbrojených síl.

O povolenie na prechodný pobyt žiadajú občania tretích krajín v zásade vždy (ak potrebujú víza alebo ak zákon neurčuje výnimku) mimo územia SR na zastupiteľskom úrade SR v zahraničí, pričom žiadateľ o udelenie povolenia na prechodný pobyt musí podať žiadosť osobne na zastupiteľskom úrade SR, akreditovanom pre štát, ktorý mu vydal doklad, alebo na zastupiteľskom úrade SR, akreditovanom pre štát, v ktorom má bydlisko. Často je preto potrebné vycestovať do inej krajiny než je krajina pôvodu. Vo výnimočných prípadoch, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, môže Ministerstvo zahraničných vecí SR a Ministerstvo vnútra SR uzavrieť dohodu o určení zastupiteľského úradu, ktorý by bol oprávnený prijať jeho žiadosť o povolenie na prechodný pobyt v SR.

O povolenie na pobyt **na území SR**, priamo na oddelení cudzineckej polície môžu požiadať⁹³ napríklad osoby, ktoré nepotrebujú vízum na vstup a pobyt v SR alebo žiadajú o prechodný pobyt na účel zamestnania, ak ide o povolenie na zamestnanie, ktoré sa udeľuje bez prihladenia na situáciu na trhu práce⁹⁴. Od januára 2010 je o povolenie na prechodný pobyt možné požiadať na území SR aj na účel štúdia a výkonu osobitnej činnosti. Ďalej môžu v SR podať žiadosť niektorí rodinní príslušníci cudzinca s povolením na pobyt v SR, ktorí žiadajú o zlúčenie rodiny, okrem manželského partnera, a zástupcovia a zamestnanci významného investora mimo členských krajín OECD a to vrátane ich rodinných príslušníkov.

Mimo územia SR musia žiadať o povolenie na prechodný pobyt žiadatelia, ktorí potrebujú na vstup a pobyt v SR víza, tí musí zväčša vycestovať a podať žiadosť osobne v zahraničí na zastupiteľskom úrade, akreditovanom pre štát, ktorý vydal cestovný doklad, alebo na zastupiteľskom úrade, akreditovanom pre štát, v ktorom majú bydlisko.

Podľa zákona o azyle sa cudzinec, ktorému sa poskytnúla doplnková ochrana považuje za cudzinca, ktorému sa udelilo povolenie na prechodný pobyt (pozri 4.1.3.1. Doplnková ochrana, pri ktorej sa vystaví oprávnenie na prechodný pobyt).

B. Trvalý pobyt

Povolenie na trvalý pobyt je povolenie dlhodobejšieho charakteru, ktoré sa udeľuje ako prvé povolenie alebo ako ďalšie povolenie, najmä na účel zlúčenia rodiny, alebo po uplynutí 5 rokov nepretržitého prechodného pobytu podľa zákona o pobyte cudzincov. Podmienkou pre udelenie povolenia na trvalý pobyt tak môže byť buď zákonom požadovaná dĺžka doby, počas ktorej cudzinec legálne žil na území SR alebo dokladovanie účelu pobytu v prípade, ak sa o povolenie na trvalý pobyt žiada na účel zlúčenia rodiny.

Povolenie na trvalý pobyt oprávňuje cudzinca žiť na území SR, cestovať do zahraničia a naspäť do SR v čase, na ktorý mu bol trvalý pobyt udelený. Povolenie na trvalý pobyt sa prvé raz udeľuje na 5 rokov – tzv. prvé povolenie. Po uplynutí tejto lehoty a po splnení zákonných podmienok sa môže trvalý pobyt na základe žiadosti udeliť na neobmedzený čas – tzv. ďalšie povolenie.

B1 Prvé povolenie

Prvé povolenie sa udeľuje cudzincovi, ktorý je:

- manželom alebo závislým príbuzným občana SR s trvalým pobytom na území SR,
- slobodným dieťaťom mladším ako 18 rokov, zvereným do osobnej starostlivosti cudzinca, ktorý je manželom občana SR s trvalým pobytom na území SR,
- slobodným dieťaťom (mladším ako 18 rokov) cudzinca s povolením na trvalý pobyt alebo dieťaťom mladším ako 18 rokov, zvereným do osobnej starostlivosti cudzinca s povolením na trvalý pobyt,
- nezaopatreným dieťaťom (starším ako 18 rokov) cudzinca s povolením na trvalý pobyt,
- alebo ak je to v záujme Slovenskej republiky.

B2 Ďalšie povolenie

Ďalšie povolenie na trvalý pobyt možno udeliť na žiadosť cudzincovi, ktorý má:

⁹³ § 24 ods. 2 zákona NR SR č. 48/2002 o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁹⁴ Podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

- udelené prvé povolenie,
- má povolenie na prechodný pobyt na účel zamestnania alebo podnikania, ak jeho nepretržitý prechodný pobyt trvá najmenej päť rokov bezprostredne pred podaním žiadosti, alebo jeho rodinnému príslušníkovi, ktorý má udelené povolenie na prechodný pobyt najmenej päť rokov bezprostredne pred podaním žiadosti,
- je manželom cudzinca s povolením na trvalý pobyt a má udelené povolenie na prechodný pobyt najmenej päť rokov bezprostredne pred podaním žiadosti,
- je osamelým rodičom, odkázaným na starostlivosť cudzinca s povolením na trvalý pobyt a má udelené povolenie na prechodný pobyt najmenej 5 rokov bezprostredne pred podaním žiadosti,
- je dieťaťom (mladším ako 18 rokov) cudzinca, ktorému bolo udelené ďalšie povolenie,
- mal a zaniklo mu ďalšie povolenie na trvalý pobyt z dôvodu, že tomuto cudzincovi bol udelený dlhodobý pobyt v inej krajine EHP alebo sa cudzinec zdržiaval šesť rokov mimo územia SR,
- mal a bolo mu zrušené povolenie na trvalý pobyt z dôvodu, že sa nepretržite zdržiaval mimo územia EHP dvanásť po sebe nasledujúcich mesiacov.

Policajný útvar pri jeho udelení opäť prihliadne na verejný záujem, bezpečnostné hľadiská, hospodárske potreby SR, situáciu a vývoj na trhu práce a verejné zdravie, osobné a rodinné pomery cudzinca, finančnú situáciu a dĺžku pobytu i mieru integrácie cudzinca do spoločnosti.

Trvalý pobyt môže zaniknúť napríklad keď:

- skončila sa platnosť prvého povolenia a cudzinec nepožiadal o ďalšie povolenie,
- cudzincovi bol uložený trest vyhostenia alebo bol administratívne vyhostený,
- cudzincovi bolo udelené štátne občianstvo SR⁹⁵,
- policajný útvar zrušil povolenie na trvalý pobyt podľa podmienok, uvedených v zákone o pobyte cudzincov.

C. Tolerovaný pobyt

Tolerovaný pobyt je špecifický typ pobytu, ktorý je podľa § 43 zákona o pobyte cudzincov možno udeliť občanovi tretej krajiny a opakovane ho predĺžiť za podmienky, že:

- a) existuje prekážka administratívneho vyhostenia,
- b) poskytlo sa mu dočasné útočisko,
- c) jeho vycestovanie nie je možné a jeho zaistenie nie je účelné,
- d) je maloletým dieťaťom, nájdeným na území SR,
- e) je obeťou trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi a má najmenej 18 rokov,
- f) to vyžaduje rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života (na základe čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd).

Za tolerovaný pobyt sa považuje aj obdobie výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody.

Povolenie na tolerovaný pobyt sa udeľuje najviac na 180 dní a možno ho opakovane predĺžiť. Toto obdobie predstavuje pri väčšine dôvodov tolerovaného pobytu 180 dní, to znamená, že cudzinec musí každých 180 dní požiadať o nové povolenie. OCP PZ rozhodne o udelení

⁹⁵ Na občanov SR sa vzťahuje iný režim registrácie trvalého pobytu ako na cudzincov.

tolerovaného pobytu na základe svojej úvahy a po preskúmaní aktuálnej situácie. V závislosti od toho, či dôvody tolerovaného pobytu existujú, udelí alebo neudelí tolerovaný pobyt.

Tolerovaný pobyt na kratšie obdobie 90 dní sa podľa § 43 ods. 7 a 8 zákona o pobyte cudzincov udeľuje osobám, ktoré sú obeťami trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi. Po uplynutí tejto lehoty ju možno predĺžiť o 180 dní. Za tolerovaný pobyt sa považuje aj čas, odkedy cudzinec požiadal o dobrovoľný návrat do krajiny pôvodu až do vycestovania alebo od stiahnutia tejto žiadosti.

O tolerovaný pobyt môže požiadať občan tretej krajiny, ktorý sa z určitého dôvodu neoprávnené nachádza na Slovensku, nakoľko nemá možnosť požiadať na jeho území o prechodný alebo trvalý pobyt podľa zákona o pobyte cudzincov.

Tolerovaný pobyt možno udeliť aj cudzincovi, ktorého trvalý pobyt bol zrušený po rozvode s občanom Slovenskej republiky, ak s ním má v SR dieťa. Manželstvo s občanom SR ani cudzincom s povolením na pobyt nie je v súčasnosti podľa ÚHCP dôvodom na udelenie tolerovaného pobytu, táto skutočnosť vyplývajúca z aplikačnej praxe oddelení cudzineckej polície sa odzrkadlila v poslednej novele zákona o pobyte cudzincov účinnej k 15.1.2010, ktorá uvedenú skupinu cudzincov vyslovene vylučuje z možnosti podať žiadosť o tento typ povolenia k pobytu.

Práva a povinnosti cudzincov s udeleným povolením na tolerovaný pobyt:

Počas trvania platnosti povolenia sa nemôžu zamestnať ani podnikat'. Zamestnať sa môžu osoby, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt z dôvodu: i) rešpektovania súkromného a rodinného života, ii) vláda SR im udelila dočasné útočisko a iii) sú obeť obchodovania s ľuďmi, ktorým tolerovaný pobyt po 90 dňoch predĺžili a udelili im povolenie na zamestnanie.

Cudzinec, ktorému bolo udelené povolenie na tolerovaný pobyt z dôvodu prekážky administratívneho vyhostenia, môže po uplynutí 3 rokov nepretržitého tolerovaného pobytu požiadať o povolenie na prechodný pobyt na účel zamestnania (potrebuje aj povolenie na zamestnanie).

Majú nárok na minimálne dávky v hmotnej núdzi. Zákon o pomoci v hmotnej núdzi priznáva rovnako ako občanom SR aj cudzincom nárok na dávku v hmotnej núdzi, ak celkový príjem ich domácností neprekročí zákonom stanovenú hranicu. Osoby s tolerovaným pobytom, ktoré chcú požiadať o dávku v hmotnej núdzi, však potrebujú v žiadosti uviesť kontaktnú adresu na jej vyplácanie, čo možno práve v prípadoch osôb bez domova považovať za prekážku získania tejto dávky.

Nemajú nárok byť poistencami verejného zdravotného poistenia (okrem obetí obchodovania s ľuďmi) a neposkytuje sa im asistencia v oblasti ubytovania.

Pri rozhodovaní o žiadosti cudzinca o povolenie na tolerovaný pobyt z dôvodu prekážky administratívneho vyhostenia oddelenie cudzineckej polície PZ skúma existenciu tejto prekážky a preveruje ju po celý čas udeleného povolenia na tolerovaný pobyt cudzinca. Ak MV SR konštatuje potenciálnu hrozbu v prípade že by došlo k vyhosteniu do krajiny pôvodu, cudzincovi udelí tolerovaný pobyt.

Obnova povolenia na pobyt

Pred skončením platnosti akéhokoľvek typu povolenia na pobyt je pre predĺženie platnosti nevyhnutné požiadať o jeho obnovu. Predkladajú sa spravidla rovnaké doklady ako pri prvej žiadosti. Ak príslušné OCP PZ nerozhodne do dňa skončenia platnosti predchádzajúceho povolenia, predchádzajúce povolenie na pobyt sa považuje za platné až do vydania nového rozhodnutia, čím sa v prípade nečinnosti úradníkov zabezpečí ochrana statusu žiadateľa.

Zmena účelu pobytu

Povolenie na prechodný pobyt sa udeľuje vždy len na jeden účel. Ak chce cudzinec vykonávať inú činnosť, než na akú mu bolo udelené povolenie na prechodný pobyt, môže požiadať o zmenu účelu pobytu.

O zmenu účelu pobytu, a tým o zmenu povolenia, sa žiada iba v prípade, keď je udelené povolenie na prechodný pobyt. O zmenu účelu povolenia na prechodný pobyt môže cudzinec žiadať na Slovensku len vtedy, ak žiada o zmenu účelu prechodného pobytu na účel výkonu zamestnania, podnikania alebo o zmenu povolenia na účel štúdia na povolenie na účel zamestnania. Týka sa to cudzinca, ktorý ukončil štúdium, a žiada o udelenie povolenia na prechodný pobyt na účel zamestnania alebo podnikania.

Toto neplatí, ak ide o cudzinca s povolením na prechodný pobyt na účel výkonu sezónneho zamestnania alebo štúdia a cudzinca s povolením na prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny s cudzincom, ktorý má alebo mal udelené povolenie na prechodný pobyt na účel podnikania alebo zamestnania.

O zmenu účelu tolerovaného pobytu možno žiadať v prípade, ak sa zásadne zmenia okolnosti a dôvod, na základe ktorých bol tolerovaný pobyt udelený. Nejde však doslova o zmenu, ale o vydanie nového typu tolerovaného pobytu.

Integračné opatrenia, sledované v procese udeľovania povolení na prechodný pobyt

V procese udeľovania prvého povolenia na trvalý pobyt sa má prihliadať na mieru integrácie cudzinca. Zo zákona o pobyte cudzincov však nie je zrejmé, na základe ktorých kritérií sa posudzuje miera integrácie (uvedené platí až v žiadosti o ďalšie povolenie na trvalý pobyt). V žiadosti sa dokladujú najmä objektívne skutočnosti, nezávislé od vôle žiadateľa: účel pobytu, t. j. vzťah žiadateľa ku garantovi pobytu (manželský alebo iný príbuzenský vzťah), bezúhonnosť, materiálne a hmotné zabezpečenie počas pobytu v SR a pod. V procese udelenia ďalšieho povolenia na trvalý pobyt môže príslušné OCP vyžadovať preukázanie dokladu o absolvovaní kurzu slovenského jazyka.

Integračné opatrenia, sledované v procese udeľovania povolení na trvalý pobyt

V procese udeľovania povolení na trvalý pobyt sa má prihliadať na mieru integrácie cudzinca. Zo zákona o pobyte cudzincov však nie je zrejmé, na základe ktorých kritérií sa posudzuje miera integrácie. V žiadosti sa dokladujú najmä objektívne skutočnosti, nezávislé od vôle žiadateľa: účel pobytu, t. j. vzťah žiadateľa ku garantovi pobytu (manželský alebo iný príbuzenský vzťah), bezúhonnosť, materiálne a hmotné zabezpečenie počas pobytu v SR a pod. V procese obnovy povolenia na trvalý pobyt môže príslušné oddelenie cudzineckej polície vyžadovať preukázanie dokladu o absolvovaní kurzu slovenského jazyka.

Integračné opatrenia, sledované v procese udeľovania občianstva

V konaní o udelení štátneho občianstva sa prihliada na mieru integrácie, ktorá sa preveruje formou preskúšania žiadateľa z oblastí, stanovených zákonom. Cudzinec, občan tretej krajiny, ktorý chce požiadať o udelenie štátneho občianstva, musí okrem objektívnych skutočností preukázať viacerými spôsobmi aj mieru integrácie do spoločnosti.

Vo väčšine prípadov, okrem zákonom stanovených výnimiek, musí spĺňať podmienku týkajúcu sa dĺžky trvalého pobytu v SR, t. j. musí mať na území Slovenskej republiky nepretržitý trvalý pobyt aspoň osem rokov, bezprostredne predchádzajúcich podaniu žiadosti o udelenie štátneho občianstva SR. Zákon teda predpokladá, že miera integrácie žiadateľa sa dlhším pobytom zvyšuje.

Žiadateľ musí okrem splnenia uvedenej formálnej podmienky preukázať pokročilú znalosť slovenského jazyka. Ovládanie slovenského jazyka sa overuje:

- a) pohovorom, v ktorom sa žiadateľovi kladú otázky týkajúce sa jeho osoby a jemu blízkych osôb a otázky všeobecného charakteru, najmä z histórie, geografie a spoločensko-politického vývoja Slovenskej republiky,
- b) hlasným prečítaním náhodne vybraného článku z tlače v slovenskom jazyku obsahujúceho aspoň 500 slov, ktorý sa žiadateľovi odovzdá bezprostredne predtým, než ho prečíta,
- c) napísaním obsahu prečítaného článku podľa písmena b) žiadateľom v časovom limite 30 min.

Akékoľvek výnimky z uvedených podmienok sú taxatívne ustanovené v zákone o štátnom občianstve, pričom sa vychádza v ústrety vybraným skupinám migrantov, napríklad manželovi/manželke štátneho občana SR, azylantovi alebo osobe, ktorej pôsobenie je v záujme Slovenskej republiky. Znalosti slovenského jazyka a všeobecné znalosti o Slovenskej republike nemusia preukazovať dieťa do 14 rokov a žiadateľ, ktorý sa významne zaslúžil o prínos pre Slovenskú republiku v ekonomickej, vedeckej, technickej, kultúrnej, sociálnej alebo športovej oblasti, alebo ak je to z iného dôvodu v záujme Slovenskej republiky a žiadateľ to vie náležite preukázať stanoviskom relevantného ústredného štátneho orgánu.

4.1.4 Prístup na pracovný trh

Zamestnávanie občanov tretích krajín sa riadi iným právnym režimom než zamestnávanie občanov EHP. Osobitným spôsobom je v skupine cudzincov z tretích krajín upravené zamestnávanie osôb, ktoré požiadali o udelenie azylu, osôb, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt, alebo osôb, ktorým bola priznaná doplnková ochrana podľa osobitného zákona (zákon o azyle, zákon o pobyte cudzincov).

Legislatívny rámec problematiky zamestnávania cudzincov tvoria predovšetkým tieto právne predpisy: zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov; zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní v znení neskorších predpisov a zákon č. 311/2001 Z. z., Zákonník práce v znení neskorších predpisov, zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov v znení neskorších predpisov; zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle v znení neskorších predpisov.

To, či cudzinec potrebuje požiadať pred príchodom na Slovensko a začatím výkonu pracovnej činnosti o povolenie na zamestnanie, upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a táto povinnosť závisí jednak od pracovnej činnosti, ktorú chce cudzinec vykonávať, od typu pobytu v SR ako aj ďalších skutočností. Cudzinec, ktorému slovenské právne predpisy ustanovujú pred vstupom na trh práce povinnosť získať povolenie na zamestnanie a povolenie na prechodný pobyt na účel zamestnania, tak musí urobiť ešte skôr, než nastúpi do zamestnania a začne vykonávať činnosť na území SR. V prípade, že začne

vykonávať zamestnanie bez potrebných povolení a bez splnenia zákonom uložených povinností, dopúšťa sa priestupku, nelegálnej práce. Zákon o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní definuje pojem nelegálna práca v prípade cudzincov ako závislú prácu, vykonávanú cudzincom pre zamestnávateľa, ak cudzinec *nemá* povolenie na prechodný pobyt na účel zamestnania a povolenie na zamestnanie, keď to zákony vyžadujú.

Povolenie na zamestnanie sa nevyžaduje napríklad v prípade, že cudzinec má povolenie na trvalý pobyt v SR, povolenie na prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny viac ako 12 mesiacov alebo povolenie na prechodný pobyt na účel štúdia⁹⁶ (keď môže pracovať 10 hodín týždenne), ak získal štatút zahraničného Slováka, je azylant, žiadateľ o azyl a o jeho žiadosti sa nerozhodlo do 1 roka od začatia azylového konania alebo osoba, ktorej sa poskytlo dočasné útočisko.

Občan tretej krajiny s povolením na zamestnanie a povolením na prechodný pobyt na účel zamestnania smie vykonávať iba tú pracovnú činnosť, na ktorú mu bolo udelené povolenie. V prípade, že chce zmeniť zamestnávateľa, musí požiadať o nové povolenie na zamestnanie. Podľa novely zákona o pobyte cudzincov účinnéj k 15.1.2010 už má zamestnávateľ povinnosť informovať o skončení pracovného pomeru cudzinca príslušné OCP (do 3 dní).

4.1.4.1 Azyl – prístup žiadateľa o azyl a azylantov na pracovný trh

Osobitný právny režim

a) Žiadatelia o udelenie azylu

Povolenie na zamestnanie sa nevyžaduje od žiadateľa o azyl, ak sa právoplatne nerozhodne o jeho žiadosti o udelenie azylu do 1 roka od začatia konania, okrem prípadu, ak sa žiadosť o udelenie azylu zamietla ako zjavne neopodstatnená alebo ako neprípustná. Žiadateľ o azyl, o ktorého žiadosti sa právoplatne nerozhodlo do 1 roka od podania žiadosti, sa teda môže hneď zamestnať, ak spĺňa potrebné kvalifikačné požiadavky.

b) Cudzinci s doplnkovou ochranou

Osobám, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana, môže úrad práce udeliť povolenie na zamestnanie bez prihliadnutia na situáciu na trhu práce.

c) Cudzinci s tolerovaným pobytom

Počas platnosti povolenia na tolerovaný pobyt vo všeobecnosti cudzinci nemôžu podnikat' ani vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu alebo do podobného pracovného vzťahu. Toto obmedzenie má svoju výnimku. Zamestnaní môžu byť cudzinci:

- ktorým sa poskytlo dočasné útočisko, povolenie na zamestnanie nepotrebujú,
- ktorým sa udelilo povolenie na tolerovaný pobyt v dôsledku rešpektovania súkromného a rodinného života na základe povolenia na zamestnanie, ktoré sa udeľuje bez prihliadnutia na situáciu na trhu práce,
- ktorým sa po 90 dňoch obnovilo povolenie na tolerovaný pobyt ako obetiam trestného činu obchodovania s ľuďmi na základe povolenia na zamestnanie, ktoré sa udeľuje bez prihliadnutia na situáciu na trhu práce.

⁹⁶ Len v prípade, že ide maximálne o 10 hodín študentskej práce týždenne.

Žiadatelia o azyl sa môžu zamestnať na území Slovenskej republiky, ak sa do jedného roka od začatia konania právoplatne nerozhodne o ich žiadosti o udelenie azylu.⁹⁷ Takíto žiadatelia o azyl nepotrebujú povolenie na zamestnanie. Migračný úrad im vystaví potvrdenie o tom, že sú žiadateľmi o azyl, ktorí vzhľadom na dĺžku konania o azyle môžu pracovať. Na základe tohto potvrdenia môžu legálne vykonávať akékoľvek zamestnanie bez obmedzenia.

Azylanti majú rovnaký prístup na trh práce ako občania SR, nepotrebujú povolenie na zamestnanie a neplatia pre nich nijaké obmedzenia. Ich praktická integrácia na trh práce sa však vo väčšine prípadov komplikuje v dôsledku ich nedostatočnej znalosti slovenského jazyka a faktom, že nie sú schopní preukázať doklad o vzdelaní. V SR zatiaľ nie je realizovaný špecifický systém overenia vzdelania alternatívnou formou, čo spôsobuje neuznanie vyššieho vzdelania v SR.

4.1.4.2 Migrácia – prístup na pracovný trh

Všeobecný právny režim

Postup pri zamestnávaní cudzincov pozostáva z dvoch hlavných krokov: z udelenia povolenia na zamestnanie (ako doklad o účele pobytu predkladaný k žiadosti o povolenie na pobyt) a následne z udelenia povolenia na prechodný pobyt na účel zamestnania. Cudzinec je povinný pred príchodom na územie Slovenskej republiky požiadať písomne príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o povolenie na zamestnanie sám alebo prostredníctvom budúceho zamestnávateľa, alebo prostredníctvom právnickej osoby, alebo fyzickej osoby, ku ktorej bude vyslaný vykonávať prácu. Príslušným úradom práce na udelenie povolenia na zamestnanie je úrad práce, v ktorého územnom obvode bude cudzinec zamestnaný.

Súčasťou žiadosti je prísľub zamestnávateľa, že cudzinca prijme do zamestnania. Druh práce, miesto výkonu práce a zamestnávateľ sú viazané na konkrétne povolenie k pobytu. Doklady predkladané so žiadosťou o povolenie na zamestnanie sú najmä:

- a) kópia platného dokladu totožnosti,
- b) potvrdenie o vzdelaní: diplom, certifikát, úradne preložený do slovenského jazyka,
- c) notársky overené plnomocenstvo, ktoré cudzinec udelil svojmu budúcemu zamestnávateľovi s cieľom podania žiadosti na úrad práce a všetky súvisiace úkony.

Úrad práce môže, ale nemusí požiadať o predloženie:

- d) potvrdenia, že budúci zamestnávateľ si plní daňové povinnosti a pod.,
- e) iných dokladov v závislosti od bilaterálnej dohody medzi štátmi,
- f) výpisu z obchodného registra budúceho zamestnávateľa.

Úrad práce pri udeľovaní povolení na zamestnanie prihliada na situáciu na trhu práce, preveruje stav uchádzačov o zamestnanie v požadovanej alebo príbuznej profesii a zvažuje dôvody, ktoré uvádza zamestnávateľ. Úrad podľa zákona o službách zamestnanosti posúdi žiadosť o povolenie na zamestnanie do 30 dní od jej doručenia a následne informuje žiadateľa o udelení/neudelení povolenia na zamestnanie. Povolenie na zamestnanie sa vydáva na obdobie zamestnania, najviac však na 2 roky. Úrad ho môže predĺžiť na základe žiadosti aj viackrát, ale vždy najviac na obdobie 2 rokov, pričom úrad skúma situáciu na trhu práce.

⁹⁷ Právna klinika Trnavskej univerzity. FAQ.

Podmienkou predĺženia povolenia na zamestnanie je, že zamestnanie sa bude vykonávať u toho istého zamestnávateľa.

4.1.5 Návraty zo SR do krajín pôvodu

V tejto časti sa opisuje organizácia návratu cudzinca zo SR do krajiny pôvodu a zdôrazňujú sa rozdiely medzi občanmi tretích krajín, ktorí sa vracajú v dôsledku odmietnutia vstupu, osôb, ktorých pobyt v SR bol nelegálny alebo ktorým sa skončilo povolenie na pobyt.

4.1.5.1 Nútené návraty - vyhostenie⁹⁸

Najdôležitejším právnym predpisom v tejto oblasti je zákon o pobyte cudzincov. Podmienky a postup administratívneho vyhostenia cudzinca z územia Slovenskej republiky upravuje zákon o pobyte cudzincov v ustanoveniach § 56 až § 62. V roku 2009 došlo k zmene v súvislosti prijatím zákona č. 594/2009 Z.z., ktorý zmenil a doplnil zákon o pobyte cudzincov, a ktorým bola transponovaná tzv. návratová smernica. Novela nadobudla účinnosť 15. januára 2010.

Ďalšie pramene práva, z ktorých sa vychádza pri realizácii administratívneho vyhostenia sú najmä:

- i. medzinárodné právne normy: predovšetkým Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Dohovor o právach dieťaťa;
- ii. európska právna úprava: *Rozhodnutie Rady č. 2004/573/ES z 29. apríla 2004 o organizácii spoločných letov na odsuny štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú príkazy na individuálny odsun z územia dvoch alebo viacerých členských štátov*, Smernica Rady č. 2003/110/ES z 25. novembra 2003 *o pomoci v prípadoch tranzitu na účely leteckého odsunu; Európsky pakt o prisťahovalectve a azyle*; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 *o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území* (ďalej návratová smernica); smernica Rady 2001/40/ES z 28. mája 2001 *o vzájomnom uznávaní rozhodnutí o vyhostení štátnych príslušníkov tretích krajín* (ďalej smernica 2001/40/ES).

Na národnej úrovni je nevyhnutné okrem zákona o pobyte cudzincov vychádzať aj zo zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore (zápisnica o podaní vysvetlenia, zistenie totožnosti), zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní a z interných predpisov, ako sú nariadenia, usmernenia, pokyny, napr. rozkaz riaditeľa ÚHCP MV SR č. 3/2010 na zabezpečenie postupu vo veciach pobytu cudzincov na území SR a rozkaz riaditeľa ÚHCP MV SR č. 4/2010 na zabezpečenie postupu vo veciach administratívneho vyhostenia, zaistenia a dobrovoľných návratov cudzincov z územia SR.

SR rozlišuje dva druhy vyhostenia, administratívne vyhostenie a súdne vyhostenie .

1. **administratívne vyhostenie** – rozhodnutie policajného útvaru o skončení pobytu cudzinca s určením lehoty na vycestovanie do krajiny pôvodu, krajiny tranzitu alebo ktorejkoľvek tretej krajiny, ktorá ho prijme, a času zákazu vstupu. V rozhodnutí o administratívnom vyhostení sa uvedie aj krajina, do ktorej je cudzinec vyhostený. Hromadné vyhostenie cudzincov na základe jedného rozhodnutia je neprípustné.

⁹⁸ Informácie poskytol Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR.

výkon administratívneho vyhostenia – policajný útvar zabezpečí výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, ak:

- cudzinec nevycestoval v lehote určenej v rozhodnutí o administratívnom vyhostení;
- možno predpokladať, že cudzinec ujde alebo bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, najmä ak nemožno jeho totožnosť zistiť;
- cudzinec má byť podľa medzinárodnej zmluvy vrátený na územie zmluvného štátu alebo
- cudzinec nemôže vycestovať, pretože nemá platný cestovný doklad alebo prostriedky na vycestovanie⁹⁹.

2. **súdne vyhostenie** – súdom uložený trest vyhostenia podľa ustanovenia § 65 zákona č. 300/2005 Trestný zákon. Na základe cit. ustanovenia, ak to vyžaduje bezpečnosť osôb alebo majetku, alebo iný verejný záujem, súd môže páchatel'ovi, ktorý nie je občanom SR, občanom EHP ani azylantom, uložiť trest vyhostenia z územia SR. Trest vyhostenia môže súd uložiť na jeden až pätnásť rokov.

Podľa novely zákona o pobyte cudzincov účinnéj k 15. 1. 2010 rozhodnutie o administratívnom vyhostení musí obsahovať údaj o mieste vyhostenia, do ktorého sa cudzinec vyhostí, pričom môže ísť nielen o krajinu pôvodu cudzinca, ale aj krajinu tranzitu alebo o ktorúkoľvek tretiu krajinu, ktorá cudzinca prijme. Cudzinec môže požiadať policajný útvar o písomný preklad dôvodu administratívneho vyhostenia, doby zákazu vstupu a poučenia o možnosti odvolania v jazyku, o ktorom sa predpokladá, že mu rozumie.

Novelou zákona o pobyte cudzincov, v súlade s návratovou smernicou sa opätovne zaviedol **odkladný účinok pre odvolanie proti rozhodnutiu** o administratívnom vyhostení a stanovuje sa nová lehota pre vycestovanie cudzinca. Doplňili sa nové skutočnosti, ktoré policajný útvar berie do úvahy pri rozhodovaní o administratívnom vyhostení; ako napr. zdravotný stav cudzinca alebo stav cudzinca, ktorý je zraniteľnou osobou. Policajný útvar môže predĺžiť lehotu zaistenia najviac o ďalších 12 mesiacov. Počas doby zaistenia cudzinca majú zástupcovia mimovládnych organizácií prístup do útvarov policajného zaistenia pre cudzincov, ktorý podlieha súhlasu riaditeľa zariadenia.

Policajný útvar poučí cudzinca o jeho právach a povinnostiach a toto poučenie bude opakovať v pravidelných intervaloch. Rovnako ako pri vyhostení, aj pri zaistení sa venuje osobitná pozornosť zraniteľným osobám; cudzinci mladší ako 15 rokov majú pri pobyte v zariadení nad 180 dní prístup k vzdelaniu.¹⁰⁰

Konanie o administratívnom vyhostení

V konaní o administratívnom vyhostení v prvom stupni rozhoduje policajný útvar a v druhom stupni riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície, riaditeľstvo cudzineckej polície, alebo riaditeľstvo hraničnej polície. Cudzinec môže proti rozhodnutiu o administratívnom vyhostení podať odvolanie v lehote do 15 dní od doručenia rozhodnutia. Policajný útvar, ktorý rozhodnutie vydal, ho posúdi, a ak mu v plnom rozsahu vyhovie (tzv. autoremedúra), spracuje rozhodnutie, ktorým zruší pôvodné rozhodnutie. Ak policajný útvar odvolaniu nevyhovie, predloží ho RHCP v lehote najneskôr 30 dní od doručenia odvolania. Odvolanie

⁹⁹ § 59 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov.

¹⁰⁰ Mittelmannová, M. Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách. Štúdia EMN. Bratislava: IOM, 2010, s. 19–20.

proti rozhodnutiu o administratívnom vyhostení má odkladný účinok. Cudzinec, ktorému bolo vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení, je povinný vycestovať v lehote určenej v rozhodnutí. OCP určí lehotu na vycestovanie najmenej 7 a najviac 30 dní od právoplatnosti rozhodnutia. Túto lehotu možno primerane predĺžiť s ohľadom na predchádzajúcu dĺžku pobytu, súkromné a rodinné pomery alebo zdravotný stav cudzinca. V prípade, že cudzinec v určenej lehote **nevycestuje**, nasleduje výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, ktorý vykonáva policajný útvar.

Zákon o pobyte cudzincov určuje aj prípady, kedy v rozhodnutí o administratívnom vyhostení **nemú byť uvedená lehota na vycestovanie**, alebo môže byť kratšia ako 7 dní, ide najmä o prípady ak:

- a) možno predpokladať, že cudzinec ujde alebo bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, najmä ak nemožno jeho totožnosť zistiť,
- b) cudzinec v konaní podľa tohto zákona uvedie nepravdivé, neúplné alebo zavádzajúce údaje alebo predloží falošné alebo pozmenené doklady alebo doklad inej osoby, alebo
- c) cudzinec ohrozuje bezpečnosť štátu, verejný poriadok, zdravie alebo práva a slobody iných.

Administratívne vyhostiť cudzinca a určiť mu zákaz vstupu môže policajný útvar len z dôvodov, ktoré explicitne uvádza zákon o pobyte cudzincov. Policajný útvar administratívne vyhostí cudzinca a určí zákaz vstupu:

a) na päť rokov, ak:

1. ohrozuje bezpečnosť štátu, verejný poriadok, zdravie alebo práva a slobody iných a na vymedzených územiach aj prírodu,
2. bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin a nebol mu uložený trest vyhostenia,
3. poruší predpisy o omamných látkach a psychotropných látkach,
4. pri kontrole podľa tohto zákona predložil falošný alebo pozmenený doklad alebo doklad inej osoby,
5. vykonáva inú činnosť, než na akú mu bolo udelené povolenie na prechodný pobyt alebo vízum, alebo
6. uzavrel manželstvo s cieľom získať povolenie na pobyt,

b) do piatich rokov, najmenej však na jeden rok, ak:

1. vstúpi na územie Slovenskej republiky bez oprávnenia alebo sa zdržiava na území Slovenskej republiky bez oprávnenia,
2. odmieta hodnoverným spôsobom preukázať svoju totožnosť,
3. zdržiava sa na území Slovenskej republiky na základe medzinárodnej zmluvy alebo rozhodnutia vlády Slovenskej republiky a koná v rozpore s touto medzinárodnou zmluvou alebo s rozhodnutím vlády Slovenskej republiky,
4. uvedie v konaní podľa tohto zákona nepravdivé, neúplné alebo zavádzajúce údaje alebo predloží falošné alebo pozmenené doklady alebo doklad inej osoby,
5. zistí, že účel, na ktorý bolo cudzincovi udelené povolenie na prechodný pobyt, zanikol a že cudzinec túto skutočnosť neoznámil policajnému útvaru,
6. marí výkon rozhodnutia štátneho orgánu alebo
7. iným spôsobom závažne poruší alebo opakovane porušuje všeobecne záväzné právne predpisy.

c) najviac do 10 rokov, ak cudzinec vážne ohrozuje bezpečnosť štátu.

Zákon o pobyte cudzincov osobitne upravuje podmienky vyhostenia niektorých kategórií osôb, ako napríklad občanov EHP, rodinných príslušníkov občana EHP (tzv. zvýhodnení

cudzinci), cudzincov, ktorí sú obeťou trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi a pod. V prípade týchto osôb sa posilnila právna istota súvisiaca s podmienkami administratívneho vyhostenia, a to tým spôsobom, že policajný útvar môže realizovať vyhostenie len z vážnych dôvodov ohrozenia bezpečnosti štátu, verejného poriadku alebo verejného zdravia. Vážne dôvody ohrozenia bezpečnosti štátu zahŕňajú napríklad prípad, keď je cudzinec právoplatne odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin. Za ohrozenie verejného zdravia sa nepovažuje skutočnosť, že choroba vypukla tri mesiace po vstupe cudzinca na územie SR.

Policajný útvar nemôže vyhostiť cudzinca, ak ide o:

- a) občana EHP, ktorý sa oprávnené zdržiava na území Slovenskej republiky najmenej 10 rokov. To však neplatí, ak predstavuje hrozbu pre bezpečnosť štátu,
- b) dieťa mladšie ako 18 rokov. To však neplatí, ak je vyhostenie v jeho záujme, napríklad ak je dieťa vyhostené spolu s rodičmi, pričom sa vychádza z Dohovoru o právach dieťaťa,
- c) cudzinca, u ktorého po udelení povolenia na pobyt vypukne choroba, ktorá ohrozuje verejné zdravie,
- d) cudzinca, ktorý je obeťou trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi a ktorému bolo udelené povolenie na tolerovaný pobyt podľa § 43 ods. 7 zákona o pobyte cudzincov na obdobie 90 dní. Ide o cudzinca, ktorému sa poskytne lehota 90 dní, počas ktorej sa môže rozhodnúť, či bude spolupracovať s príslušnými orgánmi pri odhaľovaní trestnej činnosti.

Ďalej policajný útvar nemôže vyhostiť cudzinca ani v prípade existencie prekážok administratívneho vyhostenia, ktoré sú explicitne uvedené v ustanovení § 58 ods. 1 a ods. 2 zákona o pobyte cudzincov. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že cudzinca nemožno vyhostiť do štátu, v ktorom:

- a) by bol ohrozený jeho život z dôvodov jeho rasy, národnosti, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo pre politické presvedčenie, alebo
- b) by mu hrozilo mučenie, kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo
- c) by mu bol uložený trest smrti, alebo je predpoklad, že v prebiehajúcim trestnom konaní mu takýto trest môže byť uložený,
- d) by bola ohrozená jeho sloboda z dôvodov jeho rasy, národnosti, náboženstva, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo pre politické presvedčenie. To však neplatí, ak svojím konaním ohrozuje bezpečnosť štátu alebo ak bol odsúdený za obzvlášť závažný trestný čin a predstavuje nebezpečenstvo pre Slovenskú republiku.

V prípade, že cudzinec v lehote určenej v rozhodnutí o administratívnom vyhostení nevycestuje, nasleduje výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, ktorý vykonáva príslušný policajný útvar. Okrem uvedeného prípadu sa výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení vykonáva aj z ďalších dôvodov:

- o ak možno predpokladať, že cudzinec ujde alebo bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, najmä ak nemožno zistiť jeho totožnosť,
- o ak má byť cudzinec podľa medzinárodnej zmluvy vrátený na územie zmluvného štátu alebo
- o ak cudzinec nemôže vycestovať, pretože nemá platný cestovný doklad alebo prostriedky na vycestovanie.

Policajný útvar zabezpečí výkon rozhodnutia o vyhostení aj v prípade, ak takéto rozhodnutie vydal niektorý štát EHP, a to v prípade, že:

- a) cudzinec bol v tomto štáte odsúdený na trest odňatia slobody najmenej na jeden rok,
- b) existuje dôvodné podozrenie, že cudzinec v tomto štáte spáchal alebo sa pokúsil spáchať zločin alebo
- c) cudzinec porušil predpisy tohto štátu upravujúce vstup a pobyt cudzincov.

Rozhodnutie o vyhostení, vydané niektorým štátom EHP, sa nevykoná v prípade rodinného príslušníka občana EHP (tzv. zvýhodneného cudzinca).

Pred výkonom takéhoto rozhodnutia je policajný útvar povinný zabezpečiť vyjadrenie štátu, ktorý ho vydal, resp. štátu EHP, v ktorom má cudzinec povolený pobyt. Zároveň je povinný zabezpečiť, aby sa vyhostenie vykonalo v súlade s medzinárodnými aj vnútroštátnymi predpismi a aby o tejto skutočnosti bol informovaný štát, ktorý ho vydal. Výkon rozhodnutia však nemožno zrealizovať vždy a za každých okolností. Policajný útvar v zmysle zákona o pobyte cudzincov rozhodnutie o administratívnom vyhostení nevykoná, ak:

- a) cudzincovi, ktorý nemá vlastný cestovný doklad, nemožno tento doklad zabezpečiť ani prostredníctvom zastupiteľského úradu štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, uplynula lehota zaistenia a nie je možné zabezpečiť vycestovanie cudzinca ani na cudzinecký pas,
- b) cudzinec pred výkonom rozhodnutia o administratívnom vyhostení požiadal o dobrovoľný návrat. To však neplatí, ak sa dobrovoľný návrat neuskutoční do 90 dní.

Cudzincovi, ktorý bol administratívne vyhostený, môže MV SR povoliť vstup na územie SR z humanitných dôvodov, predovšetkým v prípadoch úmrtia alebo návštevy vážne chorej osoby, ktorá je cudzincovi blízkou osobou, alebo v prípade, ak by bol pobyt cudzinca v záujme SR a vec nemožno vybaviť v zahraničí. Ak bol z územia SR administratívne vyhostený občan EHP alebo zvýhodnený cudzinec, môže požiadať o zrušenie rozhodnutia, pričom zároveň musí predložiť dôkaz, ktorý potvrdzuje, že nastala podstatná zmena okolností, pre ktoré bol vyhostený a bol mu uložený zákaz vstupu.

Zákaz vstupu môže MV SR zrušiť, ak cudzinec preukáže, že vycestoval v lehote, ktorú určil policajný útvar v rozhodnutí, alebo ak vycestoval v rámci dobrovoľných návratov.

4.1.5.2 Asistované dobrovoľné návraty¹⁰¹

Podmienky vykonávania asistovaných dobrovoľných návratov upravuje:

- o Dohoda o spolupráci medzi IOM Medzinárodnou organizáciou pre migráciu a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky o pomoci pri návrate neúspešných žiadateľov o azyl a ilegálnych migrantov do krajiny pôvodu (uzatvorená v roku 1998),
- o zákon o azyle,
- o zákon o pobyte cudzincov.

Dobrovoľným návratom sa v SR rozumie „návrat cudzinca do krajiny pôvodu, posledného bydliska alebo ktorejkoľvek tretej krajiny, do ktorej sa cudzinec rozhodne vrátiť a ktorá ho prijme“¹⁰², dobrovoľný návrat má v podmienkach SR identický význam ako asistovaný

¹⁰¹ Informácie poskytl IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu v Bratislave 25. 11. 2008.

¹⁰² § 2 písm. j) zákona o pobyte cudzincov.

návrat.¹⁰³ Vstup žiadateľa o dobrovoľný návrat do programu dobrovoľných návratov ako aj jeho návrat podlieha schváleniu zo strany ÚHCP. Môže nastať aj situácia, že ÚHCP s dobrovoľným návratom súhlasí nebude, z dôvodu, že cudzinec nespĺňa podmienky na dobrovoľný návrat, resp. nie je cieľovou skupinou (napr. má platné povolenie na pobyt).¹⁰⁴

Cudzinec, ktorý sa na území SR zdržiava neoprávnene, môže využiť inštitút dobrovoľného návratu a vrátiť sa späť do krajiny pôvodu. Dobrovoľný návrat však môže využiť aj cudzinec, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území SR, bolo mu už vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení a na účel jeho výkonu policajný útvar cudzinca zaistil a umiestnil v útvere policajného zaistenia pre cudzincov. To mu umožní vyhnúť sa nútenému návratu a zvoliť si humánnejší dobrovoľný spôsob návratu.

Občania tretích krajín zapojení do programu dobrovoľných návratov realizovaných prostredníctvom IOM¹⁰⁵, môžu byť zaradení do rôznych kategórií podľa toho, kedy podali žiadosť o dobrovoľný návrat, teda kedy boli zaregistrovaní IOM. Do programu dobrovoľného návratu sa môžu zaregistrovať tieto kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín:

1. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa na území SR zdržiava neoprávnene, pretože nemá platné povolenie na pobyt, alebo udelené vízum a nebolo mu vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení.

Ide o cudzinca, ktorého neoprávnený pobyt na území SR nebol známy policajnému útvaru a ktorý sa dobrovoľne prihlásil do programu dobrovoľného návratu priamo v IOM alebo prejavil záujem o dobrovoľný návrat na policajnom útvere, kde sa dostavil z vlastnej vôle. Ak prejaví záujem o dobrovoľný návrat na policajnom útvere, v takomto prípade je cudzinec poučený, aby sa dostavil do IOM, kde môže požiadať o dobrovoľný návrat. Pobyt takéhoto štátneho príslušníka tretej krajiny sa podaním písomnej žiadosti o dobrovoľný návrat považuje za tolerovaný, a to po obdobie 90 dní. Cudzincovi sa v takomto prípade nevydáva rozhodnutie o administratívnom vyhostení z územia SR.

2. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa na území SR zdržiaval neoprávnene, pretože nemal platné povolenie na trvalý, prechodný alebo tolerovaný pobyt, alebo udelené vízum, a v ktorého prípade bolo vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení.

V takomto prípade ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, o ktorého neoprávnenom pobyte sa policajný útvar dozvedel v rámci svojej činnosti, vydal mu rozhodnutie o administratívnom vyhostení a určil lehotu na vycestovanie a čas zákazu vstupu. Lehota na vycestovanie je najmenej 7 dní a najviac 30 dní odo dňa právoplatnosti rozhodnutia. Túto lehotu možno predĺžiť so zreteľom na predchádzajúci pobyt cudzinca, jeho súkromný a rodinný život alebo zdravotný stav. Počas tejto lehoty môže štátny príslušník tretej krajiny podať žiadosť o dobrovoľný návrat, pričom rozhodnutie o administratívnom vyhostení zostáva v platnosti. Neuskutoční sa však jeho nútený výkon, ale namiesto neho dobrovoľný návrat. Opätovne platí, že dňom podania žiadosti o dobrovoľný návrat začína plynúť 90-dňová lehota, v rámci ktorej sa musí dobrovoľný návrat uskutočniť a počas ktorej je pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny na území SR tolerovaný a možno ho v odôvodnených prípadoch predĺžiť. Do tejto kategórie možno zaradiť aj neúspešného žiadateľa o udelenie azylu alebo o poskytnutie

¹⁰³ Mittelmannová, M. Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách. Štúdia EMN. Bratislava: IOM 2010. s. 9. Dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

¹⁰⁴ Mittelmannová, M. Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách. Štúdia EMN. Bratislava: IOM 2010. s. 25. Dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

¹⁰⁵ V SR ide o jedinú možnosť dobrovoľného návratu.

doplňkovej ochrany, ktorý sa na území SR zdržiava neoprávnene a ktorému bolo vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení.

3. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorého zaistil policajný útvar s cieľom výkonu administratívneho vyhostenia a umiestnil v útvere policajného zaistenia pre cudzincov.

Táto situácia nastane vtedy, keď sa štátny príslušník tretej krajiny na území SR zdržiaval neoprávnene. Nemá platné povolenie na pobyt ani udelené vízum a policajný útvar vlastnou činnosťou tento stav zistí, vydá mu rozhodnutie o administratívnom vyhostení z územia SR, zaistí cudzinca a umiestni ho v útvere policajného zaistenia pre cudzincov.¹⁰⁶ Aj po umiestnení do zariadenia môže štátny príslušník tretej krajiny podať písomnú žiadosť o dobrovoľný návrat.

4. Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je v konaní o poskytnutie medzinárodnej ochrany a počas tohto konania požiada o dobrovoľný návrat do krajiny pôvodu.

V tomto prípade ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je v konaní o poskytnutie medzinárodnej ochrany pred Migračným úradom a rozhodne sa o dobrovoľný návrat požiadať predtým, ako sa právoplatne rozhodlo o jeho žiadosti o udelenie azylu alebo poskytnutie doplňkovej ochrany.

Bližšie informácie o organizácii asistovaných návratov v SR sa nachádzajú v štúdiu Európskej migračnej siete „Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách“.¹⁰⁷

4.2 Súvis s inými politickými oblast'ami

V podmienkach SR je viditeľný vzťah medzi problematikou migrácie so zahraničnou politikou, rozvojovou politikou, politikou rozvoja trhu práce ako i sociálnou politikou, ale často je iba okrajový. Súvisí to predovšetkým s celkovou marginálnou pozíciou migrácie a azylu v porovnaní s inými politickými témami. V oblasti migrácie a azylu je mimoriadne dôležité koordinovanie práce zodpovedných inštitúcií, pretože sú prevažne medzirezortného charakteru a vyžadujú si spoluprácu viacerých ministerstiev. Kľúčovú úlohu plní v tomto Riadiaci výbor pre migráciu a integráciu.

Zahraničná i rozvojová politika je v SR doménou Ministerstva zahraničných vecí. S cieľom manažovať pridelovanie rozvojovej pomoci vznikla 1. 1. 2007 Slovenská agentúra pre oficiálnu rozvojovú pomoc. V tom istom roku sa podpísali aj medzinárodné dohody o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky s Čiernohorskou republikou a Srbskou republikou. Mnohé z projektov podporených MZV sa zameriavajú na krajiny, ktoré boli v minulosti krajinami pôvodu nelegálnych migrantov (napríklad Moldavsko, Bangladéš). Určité aspekty zahraničnej politiky súvisia totiž s problémom nelegálnej migrácie. V správe o plnení úloh Koncepcie migračnej politiky SR sa spomína prínos MZV k budovaniu partnerstva s krajinami pôvodu nelegálnej migrácie.

V marci 2009 vláda SR schválila z iniciatívy MZV SR strednodobú stratégiu oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013. Je to koncepčno-strategický materiál pre všetky plánovacie a programovacie dokumenty v oblasti oficiálnej rozvojovej

¹⁰⁶ Na území SR sa nachádzajú dva útvary policajného zaistenia pre cudzincov: v Sečovciach a v Medveďove.

¹⁰⁷ Mittelmannová, M. Programy a stratégie asistovaných návratov v SR a reintegrácia v tretích krajinách. Bratislava: IOM 2010. Dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

pomoci SR v tomto období. SR sa v ňom snaží o dodržanie princípu koherencie v prospech rozvoja, to znamená že sa usiluje o posilnenie koherencie rozvojovej politiky SR s prioritami svojej zahraničnej, bezpečnostnej, ekonomickej, ako aj migračnej politiky. Rozvojová pomoc SR bude realizovaná v krajinách, ktoré z pohľadu SR ako aj EÚ predstavujú dôležité krajiny pôvodu a tranzitu migrantov (napr. Ukrajina, Gruzínsko, Moldavsko, Afganistan a Vietnam). Stratégia definuje štyri sektorové priority rozvojovej pomoci SR, ktorých výber má napomôcť podpore trvalo udržateľného hospodárskeho, sociálneho a ekologického rozvoja partnerských krajín:

1. budovanie demokratických inštitúcií, právneho štátu, občianskej spoločnosti a mieru (napr. skúsenosti SR s demokratizáciou, budovaním právneho štátu, rozvojom občianskej spoločnosti a pod.);
2. sociálny rozvoj (pomoc v oblastiach ako zdravotníctvo, vzdelávanie detí a dospelých, sociálne služby a pod.);
3. ekonomický rozvoj, budovanie trhového prostredia, posilnenie makro-ekonomického prostredia, riadenie verejných financií, podpora malých a stredných podnikov (skúsenosti SR s vytváraním podnikateľského prostredia vrátane podpory zvyšovania zamestnanosti a podpory malého a stredného podnikania a pod.);
4. rozvoj infraštruktúry s pozitívnym vplyvom na trvaloudržateľný rozvoj a ochranu životného prostredia (podpora rozvoja infraštruktúry súvisiacej s obchodom, ochranu životného prostredia, pôdohospodárstvo, potravinovú bezpečnosť a pod.).¹⁰⁸

MZV SR a MV SR je zodpovedné za uzatváranie dvojstranných medzivládnych dohôd o readmisii. V roku 2007 nadobudla platnosť dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Ruskou federáciou, ktorá si nevyžadovala osobitné implementačné opatrenia zo strany SR. Na začiatku roka 2010 mala SR platných dvadsať readmisných dohôd, ktoré uzatvorila na bilaterálnej úrovni. Medzi členské štáty EÚ, s ktorými SR má uzatvorenú readmisnú dohodu patrí: Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Nemecko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko. V prípade tretích krajín uzatvorila SR readmisnú dohodu s Chorvátskom, Nórskom, Švajčiarskom a Vietnamom. SR je zmluvnou stranou aj tých readmisných dohôd, ktoré boli uzatvorené na úrovni Európskeho spoločenstva v mene členských štátov s tretími krajinami. Medzi tieto štáty patria: Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Hong Kong, Macao, Macedónsko, Moldavsko, Rusko, Srbsko, Srí Lanka a Ukrajina. K už platným readmisným dohodám sa v roku 2009 pripravovali vykonávacie protokoly s Ruskou federáciou, Albánskom, Srbskom, Macedónskom, Čiernou Horou, Moldavskom a Ukrajinou). V prípravnej fáze, na bilaterálnej úrovni, sú v súčasnosti aj readmisné zmluvy s Gréckom a Libanonom.¹⁰⁹ V otázke včasného varovania pred vznikom zvýšenej migrácie sú aktívne zastupiteľské úrady v spolupráci s policajnými pridelencami pôsobiacimi na zastupiteľských úradoch, ktorí v spravodajských výstupoch upozorňujú na potrebu riešiť otázky migrácie s cieľom zamedziť jej negatívnym vplyvom, a to aj prostredníctvom readmisných dohôd. MZV SR tieto výstupy okamžite vyhodnocuje a zasiela Ministerstvu vnútra SR.¹¹⁰

Niektoré samostatné projekty v oblasti migrácie už obsahujú prvok pomoci migrantom v krajine ich pôvodu, aby prispeli k stabilizácii komunít s tendenciou k emigrácii. Ide vlastne o určitú formu rozvojovej pomoci. Napríklad projekt IOM *Posilnenie mechanizmov a harmonizácie štandardov v oblasti dobrovoľných návratov neregulárnych migrantov*

¹⁰⁸ Potočková, 2010: 50 podľa dokumentu Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013, schváleného vládou SR uznesením č. 170 zo 4. marca 2009. Dostupné na [http://www.rokovania.sk/app1/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/app1/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/$FILE/Zdroj.html).

¹⁰⁹ Mittelmannová, 22.

¹¹⁰ Súhrnná správa.

v členských krajinách štátov EÚ v strednej Európe, financovaný z Európskeho utečeneckého fondu v rokoch 2006 – 2008, ponúkal možnosť poskytnúť reintegračný grant v hodnote 1 500 USD na spustenie malej firmy migranta po návrate do krajiny pôvodu.¹¹¹ Podpora sa pridelovala na základe podnikateľského plánu, ktorý žiadateľ o návrat vypracoval s pomocou IOM alebo sociálnych pracovníkov v záchytných zariadeniach pred uskutočnením návratu. Navyše dostali navrátilci finančnú podporu na pokrytie základných životných potrieb po návrate. Ide o projekt, ktorý vychádza z idey, že ak sa migrantovi zabezpečí v krajine pôvodu možnosť pracovne sa uplatniť, resp. sa mu umožní byť samostatne zárobkovo činný, zabráni sa tým opätovnej migrácii.¹¹²

Problematika integrácie migrantov žijúcich v SR sa týka všetkých oblastí politiky v SR, ale pre obmedzený rozsah štúdie nebolo možné venovať tejto téme väčší priestor. Ide o špecifické súvislosti v oblasti zdravotnej starostlivosti či širšie problémy súvisiace so zamestnávaním cudzincov z tretích krajín v SR.¹¹³

¹¹¹ V čase spracovania tejto štúdie bola maximálna výška reintegračnej pomoci stanovená na 2 300 eur, pričom konečná výška finančnej pomoci sa odvíja od konkrétnych potrieb klienta.

¹¹² IOM na Slovensku 2005 – 2006. Správa o činnosti. Bratislava: IOM, 2006, s. 13.

¹¹³ Viac o týchto aspektoch migrácie do SR uvádza publikácia Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik.

5. ANALÝZA AZYLOVÉHO A MIGRAČNÉHO SYSTÉMU V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Záverečná kapitola štúdie poskytuje súhrnný pohľad na pozitívne i negatívne stránky azylového a migračného systému v SR. Je rozdelená na dve podkapitoly, ktorých tematika sa však výrazne prekrýva, lebo v mnohých aspektoch nie je možné oblasti migračnej a azylovej politiky rozdeliť.

V priebehu roka 2009 nenastali v azylovom a migračnom systéme SR žiadne výrazné zmeny, okrem prijatia novely zákona o pobyte cudzincov. Nedošlo ani k zásadným zmenám v politickej, inštitucionálnej či právnej oblasti. Napriek tomu, že svetová finančná kríza ovplyvnila migračnú situáciu vo svete, hlavne v oblasti pracovnej migrácie, SR neprijala žiadne reštriktívne opatrenia ktorými by obmedzovala prijímanie migrantov na pracovné pozície v SR či opatrenia zamerané na podporu návratu migrantov do krajiny pôvodu.¹¹⁴

5.1 Oblasť migračnej politiky

Ako vyplynulo z rozhovorov s expertmi v problematike migrácie, v ich názoroch pretrváva zhoda, že napriek členstvu SR v EÚ migranti si ju naďalej nevyberajú ako skutočnú cieľovú krajinu. Ako uvádza Potočková, „ani vzhľadom na demografický vývoj v SR sa momentálne nejaví výraznejšia potreba organizovať legálne prísťahovalectvo.“¹¹⁵ Avšak skúsenosti z viacerých realizovaných projektov ukazujú, že záujem o život a prácu v SR je, a bolo by vhodné, aby štátne inštitúcie zabezpečili financovanie existencie poradenských centier pre migrantov.

V rokoch 2005 – 2009 sa v SR uskutočnilo viacero projektov, zameraných na asistenciu a pomoc migrantom rôznych kategórií, financovaných EÚ a SR prostredníctvom iniciatívy spoločenstva EQUAL alebo fondov z všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov. Tieto projekty výrazne a pozitívne zaplnili medzery v rôznych oblastiach súvisiacich s azylovou problematikou, migráciou aj integráciou cudzincov v SR. Veľký nedostatok však predstavuje fakt, že väčšina týchto projektov nemá zabezpečené dlhodobé financovanie. Bolo by vhodné, keby neisté projektové financovanie doplnilo stabilné a dlhodobé financovanie pre stále poradensko-informačné centrá pre cudzincov, ktoré v súčasnosti existujú len v Bratislave a Košiciach vo forme projektu IOM.

Vďaka možnosti projektového financovania zo zdrojov EÚ z EIF, v rámci všeobecného programu Solidarita a riadenie migračných tokov, sa viacero inštitúcií v roku 2009 rozhodlo realizovať inovatívne projekty v oblasti migrácie a azylu a to napriek tomu, že v tejto oblasti pred tým neboli aktívne (bližšie informácie sa nachádzajú vo Výročných správach EMS 2008, 2009). Budúcnosť ukáže, či boli tieto projektové aktivity jednorázovou záležitosťou, alebo či sa etablujú a stanú sa podobne ako Migračné informačné centrum IOM dlhobo udržateľnejším zámerom.

Pre oblasť migračnej politiky v SR existuje súhrn odporúčaní na jej skvalitnenie, ktoré poukazujú aj na konkrétne medzery v právnom systéme. Je nevyhnutné, aby sa im venovala adekvátna pozornosť.¹¹⁶

¹¹⁴ Potočková, 2010: 5.

¹¹⁵ Potočková, 2010: 29.

¹¹⁶ Bargerová, Divinský, 2008. Odporúčania a návrhy na zvýšenie úrovne procesu integrácie imigrantov v SR. S. 117 – 132.

Ako nedostatok hodnotíme fakt, že SR doteraz nedefinovalo svoju migračnú politiku v komplexnom dokumente spracovanom za účasti všetkých relevantných aktérov a na základe širokej diskusie. Zároveň na politickej scéne chýba diskusia o rôznych aspektoch a dopadoch migrácie. Neexistuje napríklad stratégia pre manažment ekonomickej a tiež pracovnej migrácie do krajiny. V legislatívnej oblasti sa identifikovali viaceré problematické oblasti, ktoré súvisia so vstupom do SR, resp. s pobytom cudzincov v SR. Viacero nedostatkov sa zistilo v oblasti zamestnávania cudzincov, ale i v takej dôležitej oblasti, ako je zdravotná starostlivosť o cudzincov.

Pozitívom je prijatie koncepcie integrácie cudzincov v máji 2009, ktorá historicky prvý krát definovala problematické oblasti v oblasti integrácie migrantov v SR podľa tématických oblastí, stanovila princípy a ciele politiky, navrhla legislatívne, organizačné, koncepčné a praktické opatrenia a zodpovedných aktérov.

Považujeme za vhodné, aby bola vytvorená nezávislá centrálna štátna inštitúcia, ktorá by bola zodpovedná za väčšinu aspektov imigračnej agendy. Rovnako by bolo vhodné, keby neisté projektové financovanie doplnilo stabilné a dlhodobé financovanie pre poradensko-informačné centrá pre cudzincov, ktoré v súčasnosti existujú len v Bratislave a Košiciach vo forme projektu IOM a ktoré by aspoň čiastočne financoval štát, čo by zaistilo ich dlhodobú existenciu.

SR čakajú v roku 2010 viaceré legislatívne zmeny, ako napríklad legislatívna úprava prístupu na trh práce bez povolenia na zamestnanie cudzincom – absolventom slovenských vysokých škôl. Ďalej sa predpokladá zmena zákona o pobyte cudzincov v súvislosti s transpozíciou smernice o vysokokvalifikovaných pracovníkoch, ktorá zavádza modré karty EÚ pre štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysokokvalifikovaného zamestnania a upravuje podmienky vstupu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú ich držiteľmi a ich rodinných príslušníkov na územie členských štátov.¹¹⁷ Do júla 2011 bude potrebné realizovať i zmeny v rámci transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES z 18. júna 2009, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov.¹¹⁸

5.2 Oblasť azylovej politiky

Oblasť azylovej politiky prešla počas existencie samostatnej SR viacerými závažnými zmenami a často bola predmetom kritiky národných i medzinárodných subjektov. Ako sa konštatovalo vo výskume kabinetu výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV Potreby migrantov na Slovensku a ako uvádza aj Divinský¹¹⁹, medzi štátnymi a mimovládnyimi organizáciami vládnu rozdielne názory, čo sa týka počtu udelených azylov v SR. Žiadatelia o azyl i viacerí zástupcovia mimovládnych organizácií považovali azylovú politiku SR za reštriktívnu, posudzovanie kritérií na získanie azylu za príliš rigorózne, azylovú procedúru za veľmi prísnu a podmienky na úspešnú integráciu azylantov do slovenskej spoločnosti za nedostatočné.¹²⁰

¹¹⁷ Smernice Rady 2009/50/ES z 25. mája 2009 o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysoko kvalifikovaného zamestnania.

¹¹⁸ Potočková, 2010: 32 a 19 - 20.

¹¹⁹ Divinský, 2006. Zahraničná migrácia v SR. Potreba nových prístupov. <http://www.euractiv.sk/socialna-politika/analyza/zahranicna-migracia-v-sr-potreba-novych-pristupov>. Pôvodná verzia tejto analýzy bola uverejnená v časopise Zahraničná politika, č. 3, 2006. SFPA (ďalej Divinský, SFPA).

¹²⁰ Ibidem.

Všeobecne však možno konštatovať, že transponovanie legislatívy EÚ do slovenského právneho systému SR má na oblasť azylovej politiky pozitívny dopad. Hoci sa na Slovensku zavádzajú spravidla minimálne štandardy, ktoré vyžadujú relevantné smernice, pre systém sú prínosom. V správe hodnotiacej začleňovanie žiadateľov o azyl a azylantov v SR, ktorú formuloval tzv. multifunkčný tím, tvorený zástupcami UNHCR, vládnych inštitúcií i mimovládnych organizácií, sa konštatuje, že „oproti minulosti nastali viditeľné a pozitívne zmeny v situácii, v ktorej sa žiadatelia o azyl a azylanti v Slovenskej republike nachádzajú“. Prejavilo sa to v „zlepšení kvality ubytovacích zariadení, uspokojovania základných potrieb, najmä žiadateľov o azyl, či rozbehnutí pracovných aktivít pre tých žiadateľov, ktorí spĺňajú základné podmienky“. Na odstránenie pretrvávajúcich nedostatkov správa formuluje konkrétne návrhy na zlepšenia a konkrétne riešenia.¹²¹

Zatiaľ neexistujú hĺbkové analýzy dopadov legislatívy EÚ v oblasti azylu na slovenský právny poriadok a z tohto dôvodu sa nedá podrobnejšie sledovať proces zmien od roku 1993 do súčasnosti a ani ich dopad. Takýto primárny výskum na Slovensku chýba.

Súhlasíme s názorom Divinského, že v SR „v rámci zahraničnej migrácie bola (je) problematika azylu v SR dlho považovaná za dominantnú a podliehala nie celkom oprávnené hypertrofii záujmu štátnych inštitúcií, médií či bežných obyvateľov, ale predovšetkým medzinárodných a mimovládnych organizácií. Najmä drvivá väčšina MVO, ktoré sa zaoberali zahraničnými migrantmi v SR, si zvolila za cieľ svojej práce (poradenstva, asistencie a pod.) práve kategórie žiadateľov o azyl a azylantov“.¹²² Táto situácia sa však postupne, hoci pomaly, mení.

Od roku 2005 počet žiadateľov o azyl na Slovensku klesal a už dlhodobejšie sa principiálne mení aj štruktúra krajín ich pôvodu. Čoraz menej sú medzi nimi zastúpené krajiny s prebiehajúcimi vojnovými konfliktmi či perzekúciou obyvateľov (Balkán, Afganistan, Irak) v prospech štátov s gradujúcou emigráciou z ekonomických príčin (južná a východná Ázia, východná Európa). Viacero expertov sa zhoduje s názorom Divinského, že by bolo vhodné nepreceňovať ďalej problematiku azylu v SR a venovať jej síce adekvátnu, ale nie excesívnu pozornosť na úkor iných kategórií migrantov, ktorých počet, význam pre krajinu, prípadne problémy, sú oveľa väčšie. Tomu treba prispôbiť aj zameranie a aktivity príslušných inštitúcií, množstvo finančných tokov, mediálne pokrytie témy a, pochopiteľne, praktické opatrenia v migračnom manažmente.¹²³ V tomto smere sme mohli v rokoch 2008 až 2010 pozorovať zlepšenia, viaceré organizácie a inštitúcie sa chopili starostlivosti aj o iné skupiny migrantov než žiadateľov o azyl a azylantov, a nastala lepšia koordinácia aktivít medzi organizáciami ako i ich spolupráca.

Divinský uvádza, že cudzinecká polícia registrovala koncom júna 2006 v SR len 88 prítomných azylantov, čo predstavovalo pätinu z celkového počtu dovtedy udelených azylov. Nemáme síce informácie o počte azylantov momentálne žijúcich v krajine, ale za dva roky sa pravdepodobne veľa zásadne nezmenilo. Mnoho azylantov opúšťa SR naďalej. Dôvodov je viacero. Lepšej integrácii azylantov, ale aj iných migrantov z tretích krajín na Slovensku naďalej bránia rovnaké dôvody.¹²⁴

¹²¹ UNHCR. Hodnotenie začleňovania žiadateľov o azyl a azylantov v Slovenskej republike s ohľadom na ich vek, pohlavie a iné odlišnosti (september 2007). Dostupné na <http://www.unhcr.sk/slovakia/images/stories/pdf/svgagdm07.pdf> [stiahnuté 2008-09-23], s. 23 – 24.

¹²² Divinský, SFPA.

¹²³ Divinský, SFPA.

¹²⁴ Divinský, SFPA.

- vonkajšie činitele – v krajinách západnej Európy sú podstatne vyššie mzdy, početnejšie a dlhšie etablované komunity krajanov, často rodina či priatelia z krajiny pôvodu,
- vnútorné faktory – naďalej chýbajú dlhodobé integračné programy, pretrvávajú problémy s integráciou na trhu práce i nepriaznivá verejná mienka o cudzincoch,

K uvedeným dôvodom by sme ešte pridali fakt, že napriek viacerým kvalitným realizovaným projektom, financovaným z programov ERF alebo EQUAL, nedostupnosť dlhodobého financovania zo strany štátu a množstvo projektov organizácií, aktívnych v oblasti azylu, migrácie a integrácie, vedú k dlhodobej neudržateľnosti tých nemnohých aktivít, ktoré prispievajú k zlepšeniu postavenia žiadateľov o azyl v SR, prípadne ku kvalitnejšej integrácii azylantov a občanov tretích krajín s inými typmi pobytu. Obmedzené možnosti financovania a problém zabezpečenia vzájomnej nadväznosti finančných zdrojov majú na mnohé organizácie tretieho sektora veľmi negatívny dopad (personálny alebo z hľadiska udržania si know-how).

Od roku 2010 sa SR aktívne zapojí do presídľovacích programov, prioritne však pôjde o pomoc krajinám EÚ, konkrétne o presídlenie 10 utečencov z Malty. Okrem tejto aktivity v auguste 2009 prijala SR na dobu 6 mesiacov 98 palestínskych utečencov, ktorí boli pôvodne umiestnení v utečeneckom tábore Al Waleed v Iraku na hraniciach so Sýriou. Ich pobyt na území Slovenska bol dočasný, a postupne boli premiestnený do tretích krajín. Udialo sa tak na základe trojstrannej dohody medzi vládou Slovenskej republiky, Úradom vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov a Medzinárodnou organizáciou pre migráciu o humanitárnom transfere utečencov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu.¹²⁵

¹²⁵ Potočková, 2010: 28.

LITERATÚRA

CASR, ÚHCP MV SR, *Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2009*, Bratislava 2009.

Bargerová, Z., Divinský, B. *Integrácia migrantov v Slovenskej republike -Výzvy a odporúčania pre tvorcov politik.* Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2008.

Divinský, B. *Migračné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do EÚ (2004-2008).* Bratislava, IOM, 2009.

Divinský, B. *In Permanent or Circular Migration? Policy Choices to Adress Demographic Decline and Labour Shortages in Europe.* Bratislava: IOM, 2008.

Divinský, B. *Labor market-migration nexus in Slovakia: time to act in a comprehensive way.* Bratislava: IOM, 2007.

Divinský, B. *Zahraničná migrácia v SR: Potreba nových prístupov.*
<http://www.euractiv.sk/socialna-politika/analyza/zahranicna-migracia-v-sr-potreba-novych-pristupov>. Pôvodná verzia tejto analýzy bola uverejnená v časopise *Zahraničná politika*, č. 3, 2006. SFPA, 2006.

Divinský, B. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike. Stav, trendy, spoločenské súvislosti.* Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung a výskumné centrum Spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2005.

Divinský, B. *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume V Slovakia – An acceleration of challenges for society.* Viedeň: International Organization for Migration, 2004.

Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dostupná na
[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/52FCE47AE7141779C125764A003DC903/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/52FCE47AE7141779C125764A003DC903/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-04-10].

Fajnorová, K., Številová, Z. *Právne postavenie a možnosti integrácie maloletých cudzincov bez sprievodu v Slovenskej republike. Analýza právneho stavu a praxe,* OZ Liga za ľudské práva, Bratislava, 2009.

IOM: *IOM na Slovensku 2005 – 2006. Správa o činnosti.* Bratislava: IOM, 2006.

MV SR, ÚHCP. *Štatistická správa pre EMN za rok 2006* (v anglickom jazyku: Annual Report on Asylum and Migration Statistics in the Slovak Republic, Reference Year 2006, December 2008), 2008.

Popper, M., Lukšík, I., Bianchi, G., Szeghy, P. *Potreby migrantov na Slovensku*. Bratislava: Veda et IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2006.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2005*. Bratislava: 2007.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2008*. Bratislava: 2009.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Bahna, M. *Pracovná migrácia zo Slovenska po vstupe do EÚ v kontexte krajín EÚ*. Text bol prezentovaný na Workshope Interkultúrny dialóg a migrácia organizovanom Centrom pre európsku politiku 24.1.2008 v Trenčianskych Tepliciach. Dátum publikovania na Internete: 16.12.2009, text je dostupný na webovej stránke www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1216_attach_Pracovna_migracia_zo_Slovenska_v_kontexte_EU_10.pdf [stiahnuté 2010-04-12].

Grethe Guličová, M., Bargerová, Z. *Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike*. Európska migračná sieť, Bratislava. 2008. Dostupné na webovej stránke <http://www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/category/2-studie-emn?download=4%3Amigracna-politika-sk> [stiahnuté 2010-03-28].

Grethe Guličová, M. *Maloletí bez sprievodu v Slovenskej republike – politiky riadiace ich príjem, návrat a integračné opatrenia*, Európska migračná sieť, Bratislava, máj 2009. Dostupné online na <http://www.europska-migracna-siet.sk/sk/na-stiahnutie/category/2-studie-emn?download=6%3Amaloleti-bez-sprievodu-sk> [stiahnuté 2010-04-12].

Mittelmannová, M., *Programy a stratégie asistovaných návratov v Slovenskej republike a reintegrácia v tretích krajinách*, Európska migračná sieť, Bratislava: IOM 2010, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. *Koncepcia integrácie cudzincov v Slovenskej republike* - schválená vládou SR uznesením č. 338 dňa 6. mája 2009, dostupná na [www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4E933AB8C785D248C12575900040A601/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4E933AB8C785D248C12575900040A601/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-04-12].

Potočková, I. *Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu, Slovenská republika 2009*, Európska migračná sieť, Bratislava 2009/2010, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013, schválená vládou SR uznesením č. 170 z 4. marca 2009, dostupná na [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/1B71C1003E418302C125756900473162/$FILE/Zdroj.html) [stiahnuté 2010-05-02].

Številová, Z. *Stav platnej legislatívy v oblasti cudzineckého práva v Slovenskej republike*. Dostupné na migraceonline.cz (článok zo dňa 20. 4. 2007). Zdroj:

http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/ZStevulova_CizineckyzakonSlovensko.pdf [stiahnuté 2008-11-11].

Številová, Z., Bargerová, Z. *Výročná správa o politikách v oblasti migrácie a azylu Slovenská republika 2008*, Európska migračná sieť, Bratislava 2009, dostupné na www.emn.sk [stiahnuté 2010-05-02].

INTERNETOVÉ STRÁNKY INŠTITÚCIÍ A ORGANIZÁCIÍ

Internetová stránka MV SR:

- *Štatistiky (od roku 1993)*: Dostupné online na www.minv.sk/?statistiky-20&subor=16025 [stiahnuté 2010-05-12].
- „*Zámerom migračnej politiky Slovenskej republiky je zabezpečiť...*“ Dostupné online na: www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky [stiahnuté 2008-11-13].
- Systém riadenia a kontroly fondov programu Solidarita a riadenie migračných tokov. Dostupné online na www.minv.sk/?system-riadenia-a-kontroly-fondov-programu-solidarita-a-riadenie-migracnych-tokov [stiahnuté 2008-11-14].
- Solidarita a riadenie migračných tokov. www.minv.sk/?solidarita_a_riadenie_migracnych_tokov [stiahnuté 2008-11-14].
- Od roku 2008 Slovensko uplatňuje v azylovom práve procedurálnu smernicu EÚ (12. 5. 2008). Dostupné online na www.minv.sk/?tlacove-spravy-6&sprava=od-roku-2008-slovensko-uplatnuje-v-azylovom-prave-proceduralnu-smernicu-eu [stiahnuté 2008-11-13].
- Poslanci schválili možnosť bezplatnej právnej pomoci pre žiadateľov o azyl. Dostupné online na <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy-6&sprava=poslanci-schvalili-moznost-bezplatnej-pravnej-pomoci-pre-ziadatelov-o-azyl> [stiahnuté 2008-11-13].
- Súhrnná správa o stave plnenia úloh vyplývajúcich z rozpracovania Koncepcie migračnej politiky SR na podmienky jednotlivých rezortov za rok 2007. Dostupná online na <http://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=6614> [stiahnuté 2008-11-13].
- Úrad hraničnej a cudzineckej polície MV SR. www.minv.sk/?uhcp [stiahnuté 2008-11-13].

Internetová stránka projektu EQUAL „Ludia ako my“:

- www.ludiaakomy.sk/partner_sldv.php [stiahnuté 2008-11-11].
- www.ludiaakomy.sk/sr_a_utecenci6.php [stiahnuté 2008-11-11].
- Migrácia a azyl v podmienkach Slovenskej republiky (Migrácia a azyl). Dostupné na <http://www.ludiaakomy.sk/download/posledna%20S.zip> [stiahnuté 2008-11-11]. Z podkladov Migračného úradu MV SR a Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru spracoval riaditeľ Migračného úradu MV SR Ing. Bernard Prieceľ a riaditeľ odboru migrácie a integrácie Migračného úradu MV SR Ing. Vladimír Belo-Caban.
- Azylová problematika. Retrospektíva a základné právne predpisy. www.ludiaakomy.sk/sr_a_utecenci4.php [stiahnuté 2008-11-11].

Internetová stránka Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) v SR: www.unhcr-budapest.org/slovakia

- Slovensko – nová dohoda o monitorovaní hraníc a letiska (18. 9. 2007). Dostupné na: http://www.unhcr.sk/slovakia/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=59 [stiahnuté 2008-11-13].
- Melita, H. Sunjic. Regionálny úrad UNHCR v Budapešti. Nový zákon o azyle prináša utečencom dobré aj zlé správy. Dostupné na www.unhcr-budapest.org/slovakia/index.php/novinky/224-Nový-zákon-o-azyle-prináša-utečencom-dobré-aj-zlé-správy [stiahnuté 2008-11-13].
- Hodnotenie začleňovania žiadateľov o azyl a azylantov v Slovenskej republike s ohľadom na ich vek, pohlavie a iné odlišnosti (september 2007). Dostupné na <http://www.unhcr.sk/slovakia/images/stories/pdf/svgagdm07.pdf> [stiahnuté 2008-09-23], s. 23 – 24.

IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu:

- www.iom.sk
- **Migračné informačné centrum IOM.** Spolupráca. Dostupné na <http://mic.iom.sk/sk/služby-pre-klientov/spolupraca-mic.html> [stiahnuté 2008-11-11].

Európska migračná sieť

- www.emn.sk [stiahnuté 2010-03-28 a 2010-05-02].

Liga za ľudské práva:

- www.hrl.sk [stiahnuté 2008-11-14].
- Klinika azylového práva Trnavskej univerzity. www.lawclinic.sk/tt/sk/148631 [stiahnuté 2008-11-14].
- Projekty. Projekt monitoringu vstupu na územie SR a do azylového konania (AMAS). www.hrl.sk/?a=projects#amas [stiahnuté 2008-11-15].

Ekumenická rada cirkví v SR: www.ekumena.sk [stiahnuté 2008-11-11].

Spoločnosť ľudí dobrej vôle: www.cassovia.sk/sldv ([stiahnuté 2008-11-11]).

Slovenská utečenecká rada:

www.sresk.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=33 [stiahnuté 2008-11-11].

Slovenská humanitná rada: www.shr.sk/ktosme.htm [stiahnuté 2008-11-11].

Inštitút pre výskum práce a rodiny: www.sspr.gov.sk [stiahnuté 2008-11-11].

Centrum pre výskum etnicity a kultúry: Projekty.

www.cvek.sk/main.php?p=projekty&lang=sk#anch73 [stiahnuté 2008-11-23].

Nadácia Milana Šimečku: www.nadaciamilanasimecku.sk/index.php?id=116 a www.nadaciamilanasimecku.sk/index.php?id=79 [stiahnuté 2008-11-27].

MV SR, ÚHCP, Centrum analýzy a strategického riadenia, oddelenie analýzy rizík a štatistík. 1. polrok 2008. Kapitola 1.3.2. Počet udelených pobytov v SR k 30. 06. 2008. www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2008/2008-rocenka-uhcp-sk-polrok.pdf [stiahnuté 2008-11-18].

MV SR, ÚHCP, Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike za rok 2009
www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2009/2009-statisticka-rocenka-uhcp-sk.pdf [stiahnuté 2010-05-05].

Právna klinika Trnavskej univerzity. FAQ.

http://utecenci.alfaomega.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=42
[stiahnuté 2008-11-24].

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) MPSVR.

www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/8BE0B48750DDBA68C12571170031391A?OpenDocument
[stiahnuté 2008-11-13].

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, sekcia medzinárodných vzťahov.

www.employment.gov.sk/new/index.php?SMC=1&id=12358 (stiahnuté 11. 11. 2008).
[www.employment.gov.sk /EÚ a medzinárodné vzťahy/voľný pohyb a migrácia](http://www.employment.gov.sk/EU_a_medzinarodne_vztahy/volny_pohyb_a_migracia) [stiahnuté 2010-05-14].

Centrum právnej pomoci

www.legalaid.sk/#azyl [stiahnuté 2010-04-03].